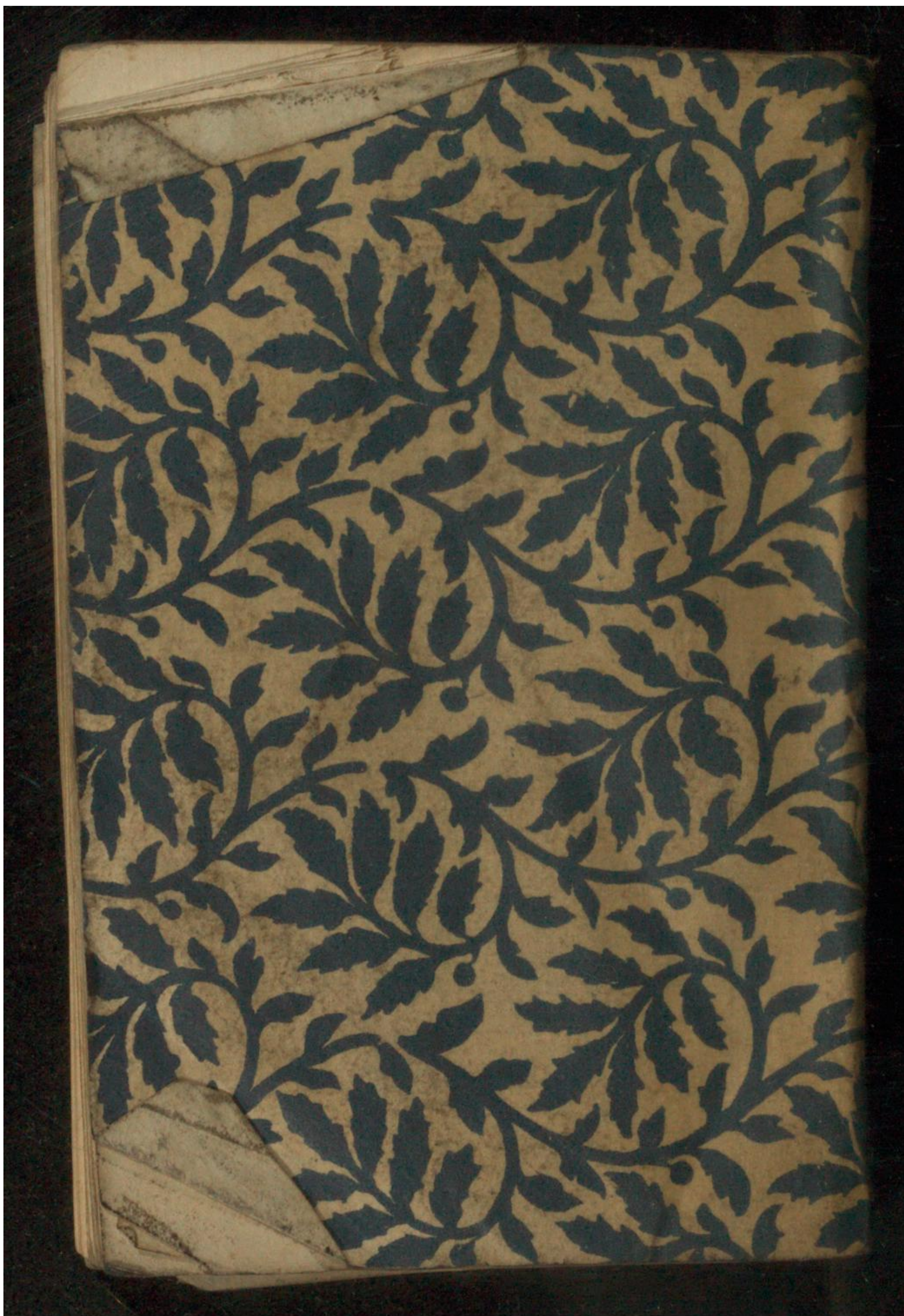

DE LVMBRICIS ALVVM OCCVPANtibus, ac de ratione curandi eos, qui ab illis infestantur, COMMENTARIVS,

HIERONYMO GABVcino Fanensi autore.

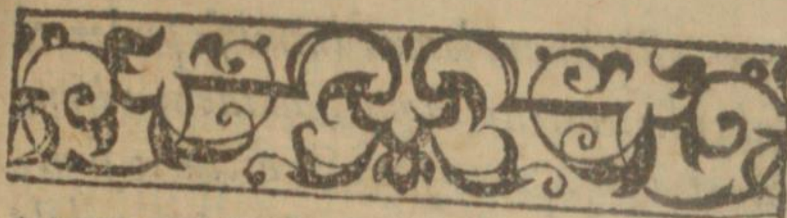
INDEX *omnium capitum rerumq́; hoc libro memorabilium, cum Græcarum vocum interpretatione accuratissima.*

IN VIRTVTE

ET FORTVNA.

IVGDVNI,
Apud Guliel. Rouil. sub scuto Veneto.
1549

ILLVSTRISS. ATQVE REVERENdiſs. D. Domino Rodulpho Pio Cardinali Carpenſi, Epiſcopo Fauentino Piceniq; Legato, Hieronymus Gabucinus Fanenſis medicus

S. P. D.

Eracletum ſummum olim philoſophum humilẽ aliquãdo caſam, furnariam videlicet, ingreſſum, hyberni frigoris vitandi fortaſſe cauſſa, diutius ſediſſe ferũt. hîc quum interim à quibuſdam quæreretur, quos

eum vilißimum locum introisse puderet, subridẽs. Introite, inquit, siquidem adsunt hîc etiã Dij. Graue profectò dictũ ac summo philosopho dignum. Nam etsi nobile studium illud existimari debet, quod nobilem circa rẽ, scituq; dignam versatur, veluti quod de animæ substantia, de Cælo, déque Deo ipso fieri solet: nõ adeò tamẽ contemnẽdũ videtur, quod circa vilißimam ferè materiam existit, vt nũquam ad hoc digneris accedere: a Deo etenim vilißima quoq; originem ducũt. Est etiam in eo vtilitas nõ parua, quæ ab homine medico pariter ac philosopho negligi nequit: vtpote quod neq; Hippo. neq; Aristot. aspernati sunt: quũ rerũ natura nusquã magis, quàm in minimis tota sit. Quinetiam quũ rerum caussas cognoscere pulcherrimũ sit, hac vna cognitione perfici homo absoluiq; potest, vt Deo optimo maximo similis, quoad eius fieri potest, euadat. Quũ igitur, Illustris. pariter ac Reuerendiß. Princeps, Lumbrico-

rum

rum aluum occupantium curatiuæ methodi commentarium mihi constituissem, vix dici potest, quantum posteà temporis iacturã ægretulerim: qui in nobiliori doctrinæ genere ingeniũ colere & exercere potuerim. Sed Heracleti prudens dictum statim subit in mẽtẽ, Deos immortaleis hîc etiam adesse: quo factum est, vt æquiori animo id ipsum pertulerim. Et quanuis hoc studij genus ampla quadam careat grauitate, spernendũ tamẽ nõ duxerim. Accedit etiam quòd nullus ferè, quod sciã, adhuc extat, qui rem hanc omni ex parte excoluerit, et elaborauerit. Siquidem multa de differentijs, de materia, de loco generationis Lumbricorũ ab alijs insipidè quidem, & falsò dicta fuere: multaq́; pluribus explicata verbis, quæ breuiorem desiderabant orationem: quæ verò econtrà paucis absolui poterant, longa verborum serie declarata. Sunt & qui promptè ad omnia annuunt: atq; ob id quæcunq; inueniunt, ad

eam, quam tractant, materiam congerunt. Eo nanque stupiditatis quidam deuenere, vt præcantationes præstigiaturasq́, Lumbricis curandis admittant. Vt igitur illorum euitarentur absurditates, hos Commentarios facere studuimus: qui & veritatem, quantum fieri potest, & artis intenderent vtilitatē: quos tibi Reuerendiss. Præsul, nuncupare statutum est, vt mei erga te grati animi notas contuereris: qui iā diu te ipsum suspicere ob incredibilem tuarum virtutum magnitudinē, & admirari cœpit. Quas si altiùs persequi velim, vereor ne idem mihi obyciatur, quod illi, qui apud Lacedæmonios de Herculis laudibus agere voluit. Quis Herculem vituperet, aut minus bene de eo sentiat? quis illum non inter Deos immortaleis enumeret, colat, obseruet, vt tu laudare velis? Lacedæmonij subdiderunt. Tanta enim est tua apud omneis existimatio, tanta autoritas, vt frustra quis prædicet. Is enim

es, qui in omni disciplinarum genere ætatis nostræ gloriam exornas: cui accommodari potest illud, quod de Varrone scripsit Terentianus, vir doctissimus vndecunque Rodulphus, imò absolutissimum naturæ opus, vnúsque omnium prorsus ab omni parte beatissimus: cui si cõtingat aliquando Christi Domini in terris vices gerere, quod faxit Deus, quæ magis aurea ac felix ætas, quod beatius seculum inueniri vnquã poterit? Verùm hactenus hæc. Eo verò scribendi modo in ipsis vsi sumus, vt ad extremam sese breuitatem neq; cõtrahant, neq; ad tantam prolixitatem protrahãtur verùm mediocritatẽ quandã, à principio vsq; ad finem seruent, omnia illa demõstrantes, quæ oportet eum necessariò cognoscere, qui rectè huius affectus cognitionem qualis fuerit scire auet: non omnia quidẽ transigẽtes, sed ea enarrantes, quæ ab alijs obscurè sunt tradita: quæ verò intermissa, hæc addentes: quæcunq;

verò manifestè, ac rectè à veteribus scripta sunt transcribentes, aut ijs quæ sunt ab alijs malè dicta contradicētes, vt longum opus euitari valeat. Nec verò ignoro à nobis nondum esse satis discussam hanc Lumbricorū materiam, & quærendum esse aliquid perfectius. Quis enim eorum qui hos nostros Commentarios animaduertūt, non intelligit Michaëlis Sauonarolæ, & aliorū eadem de re tractationes (vt ingenuè fatear) rudiores esse, quàm vt imitētur veritatem? Similis in pictura, cæterisq; artibus ratio est, si antiqua nouis conferre licet, in qua Zeusim & Polygnotum, & Timantem, & eorum qui nō sunt vsi plus quàm quatuor coloribus, formas & lineamenta laudamus: at in Ectione, Nicomacho, Protogene, Apelle iā perfecta sunt omnia. Vt interim omittā medicinā ipsam, ad quam omnē aperuisse viā visus est Hippocrates, sed ita tamē, vt ea curā diligentiamq; ad absolutionē desideraret: quā tamē Galenus

post

postmodùm perfecit, Hippocratisq; scripta pellucida fecit: nihil enim est simul inuentum & perfectũ. Nec dubitari potest, quin futuri sint post nos medici ac philosophi, qui rem hanc ornatiùs, & artificè magis (vt ita dicã) stylo, & maiori doctrinæ vi absoluãt. E quidẽ illis fonteis veluti, vnde hauriẽt, atq; itinera ipsa ita putaui esse demonstrãda: nõ vt ipse dux essem, id enim perridiculum maximè foret, & nõ necessarium, sed vt cõmostrarem tãtum viam & vt fieri solet, digitũ ad fontes intẽderẽ. Si qui verò ita ociosi, vt non nisi alios damnãdi caussa nati videãtur, extiterint, qui hæc qualiacunq; fuerint, nostra impugnẽt, id ipsum ijs responsum velim, quod Antimachum clarum poëtam ferunt: qui quum cõuocatis auditoribus legeret eis magnum illud volumen suum, & eũ legentẽ omnes præter Platonem reliquissent: legã, inquit, nihilominus: Plato enim mihi vnus instar est omnium. Te verò quum maiori-

bus distrahi sciam negocijs, atq; optima-
rum ac liberalium, sacrarumq; literarũ stu
dijs summoperè intentũ: haud ambigo ta-
men, ubi ab officio dabitur respirandi fa-
cultas, quin hosce Cõmentarios nostros sis li
benter perlecturus. quod si facies, veluti,
quæ tua est humanitas, te facturũ cõfido, tu
mihi vnus instar omniũ eris, sicuti et sem
per fuisti. spero etiã hisce vigilijs, perinde
ac sub Aiacis clypeo Teucer Homericus,
ita sub nominis tui vel potius numinis au-
spicio nõ parũ autoritatis accedere posse: et
me nõ mediocrẽ patrocinio fretũ tuo, apud
studiosos gratiã initurũ. Sciẽt enim si quid
boni fuerit in his commentarijs, à te ipso
emanasse, qui adeò literarũ studiosos foues
& amas, vt omnes vnà te suspiciant &
venerẽtur. Si quid verò minus boni, inge
nij mei vires culpabit: quæ ardore quodã
animi cõcitatæ alta semper cõtuẽtur et af-
fectãt. Sed par est, veluti Marcus Tullius
inquit, omnes omnia experiri, qui res ma-
gnas

gnas & magnoperè expetendas concupiuerũt. Quòd si quidem aut natura sua, aut illa præstãtis ingenij vis fortè deficiet: aut minus instructus erit magnarum artium disciplinis, teneat tamen eũ cursum, quem poterit: prima enim sequẽtẽ, honestum est in secundis, tertijsq́ cõsistere. Vt enim Aristotelem in philosophia nõ deterruit à scribendo amplitudo Platonis, nec ipse Aristoteles admirabili quadam scientia & copia cæterorũ studia restinxit: ita & nos vt ingenij nostri vires experiremur, hæc doctis elaborauimus. Accipe igitur Illustriß. pariter ac Reuerendiß. Princeps solita clementia nostras elucubrationes, atque eas, qualescunq; fuerint, non aspernator: quando ex Lycurgi legibus Dij ipsi immortales ex præsentibus, iisque tenuißimis rebus expeditè facilèque placari possunt. Vale, Præsidium & dulce decus meum.

Ex Fanofortunæ Idibus Octobrib.

M. D. XLIIII.

GENTILIS ARNVLPHVS ARIMINENSIS medicus Hieronymo Gabucino Fanensi S. P. D.

*

OMMENTARIVM tuum, suauissime Hieronyme, de curandis Lumbricis aluum occupantibus perlegi: ac sæpius summa cum animi iucunditate reuolui. Nam quum taleis ingenii tui primitias habeamus, multò maiora in dies expectanda polliceris. Notaui quàm doctè Lumbricorum materiã scrutatus fueris, nullibi labori parcens, aut aliquid intentatum relinquens: vt Aristotelis & medicorum omniũ placita adducens, clariorem effeceris: tum quàm accuratè eorum notas & distinctiones subnectas:

ctas : demum qua vbertate præsidia appoſueris: vt quod à te prætermiſſum fuerit, nemo deſiderare poſsit. Taceo quæſtionum, quæ plurimæ ſcatent, enodationes luculentas, eloquutionem nõ vulgarem. Illud in primis laudauerim, quòd nullius autoritatem tanti feciſti, vt abſque examine illi accedendum duxeris. Gratulor igitur tibi, mi Hieronyme, nec quicquam mihi gratius potuit cõtingere, quàm in te, quem haud ſecus ac filium amo, tantam ingenii felicitatem contemplari: hortor tamẽ vt hîc gradum non ſiſtas: ſed maiora in dies aggrediaris. Poteris enim & multos ſcribendo iuuare, & gloriam tibi immortalẽ parere. Bene vale, & me, quod facis, ama.

Arimini Idibus Aprilibus.

M. D. X L I I.

AVTORES QVORUM mentio fit in hoc commentario.

*

EXTERNI.

Hippocrates Cous, Parmenides, Heracletus, Hesiodus, Aristoteles, Theophrastus, Dioscorides, Herophilus, Praxagoras, Diocles, Asclepiades, Soranus Ephesius, Oribasius, Scribonius, Largus, Galenus, Aëtius, Paulus Aegineta, Pollux, Actuarius, Theodorus, Priscianus, Cælius, Aurelianus, Serapion. Haliabas, Razes, Auenzoar, Alsaharauius, Auicennas, Auerroes.

LATINI.

Cornelius Celsus, Plinius, Solinus, Petrus ἄπονος, Conciliatorem vocant, Theodorus Gaza, Gentilis Fulginas, Bartholomæus Montagnana, Michaël Sauonarola, Antonius Beniuenius, Marcellus Virgilius, Ioannes Ruellius, Manardus.

HIERONYMI GABVCINI MEDICI Fanenſis, de curandis lumbricis aluum occupantibus, COMMENTARIVS.

De interaneorum animantium nominibus.

CAPVT I.

Vò dilucidius intelligantur ea, quæ in hoc opere explicare decreuimus, protinus ab initio quid ſint ventris animalia definiendũ eſt: deinde quot in vniuerſum ſint eorum primæ, ac ſimplices differentiæ: poſtremò quid quæq; ſeorſum ſit, aggrediemur. Secundo ab hoc loco, an morbus ſint, an ſymptωma: fruſtrà ſiquidem curatio eis adhiberetur, niſi vel vt morbũ

curādum, vel vt symptoma remouēdum
sese nobis offerrent, posteà quo pacto, &
quam ob caussam eorū in corpore humano
fiat generatio: quo cognito, ex qua fiat ma-
teria, & qua potißimum corporis parte
progignantur, vestigabitur. Qua verò æta
te, quóve sexu, & quibus tēperaturis an-
ní ve tēporibus plurimùm abūdēt, perqui
retur, multaq́; interim ad rē facientia dicē-
tur: demū prognostica, notas curatiuáq́; me
thodū aggrediemur. Quid verò ipsa sint,
naturalis cōtēplationis munus existit: ne ta
mē omnino quid essent ignoraremus, eorū
saltē nomina explicare visum est. Cognit
siquidē nomine, statim venit in mēte qui
sint: sunt enim corpora animata in corpor
Et quū plures differētiæ habeant, eas pri
quænam essent in mediū afferre statutu
est: vt quid postremò earū quæq́; esset, po
intelligi. Incipiendū autē ab eo nomin
detur, quod omniū communius esse n
nō probat: nēpe ab elmynthe. Lūbrici

Lumbrici alui quid sint.

tur intestinorum ac vermes, siue Tineæ, Elmynthes generis nomine græcis nuncupantur: quandoque tamẽ elmyntharũ nomen & latos & teretes significat: interdum verò teretes solos: sicuti & lumbricos omnia interaneorũ animalia latinitas nuncupauit. Quod enim Græci ἕλμυνθα, dixere, lumbricum Romani sunt interpretati: quo nomine teretes tantum & ipsi quandoque significarãt. Quũ enim. Lũbricos simpliciter nullo adiecto legimus, teretes tantũ intelligi obseruatũ est: quòd si quando alij significantur, non simpliciter, sed cum adiectione, lati vel Ascarides: veluti & quum omneis lumbricorũ differentias: hoc nomine cõplecti veteres voluerũt, vocis huius additione omneis, vel cunctos, semper ferè scriptũ reliquisse cõperimus. Tinearum prætereà nomen eos tantum, qui lati vocitantur: latiùs tamen sumpto vocabulo omneis lũbricorum differentias significat, veluti apud Plinium

Elmyns.

Lũbricus.

Tinea.

Lib. natu.

legitur, qui sæpißimè lumbricos ventris tineas vocat. Vbi illud notandum, quod Marcellus Virgilius aduertit, qui si quando tineæ lumbrici legũtur apud Plinium, tæniæ legi posse testatur: idq́ ex errore fortaßè scriptorum aut castigatorum Græcorum medicinæ parùm peritorum euenire contendit. ταινία verò id Græcè sonat, quod fascia vel corona nobis significatur, ab extensione nuncupata: quòd instar fasciarum sit lata & longa. Siquidē per tota circũuoluta extenditur intestina, ac veluti corolla in seipsam ducitur. Ex qua re eiusdem Marcelli incuria deprælēditur, qui tæniarũ appellationē Ascaridũ generi cõpetere ob similitudinē (vt inquit) quos ꝙ hæreāt, motuq́ careāt græcos sic appellasse testatur, quod an verũ sit, quis uis nouit. Nõ enim hi extēduntur, nec longi sunt, insularũ more, imò parui ac breues: recto verò nõ cohærent intestino, motuq́ non carēt: quin potius illic incessanter me

Marcelli obseruatio.

Tæniæ. ταινία.

Cap. de costo. Marcelli incuria.

mouentur: veluti notatio nominis indicat. Usqueadeò enim vehemens, quem ano afferunt illi, pruritus existit, ut semper animal extimulet: veluti statim commonstrabitur. Sunt & Tineæ peculiari voce bestiolæ quædam, quæ lanis pulverulentis præcipuè nascuntur, atque etiam magis si araneus unà includatur. Nascitur & in tunicis hoc idem vermiculi genus: cuius meminit Aristo. Eos verò Lumbricos, qui ima in sede procreãtur, quum propriũ sint nomen sortiti, Ascaridas usitato nomine nũcupamus. Quo loco nec illud omittendum videtur, quòd Hippocrat. ventris interdum hæc animantia feras nuncupauit, ut quæ asperrimè in corpora sæuiant: quæ res Marcello non probatur, illud nec Diosc. nec alijs scriptoribus dicẽs cõuenire, quòd ventris, quæcunque voluerit aliquis, animalia τὰ θηρία appellentur id est Feræ, sed figuratè Lũbrici aluũ occupãtes. qua voce nũquam (veluti ait) veteres usi

Tineæ.

Lib. de natura animalium 5. Cap. 32.

Ascarides.

Feræ.

Cap. de memelis Marcelli hallucinatio.

θηρία.

sunt, præterquàm in bestijs, aut veneatis his, quæ ictu morsuve venenũ relinquũt, & in quorum exiguo corpore maxima nocendi vis regnat: suspectumq́ tantummodò ipsi Dioscoridis locum esse, non tamen damnandum, quando & Serapionis (vt inquit) ætate hæc erat huius loci lectio & intellectus: peritioribusq́ quale id sit censendum relinquit. Sed præstat Marcello ostendere quibus in locis veteres, in primisq́ Hippocrates, hac voce vsi sunt. Is enim sexto de morbis vulgaribus libro hæc scripta reliquit: Τῶν γαστέρων αἱ εὐφορίαι ταραχὴν φέρουσιν, οἷον ποσειδωνίη, καὶ τὰ θηρία οἷα ἐνεποίει, id est, Ventrium abundantiæ perturbationem ferunt, veluti posidoniæ, & lumbrici qualia generant. Id ipsum suadet Galenus in eo, quem de Hippocratis antiquorum nominum interpretatione scripsit, cõmentario, qui ventris animalia τὰ θηρία interdum Hippocratem appellasse commemorat, vt in

6. de morb. vulga. Part. 7. aphorismo. 6.

Eodem libro. part. i. aphoris. 13 θηριώδεες.

interim omittam, quæ alibi idem autor ſcripſit ad hūc modum: τὸ θηριῶδες φθινοπώρου, καὶ αἱ καρδιαλγίαι, καὶ τὸ φρικῶδες, καὶ τὸ μελαγχολικόν, *id eſt. In autumno ferinum, cordis dolores, horridæ febres, & ab atra bile morbi contingunt. Quo loco Galenus & Alexandrinus interpres voce illa* τὸ θηριῶδες *Lumbricos ventris Hippocratem voluiſſe contendunt. Quid multa? nónne quarto de Affectibus libro, qui locus lumbricis proprius ab Hippocrate dicatus eſt,* Lib. de Affectibus. 4. Hippocra. aſcripto. *eoſdem feras nuncupauit? dum ait:* γίνεται δὲ καὶ τόδε. ὃς ἔχει τοῦτο τὸ θηρίον ἐν μὲν τῷ ξύμπαντι χρόνῳ τείνουσι κάρτα: *id eſt, Fit autem hoc pacto, qui habet hanc feram in vniuerſo tempore plurimùm longo: quibus fit vt minùs mirum videatur, ſi Dioſcorides lumbricos ventris* τὰ θηρία *nūcupauerit. Nos igitur ijs nominibus quanque lumbricorum ſpeciem nūcupabimus, quæ vſu ſunt, ac veterum teſtimonio comprobata. Siue etenim interaneorum hæc*

animantia Lumbricos, siue Vermes Tæniásve, siue demum Elmynthas, aut etiã feras appellare quis voluerit, sciat ipsum generis nomine vti: quum & eorum speciebus, alijsq; extra corpus animalis ex putri materia ortis animantibus conueniant. Vt verò omnis vitetur ambiguitas, cuique eorum speciei nomina imponere operæprecium fuerit: & quidem magis quoad eius fieri poterit, vsitata, atque à veterum medicorum sententia non aliena. Elmyntharum igitur nomina tot sanè sunt, quot eorum species esse solent: sunt autem tres (veluti posteà commonstrabitur) lati, qui & κηρίαι id est, ceriæ simul & ταινίαι id est, Tæniæ, fasciæ, rotundi, qui ϛρογγύλαι & teretes à Celso nuncupantur: & ἀσκαρίδες. Horum nominis veriloquium & à forma qua prædìti sunt, & ab affectibus, quibus ij afficiuntur, in quibus procreantur, colligi potest: vt interim mittam cæriæ

Elmyntharũ species. Lati lumbrici. Lib. 4. c. 17 κηρίαι. ϛρογγύλαι. Teretes lũbrici. ἀσκαρίδες. Ceria vnde dicta. ϛρογγύλαι vnde.

nomen,

nomen, quod à similitudine quam ad institas habet, deductum videtur. Hic igitur latus longusq́; est institarum more, tota complectens intestina: de quo inferius agetur. στρογγύλαι verò ab ea, quã habeat, forma nomen traxere: sunt enim rotundi in acutum tẽdentes ac turbinati, id quod nomen ipsum significat. Ascaridum verò notatio nullibi quod meminerim, legitur: veri tamen simile videtur eam vocem ab eo deduci, quod est ἀσκαρίζειν: siquidem sedi, circa quam consistunt, vehementem pruritum inferentes, aßiduéq́; commoti animal continuò extimulant. Hactenus Lumbricorum nomina, eorum differentias, quæ, & quot sint, explicemus.

De Lumbricorũ generibus, atque Auicennæ cũ Galeno cæterisq; Græcis autoribus concordia.

CAPVT II.

Lib. de natura animalium. 5. cap. 19.

Lumbricorum tria esse genera, cum Aristoteles, tum prisci omnes Græci medicinæ autores memoriæ prodiderũt, latos, teretes, atque ascarides. Hippocrates verò Celsusq; duo: siquidẽ latos ille, ascarides hîc subticuit. Cur verò Hippocrates nullam fecerit latorum mentionem, Galenus ostendit: qui sextum exponens ac vicesimum libri tertij aphoris. ob id Hippocratem latos subticuisse scribit, quòd nõ eius erat propositum de omnibus agere paßionibus, quæ mortalibus obueniunt: sed de illis tantùm, quæ in singulis fiunt ætatibus. Hoc autem loco addubitare licet ac quærere, quòd, quum constet latum lumbricum hominibus nonnunquam infestum esse, ipsum aliqua ætate eosdem consistenteis offendere necesse est. Vel ergo

3. aphoris. apho. 26. Lib. 4. c. 17

in infantia pueritiáve, aut adolescentia, vel potius aliqua sequentiũ ætatum nasci latus lumbricus debet: in qua autẽ fieret, Hippocrates omisit. Vel ergo hominis breuitas veluti obscura ac diminuta damnãda, vel Galeni in eum defensio, veluti nullius pensi, reijcienda. An quòd latus lumbricus ad nullam commemoratarum ætatum determinatè potest referri? quum enim in omnibus fiat ætatibus, nullius proprius affectus dici potest. Quandoque enim infantiam, pueritiam quandoque. nonnunquam adolescentiam, primam interdum senectutẽ, aliasq; ætates occupare liquidò constat, veluti inferius commonstrabitur. Nõ mirũ igitur si in aphorismis lati lumbrici non meminit Hippocrates: vt qui nulli determinatè cõueniat ætati. nec ineptè Galenus eo, quo dictum est modo, Hippocratem tuetur. Ac magis quæras, Hippocratisq; defectũ prospicias: siquidem quarto de affectibus libro in- Cap. 9.

quit, latum lumbricum in puerulo intra matris vterum adhuc existente, veluti & teretes produci: hîc verò, qui locus erat proprius, ne verbum quidem dixit. An quòd in aphorismis eorum tantummodo morborum commeminit, qui in singulis ætatibus contingunt? quòd verò, dum fœtus in vtero existit, tempus apparet, ætas nullo pacto esse, dici ve potest? Celsum verò ob id Ascaridas subticuisse autumo, quia ijs non ita crebrò infestantur homines, ac præcipuè pueri: nec adeò multa ac sæua inducunt symptomata, veluti teretes latiq; præter sedis imæ pruritum: accedit etiam quòd facilius curãtur, licet valẽtiora exposcant præsidia, veluti postea ostendetur. Auicennas autem dissentire videtur, qui adeò (vti solet) confusè loquitur, vt nec quid scripserit, nec quid senserit liquidò poßit intelligi. In quibusdam enim exemplaribus tres tantùm, in quibusdam quatuor species propo-

Fen. 16. Lib. tertii. Tr. 5. ca. 2.

nuntur: in omnibus verò ita obuolutè, vt non ſit eas facilè explicare. Si quis tamen diligentiùs introſpiciat, treis quoque, non quatuor (veluti nonnulli falsò putant) ab eo poſitas animaduertet: licet pluribus verbis expreſſas, per lōgos enim vnā, per latos & rotundos alteram, per Aſcarides & paruos tertiā intellexit. Quod ſanè cōſtabit, ſi quis ea verba cōſiderat, in quibus quum eorū differentias tum ex loco, tū ex materia generationis vellet oſtēdere, non niſi trium meminit differētiarū. Ita nāq; poſt multa ait: Et illi qui ſunt ex humiditate in inteſtinis ſuperioribus, ſunt propter humiditatem dictā in primis, & qui ſunt ex humiditate in inteſtino recto, ſunt propter humiditatem dictam in ſecundo: & qui ſunt in monoculo & inteſtino colo, ſunt propter humiditatem dictā in tertio, & reliqua. Sed & ſequenti capite, in quo de ſignis agitur, non niſi trium generum notæ conſcribuntur. In vtroque

enim

enim loco per latos & rotundos, eos intelligit, quos latos Galenus Paulusq́; appellarunt. Quæ enim secundo capite de latis ac rotundis dicuntur, quòd veluti panniculo quodam integuntur, ex Paulo de latis loquente sunt accepta, licet barbarie, sicut fieri assolet, obtenebrata. Latorum quoque notæ ac rotundorum capite tertio descriptæ, quæ & ipsæ ex Paulo sunt transcriptæ, clarissimè ostendunt eosdem esse, qui apud Auicennam lati ac rotundi, & qui apud Paulum lati absolutè nuncupantur. Quòd verò, qui ab Auicēna tertio canonis modo simul ascarides & parui, modò Ascarides tantùm, modò parui tantùm dicuntur: primo verò canonis libro minuti nuncupantur, ij sint, qui à Galeno Ascarides simpliciter dicuntur, testatur Galenus ipse, qui, loco suprà iam commemorato, ita scriptum reliquit: Sunt Ascarides tenues quidā lumbrici in parte maximè inferiore crassioris intestini geniti: & reli

16. tertii tr. 5. ca. 2. Tertia primi doct. 2. cap. 3. 3. aph. 26.

reliqua. Quæ enim de loco generationis paruorum ab Auicēna scribitur, de ascaridibus à Galeno & alijs dicta sunt. Quæ verò de ætate ascarides producēte ab ipso dicuntur, ex Hippocrate & Galeno sunt accepta, qui nullo pacto de latis intellexerunt: quando nec eos quidem nominasse eo loco Hippocratem testatur Galenus. Tum capite quoque tertio in quo notas recenset: quæ de sedis pruritu & assiduo paruorum motu dicuntur, similia sunt his, quæ de ascaridum notis Paulus & Aëtius scripsere. Quod verò capite quarto scribitur medicinas ascarides necanteis & rotundos, interficere etiam longos, Galenus id ipsum prior asseruit, licet ordo sit in Auicēna præposterus. Ait enim vltimo therapeuticæ methodi libro ad hunc modum: At teretes quidem absynthium perimere potest, lati vehementiora præsidia poscunt, quale filix est: pari modo & quæ ἀσκαρὶς græcè dicitur. Quoniā verò ambigi

bigi non poteſt hîc ab Auicenna dici longos quos Galenus vocauit rotũdos: & quos idem latos, Auicennã vocaſſe rotundos: ita clarũ cuiq; eſſe debet, ab vtroq; eoſdẽ vno nomine vocatos aſcarides qui ſcilicet ſunt ab his, quæ bibuntur (veluti ait Auicennas) remotiores vt pote qui in parte maximè inferiore, craßioris inteſtini geniti. Nec ſexti, ſeptimiq́; capitis inſcriptiones quicquam faciunt: vt quæ ſemper ab autoribus ipſis, ſed à quouis potius pro libito conſcriptæ. Solent enim capitum ſectiones inſcriptionesq́; cum in alijs, tum in Auicennæ libris plerunq; mentiri: veluti intuentibus facilè patere poteſt. Mendã verò in ſexti capitis inſcriptione vel hoc oſtendit, quòd ſtatim poſt primum præſidium latorum auxilia ſubſcribũtur deinde toto ferè capite ea, quæ ſunt omnibus ſpeciebus communia. Sed & Cedriam, quam κίτραν nomine appellat, & quam conferre ſcribit aſcaridibus, ſequenti capite in par-

Fen. 16. li. tertii tr. 5. cap. 4.

uis

uis bis repetit: quam unicè ascaridibus auxiliari Paulus contendit. Satis igitur abundè ostensum arbitror, Auicennam ab alijs circa specierum lumbricorum numerum non dissidere: modò eius uerba rectè legantur, ueluti dudum Manardus legebat, à quo hæc omnia ferè, uera quum sint, exscripsimus: ita nãque principiũ secundi capitis legendũ putabat. Longi, & lati, & rotundi, & ascarides & parui, & uerbũ lati, secundo loco in quibusdam codicibus etiã hebræis scriptum, omnino supposititiũ putabat. quẽ eo libẽtius secuti sumus, quòd eandẽ lectionem in uetustissimo ac manuscripto codice membranaceo legimus. Scrupus uerò superest circa lumbricorum species haud sanè contemnẽdus. Qui enim cucurbitini uocitantur, ad nullã dictarũ triũ specierũ pertinere uidetur: quartãq; propterea per sese putari possunt speciẽ cõstituere ueluti recẽtiorũ quidam prodidere, latos in duas species distinguẽtes,

Lib. 4. c. 58

Lib. 4. epi. med. epistola. 1.

tes, in longos scilicet ac breueis: illos ascarides, hos cucurbitinos nominantes. Oribasium fortasse imitati: modò hominis sint commentarij in tertium aphorismorũ librum: qui ascarides, cõtra omnium Priscorum sententiam, cucurbitinos appellat. Nec desunt, qui cucurbitinos pro genere capiunt: quòd in disiunctos ac coniunctos, veluti in species diuidunt. Sunt & qui latos ad cucurbitinos referunt, Auicennæ cum Galeno cæterisq́ dißidium auferre persuasi: quum potius econtrà cucurbitini ad latos referri videantur, veluti posteà demonstrabitur. Sed profectò negari non potest Arabum quosdam latinè loquẽtes autores cucurbitinos pro latis simpliciter ponere. Verùm hæc disceptatio ad nomen spectat, illud potiùs ad rem, an lumbricus reperiatur, qui sit cucurbitæ semini nõ absimilis. Paulus etenim alijq́ corpuscula illa cucurbitæ seminibus persimilia nõ in lumbricorum numero, sed inter lumbrici

Aph. 30.

Cap. sequẽti.

Li. 4. c. 58.
Lib. 9. Aëtius. c. 40.

lati notas connumerant. Illud tamen clarum fiet sequẽti capite, vbi lumbricorum omnium descriptiones tradentur.

Lumbricorum omnium generum descriptiones: & de lato plura.

CAP. III.

L*Vmbricorum tria esse genera suprà fuit commonstratum: quid autem eorum quodque sit, operæprecium fuerit explicare. Latus igitur lumbricus (veluti scribit Paulus) est mutatio, vt ita dixerim, interaneæ intestinorum membranæ ad animalis corpus: qui quandoque per parteis, plerunque tota simul excernitur, incredibilem speciẽ magnitudinis præbens. Aëtius quoque eadem ferè scribit, adhuc modum: Latus lumbricus est, vt quispiam dixerit, transmutatio membranulæ tenuia intestina introrsum subcingentis ad animale quoddam corpus: Videntur autem vtrique autorem libri de morbis sequuti, siue ille Hippocrates, siue*

Li. 4. c. 57.

Li. 9. c. 40

Lib. 4

alius fuerit, qui ita ſcribit. Eſt autem ſpecies eius veluti abraſio inteſtini alba. Eius notæ ſunt, quod excernantur interdum nõnulla cucumeris ſeminibus haud omnino diſsimilia. Ego verò nil aliud latũ lumbricum eſſe exiſtimo, quàm, vt inquit Hippocrates, abraſionem veluti inteſtinorum albam tota complectentem inteſtina intra quam cucurbitæ ſemini ſimiles animantes procreantur: & quidem vitam ſenſilem viuentes: quæ tunc excerni videatur, quum inteſtinorum illa veluti abraſio alba non tota ſimul excernitur, ſed eius tantummodò portio: id quod ſæpe licet videre, rariſsimè verò tota ſimul excernitur: frequentes per parteis educitur, quæ ſi in excretione frangatur, tunc licet intueri lumbricos illos cucumeris ſemini ſimillimos ſeorſum excretos, interdum plureis ſimul complicatos, interdum pauciores. Si quis verò totam illam abraſionem animatam

vide

viderit, sciat non abrasionem illam, id est latum vocatum lumbricum, sed cucumeris similes animantes intra ipsum viuere. Hunc ego lumbricum miræ olim longitudinis palpitantem conspexi, & motu sese locali commouentem, quem mulier quædam in febre quotidiana egeßit: quumq; illum summopere suspicerem, eiusq; motus caussam vestigarẽ, ecce tibi alter paucis ab illis diebus, qui lati lumbrici portionem effatu dignam excreuisse dixit: quam veluti mirum quid nobis ostensurus, incredibili sui cum desiderio monstrauit. Hæc autem portio sese commouebat, quò factũ est, vt auidiùs motus ipsius causam vestigarem: diligentißimè tandem perquirens, per eius totam cauitatem cucumeris similium animantium seriem sese mouentium ipsi motum præstare conspexi: quæ ex ea veluti ex quodam lectulo prodibãt: interdũ vnũ, duo simul interdum complicata, plerunq; quatuor, plu-

ráve: atq; eam abrasionis portionem, quæ vacua ab huiuscemodi cucurbitini segmẽtis animatis erat, nullo pacto moueri, imò subsidere: quo factum est, vt latũ lũbricũ nil aliud esse existimẽ, quàm mucos intra intestina cogenitos, vel mucosam pituitã intestinorũ frigiditate addensatam, loricæ modo intestina introrsum ambiente: quam mulieres assidentes lectulos vermiũ vocant. Ex qua mucosa materia cucurbitæ similes animantes, conceptus more produ-cuntur: qui à secunda nũcupata membrana intra vterum primum è semine genita vndiquaque contegitur. Huic sentẽtiæ suffragatur Auicennas his verbis: Et lati, & rotundi sunt, ac si progignantur ex ipsis viscositatibus fixis in superficie intestinorum, quas comprehendit panniculus mucosus velans eas, quasi ipsi generentur ex eo, & in ipso putrefiant. Idem & clarius Antonius Beniuenius Florentinus testatur: qui in Auinonis thermis, quæ sunt

16. tertii. tr. 5. cap. 2

In comm. de mirãdis morborum causis c. 87.

ſunt in agro Senenſi mulierẽ vidiſſe ſcribit, quæ cõtinuis ſeptem diebus aqua epota cõplures tandem ex eis, quos Medici, propterea quòd cucurbitæ ſemina imitantur, cucurbitinos appellãt, lumbricos eiecit: qui vſque adeò inter ſeſe, dum alter alteri mordicus inhæreret, iungebãtur, vt quum ſua ipſi ſerie quatuor cubitorum longitudinem excederent, vnum tamen corpus, vnum duntaxat lumbricum exiſtimares.

Nec ob id quartam Lumbricorum differentiam poſitã quis putet, quam ſuperiùs tollere ſtudium nobis fuit, non enim cucurbitæ illæ ſemini ſimiles animãtes per ſeſe quartam Lumbricorũ ſpeciem facere, nec eaſdem per ſeſe latos eſſe lumbricos aſſeuero: verum iuxta priſcorum placita eorundem notas fore contendo. Illud tantummodò aſſeruerim corpuſcula illa cucurbitina animata quum ſint (id enim cuiq; eſt in confeſſo) in cauſſa eſſe, vt latum illud interaneorum ſpolium, quod latum vocant

lumbricum, moueri, & per se consistere videatur: quum tamen re ipsa nec per se consistat, nec animal esse vllo pacto posit. Quum verò corpuscula illa excernuntur, indicio esse, quòd in animalis corpore latus lumbricus reperiatur. Nec obstant quæ à Paulo & Aëtio de horum symptωmatis scripta leguntur: quando continuæ stomachi rosiones, ac ciborum impotens appetentia, non ab eo, veluti per se animato, lato lumbrico inferuntur: sed ab ijs, qui in ipso sunt, cucurbitinis animantibus, vel si manis ab ipso inferri, non quatenus animans est, ea inferre putandum est, quum sit inanimis: verùm ob eius materiæ putredinem & acritudinem: ab eiuscemodi nanque materia in ventre collecta eadem sæpe symptωmata prouenire compertum est. Quòd verò quæ nuper diximus de lato lumbrico vera sint, Aristoteles ostendit: qui omnia quàm breuißimè libro de na-
Cap.19. tura animalium quinto retulit ita scri-
bens

bens [Latum autem illud ſolum inteſtino adhærens parit ſimile cucumeris ſemini, quo indicio medici id genus lumbrici ineſſe intelligunt.] Quibus verbis luce clarius colligitur latum lumbricum inteſtinis adhærentem ſolum inter alia lumbricorum genera parere cucumeris ſemini ſimilia animalia: quæ poſtmodùm egeſta indicium præſtant potiſſimùm inter alia multa latum lumbricum inteſtinis ineſſe, hæc nanque ſunt veluti anima lati lumbrici. Huic ſententiæ adſtipulatus Serapion capite de filice, latos græcorum lumbricos cucurbitinos nuncupauit. Vbi enim Dioſcorides & Galenus latos habent, cucurbitinos ſcribit: quaſi diuinarit hoc idē, quod ipſi aſſerere cōtēdimus: Latis ſcilicet lūbricis à nobiliori eorū parte, id eſt ab anima nomēclaturā tradens. Ponimus etenim nos cucurbitæ ſemini ſimilia animantia latorum eſſe, veluti animam motricem ac ſenſilē ipſis facultatē ſubrogantē: quæ ſi in-

terdum excernuntur, eorum potiſsimùm indicium præſtant, veluti omnes teſtantur. Quòd verò per cucurbitinos Arabũ, latos Græcorum lumbricos audire debeamus: colligitur etiam Clariſsimè apud Auerrhoëm, qui ſeptimo collectaneorum libro eadem ſcripſit, quæ de yſdem libro
Cap. 57. Therapeuticæ Methodi poſtremo Galenus prodidit. Vbi quæ latos interficere ſcribit Galenus, Auerrhois cucurbitinis accõmo-
Theoricæ 9.c.4 dat: Vt interim Halyabbatẽ, AuenZoar, & Alſaharauium mittam: quorũ quiſq; latos græcorũ lumbricos, cucurbitinos ap-
Michaëlis Sauonarolæ ineptia. pellat. Ex hoc igitur clariſsimè cõſtat neotericorum erratum, qui cucurbitinos ideò
13.tertii tr.1.ca.1 vocari lumbricos dicũt, quòd y in ventri-
Cap.8. culo ſubeunt ortũ: qui ex Auicenna quem citant, cucurbitæ figurã à natura ſortitus eſt: quum conſtet cucurbitinos ideò nuncupari, quòd cucurbitæ ſeminibus ſimiles omnino ſunt, non quòd à loco, in quo falsò procreari dicunt, veluti inferiùs cõmon-
ſtrabi

ſtrabitur, qui cucurbitæ ſimilis eſt, etymologiam ſortiantur. Non enim eos videmus inflexos perſiſtere, veluti eſt cucurbitæ collum, cui ventriculum adſimilem eſſe vnà omnes conuenere. Verùm quando plurimùm, quàm neceßitas poſtulare, digreßi fuimus, ad inſtitutum ſermonẽ redire fuerit operæprecium ſi prius illud dicetur, latum lumbricum raro inueniri, tum quia rara eſt lati lumbrici generatio, tum quia dimißi non conſiſtunt, atque hinc fieri putandum eſt, vt aßidentes plerunque inter excrementa, neſcio quid, medico oſtenſuri fruſtra perquirunt, quod tamen per ſe prius vidiſſe teſtantur. Nec aliud quicquam Plinium per illam tricenum pedum tæniam, quàm hunc ipſum latum lumbricum intellexiſſe putandum eſt. Στρογγύλαι ſecũdam conſtituunt lumbricorum differentiam, eámque omnibus perſpicuam, quòd ſanè alijs frequẽtiores ſint: ita nuncupatæ, quòd re vera te-

Lib. naturalis hyſt. 2. cap. 33.

retes atque rotundæ appareant, siue ex loci qualitate id fuerit, siue alia ex caussa: nẽpe secundum craßitudinem rotundæ sunt, longitudine verò palmares, & aliquando longiores, non absimiles vermibus qui in fætunticetis nascuntur: quos Græci γῆς ἔντερα, id est terræ intestina appellant. His, veluti inquit Plinius, nulli sunt oculi sicuti & nulli vermiũ generi. Ascarides specie lumbricorum continentur, vermibus similes, qui in extremo longanone, & ani fibulæ initio reperiuntur, vehemẽtem horum locorum pruritum excitantes. Simi les in iumentis quamplurimùm reperiun tur, malè cibum concoquentibus, canibus, galinaceis & id genus animantibus: de quibus posteà. Sunt & Ascarides bestiolæ quædam, Tipulas latini vocant, quæ in puteis ferè, & vbicunq; aqua se colligit terrena subsidente concretione oriuntur, fit vt principio fæx ipsa putrescens, colorem cãdicantem trahat, mox nigri-

Lib. naturalis hist. 11. capi. 37

Cap. 12.

can

cantem, postremò cruentum: talis quum fuerit, minutißima quædam & rubra specie algulæ prodeunt, quæ ad tempus hærẽtia suæ origini mouẽtur, deinde absoluuntur: itaq; feruntur per aquã tipulæ nuncupatæ, quarum meminit Aristoteles.

Lib. de natura animalium. 5. cap. 19.

An Lumbrici toto sint genere prę ter naturam: & an morbus sint, an symptoma.

CAP. IIII.

LVmbricos verò aluum occupantes morbum esse nemini vnquam dubium fuit: quum enim affectus omnis, quicũque is fuerit, præter naturam actioni primò officiẽs, morbus censeatur, lumbriciq;, veluti posteà demonstrabitur, eiusce generis fuerint, nil prohibet eos & morbum dici, & esse debere. Quòd verò toto sint genere præter naturam actiones primò obladentes, vel eo potest intelligi, quòd sæuißimos plerunque casus inducunt, interitusq;: veluti quotidie nobis licet intueri.

ri. Qui verò morbus, & cuius particulæ corporis humani affectus existant, facillimè explicabitur: si altiùs paulò morborum genera, eorumq; differentias communeis ac proprias repetentes in memoriam reuocabimus. Morbus igitur vel parti aduenit similari, vel instrumentariæ, vel vtriusque communi. Quòd verò nullius similaris partis lumbrici affectus existant, vel eò constat, quòd has particulas intemperie tantùm aliqua, vel simplici, vel composita laborare quiuis nouit: sub cuius neutra huiuscemodi lumbrici coaptari possunt Non enim (de simplici loquor intemperie) calida vel frigida, humidáve aut sicca: non etiam, si de composita loquamur, aut cum materiei affluxu, vel absq; eodem, intemperie sunt vel calida simul atque humida, vel calida vnà & sicca: vel frigida pariter & humida, aut demum frgida ac sicca. Nec minus vtriusque communis similaris

laris videlicet atque instrumentariæ particulæ morbus dici possunt: veluti vnitatis dissolutio. quid enim quo ad seipsos considerati lumbrici soluunt? superest igitur vt instrumētariæ particulæ morbus censeantur. Quoniam verò affectuum instrumētarijs particulis obuenientium plures numerantur differētiæ: dum vni scilicet eidemq́ particulæ instrumentariæ proprius adest affectus: veluti est suffusio in oculo cum pterygio: vel eidem particulæ morbus contingens, vt ophthalmia: quæ oculi phlegmone per accidens existit, quum primò sit tunicæ oculi cohærentis inflammatio: vel eidem particulæ proprius simul ac contingens, veluti luxatio cum phlegmone: ad has morborum differentias nemo (ni fallor) lumbricos referet, ad quas igitur reducemus? An ad simplices morborum differētias organicis particulis obuenientes referentur? Cæterùm scrupus adhuc superest dissoluendus: quum enim & hæ plu

hæ plures numerentur, sub quánam constituantur, perscrutandum: illud verò facilius assequemur, si prius quot sint, referre tentabimus. Simplicium igitur morborum partium instrumentariarũ differentiæ sunt, forma corrupta, inepta magnitudo similariũ partium, ex quibus instrumenta singula constituuntur, numerus ineptus, atque indecens partium constitutio. Harum differentiarum quæque in alias rursus magisque proprias scinditur. Vt enim à forma exordiar corrupta, hæc aut corrumpitur per figuræ vitium, veluti in simis, varis, vacijs, planeis, vt in fractura haud probè curata, vt in luxatione, & id genus talibus: aut per amißionẽ multitudinis magnitudinis ve cauitatum, aut meatuum parti alicui debitorum, vt dum hi vel nimis patent, vel nimis coalescunt, vel obstruuntur ab humoribus multis craßis, lentis, aliisque compluribus modis: aut & tertiò per par-
tium

tium asperitatem suapte natura lenium corrumpitur: aut contrà per earum lenitatem, quæ suopte ingenio asperæ esse deberent. Magnitudo inepta dupliciter fieri solet, vel dũ nimis quàm par est, augetur: aut dum minor, quàm conuenit efficitur. Indecens partium constitutio tunc præcipuè fit, quum situs partium præter naturam existit: veluti in Enterocœle & & articulorum luxatione. Fit etiam quãdo partium connexus est præter naturæ institutum: quum scilicet vicinæ partes vel nimis laxæ nimísve intentæ non probè inter se conueniunt. Numerus indecorus fit demum, quãdo partes similares aut abundant, minimeq́ necessariæ sunt, aut deficiunt: si deficiunt, aut ex parte, aut ex toto: illud videtur in partibus ex dimidio sectis, mutilatis non formatis. Hoc verò in eis conspicitur, quæ radicitus perierunt: vt ossa, digitus, pes, vena varicosa, & huiuscemodi reliqua. Si super-

fluæ

fluæ & non necessariæ adsunt particulæ,
vel accrescũt iis, quæ naturali sunt habitu,
veluti sextus digitus in se digito, pterygiũ
in oculo: polypus corpulentus in naribus,
& similia: vel accrescũt præter naturam:
veluti lumbrici, ascarides, & interaneo-
rum cæteræ animantes: calculus in vesica
vreteris reni: abscessus ipsi, & in ipsis con-
tenta veluti pus & reliqua materierũ ge
nera. Hæc nãq; omnia instrumẽtariis ani-
mantium partibus adduntur, præter na-
turæ intentionem: suntq;, veluti dictum
fuit, toto genere præter naturam. Hîc ve-
rò non ineptè quis aduersaretur obiiciens:
si lumbrici toto quidem genere sunt præ-
ter naturam, cur in animantium corpo-
ribus illos natura produxit? semper enim
suis viribus vtens, quicquid optimum
fieri contigerit, natura molitur. An
quòd lumbrici dum animalis occupant
aluum, prout morbum in numero con-
stituunt (augent enim numerum par-
tium

tium corporis) toto quidem genere sunt præter naturam: quo ad verò seipsos considerati ex intentione naturæ? si quidem animantia sunt vegetem sensilemq́ue viuentia vitam, vt insectorum genus omne, ex putri tamen orta materia: veluti proprio loco dicetur. Si nanque Cap. 5.
ex putri ea materia quid melius efficere natura potuisset, quũ optima quæque semper intendat, sanè effecisset: ne tamen esset ociosa, quæ nunquam fuit, ea quæ potuit perfectiora produxit animantia. Atque ex hoc illud in primis de naturæ functionibus patet: quòd ipsa vlla absque cognitione quicquid agit, operatur. Etenim si cognouisset lumbricos in summum vitæ discrimẽ homines perducturos, ab earum generatione vtique abstinuisset, atque aliud quid non adeò animantibus infestum procreasset: ne tamẽ segnior haberetur, nihil præuidens eos produxit. Sunt igitur lumbrici (vt vnde digressi sumus

tandem redeamus) partium instrumentariarum corporis humani simplex morbus in numero aucto, toto quidem genere præter naturam: veluti sunt lapillus in renibus, vreteris, vesica: vt grando ac suffusio in oculo: vt vitiligines, lepræ, calliacrochordones, melycerides, atheromata, steatomata, & id genus alia: quæ morbi sunt simplices quidẽ, si primò actionem lædant, si nõ primò, morborũ caussæ.

Quònam pacto lumbricorũ aluũ occupantium, fiat generatio.

CAPVT V.

Lvmbrici alijs animantibus pro portione gigni videntur, quæ nõ ex semine, sed ex putrescente materia ortum habent. Quoniam verò plures generationis modi huiuscemodi animantium esse conspiciuntur: alia enim ex cœno, aut fimo putrescente oriuntur: alia in lignis aut stirpium, aut cæsis, alia in animalium pilis, alia in excrementis aut iam excretis,

aut

aut adhuc intra animantē cōtentis. Lumbrici soli intrà animalis corpus producuntur ex materia excrementitia ac putrilagine, anguillarū more, ac vermiū terrestrium, quæ & ipsa ex putrescente humo procreantur. Siquidē cibus plerunq; corrūpitur in ventre potissimū inferiore pueris, è cuius corruptione lūbrici progignuntur: in materia enim huiuscemodi animantium gignendi facultas reperitur, Auerrhoe teste: veluti in cæteris perfectis animalibus, quæ fœcundo è semine procreantur. Ea tamē inest differentia, quòd in ijs alterū ex altero nō nascitur: & si in quibusdam veluti in muribus ex putrilagine genitis nascitur quidē, id quod nascitur, nec mas est, nec fœmina: nec amplius alterum ex altero progigni potest, Aristotele autore, in illis autem adest generatio. Sola autem putredo hæc non est ad generandum sufficiens, sed & calore plurimo indiget, qui materiam præparet,

12. metaph.t.c.18.

Lib. 1. de gen. animaliū. Cap. 1.

& ad generationem disponat. Putridus nanque calor in materiam, quæcunque sit, agit præparatam, & vnà cùm cælesti calore veluti vniuersali agente, viuificat: quippe natura vbique animal gignit, modò calor cum humiditate ratione debita coëat: humiditas enim veluti materia subiacet calori ad excoctionem conficiendam. Illud verò inquisitione dignum maximè videtur, an lumbricorum differentiæ omnes alios pariãt: veluti in-
In initio. sectorum genera complura. Siquidẽ Hippocrates quarto de affectibus libro, teretes
Li. de natura animalium. 5. Cap. 19. tantùm parere memoriæ prodidit: Aristoteles verò latos tantùm: omnes ascaridibus gignendi facultatẽ auferunt: Aristoteles apertè, Hippocrates verò veluti notißimum subticuit. ita enim græcè loquitur:

Καὶ αἱ μὲν στρογγύλαι τίκτουσιν, αἱ δὲ
4. de affectibus lib. Hippocra. ascripto. πλατεῖαι οὐκ ἔτι. καίτοι φασὶ τίκτειν αὐτάς· ἀποπατέει γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἔχων τὴν ἕλ-

μιν

μινθα τὴν πλατεῖαν, ὃ κοῖον σικύο σπέρ-
μα ἄλλοτε, καὶ ἄλλοτε σὺν τῇ κόπρῳ,
καὶ τοῦτο φασὶν οἱ φάντες τῶν ἀνθρώπων
τῆς ἕλμινθος τέκνα εἶναι. Ἐμοὶ δὲ δοκέουσι
λέγειν οὐκ ὀρθῶς, οἱ τὰ τοιαῦτα λέγοντες.
οὔτε γὰρ ἀφ' ἑνὸς ζώου γένοιτ' ἂν τοσαῦτα νε-
οσσία. Οὔτ' εὐρυχωρίη ἐστὶν ἐν τῷ ἐντέρῳ,
ὡς ἐκτρέφειν τέκνα. *Id est,*

Et teretes sanè pariunt, latæ verò nõ: quanuis eas parere dicunt. ventrem enim purgat homo habens lumbricum latum, quale cucumeris semen interdum, & nonnunquam cum stercore: & hoc hominum quidam lumbrici filios esse dicunt. Mihi verò haud probè dicere videntur, qui hæc dicunt: neque enim ab vno animali fierent tot vtique nidi: neque latitudo magna est adeò in intestinis, vt tot filios enutriat. Posteà subdit:

Σημήϊα δέ ἐστιν οὐ τίκτει, ἀλλ' οὕτως Eod. lib.
ἔχει ὡς ἐγὼ λέγω, ἐπήν τις ἴῃ τὸν ἀνθρω-

πον ἔχοντα τὴν ἕλμινθα, καὶ φάρμακον διδοῖ, ἢ ποτὸν, ἢν μὲν τύχῃ ὁ ἄνθρωπος καλῶς παρεσκευασμένος, ἐξέρχεται ὅλη στρογγύλη γενομένη, ὥσπερ σφαῖρα, καὶ ὑγιὴς γίνεται ὁ ἄνθρωπος· ἢν δὲ ἐς τὴν φαρμακείην ἔρχηται, καὶ εὐθεῖα ἀπορρήγνυται ἀπὸ τῆς ἕλμινθος, ὁκόσον δύο, ἢ τρεῖς πήχεας, ἢ καὶ πλεῖον πολλῷ. καὶ ἐπὴν ἀπορραγῇ χρόνῳ πολλῷ, οὐ γίνεται σὺν τῷ ἀποπάτῳ τὰ σημήϊα, ὕστερον δὲ αὔξεται. ταῦτα δὲ ἱστορία ἐστὶν ὅτι οὐ τίκτει ἕλμινς, ἀλλὰ περιρρήγνυται. *Id est,*

Signa autem quòd nihil pariant, sed ita habeat, veluti ego dico: quum quis lumbricum habentem curat, & pharmacum exhibet, vel potum: si quidem contingit homo rectè præparatus, exit totus vermis factus veluti pila, & sanus fit homo. Si verò in medicinam exeat, & recta abrumpitur ab elminthe quantum duo trésve cubiti, vel multo & plu-

res: & quum diu venit, non fit cum ventris purgatione signum: iterum verò recrescit. Hæc autem est veritas, quòd non parit elmins, sed rescinditur. Hæc Hippocrates, Aristoteles verò huic maximè repugnat, his verbis:

Ἔστι δὲ αὐτῶν γένη τρία. αἵ τε ὀνομαζόμεναι πλατεῖαι, καὶ στρογγύλαι, καὶ αἱ καλούμεναι ἀσκαρίδες. ἐκ μὲν οὖν τούτων ἕτερον οὐθὲν γίνεται. ἡ πλατεῖα δὲ προσπέφυκε μόνῳ τῷ ἐντέρῳ. καὶ ἀποτίκτει οἷον σικύου σπέρμα. ᾧ γινώσκουσι σημείῳ οἱ ἰατροὶ τοὺς ἔχοντας αὐτήν. *Id est,* Lib. 5. de natura animalium. Cap. 19.

Lumbricorum tria sunt genera: latum, teres, & tertium quod & ascarides nuncupatur, ex quo nihil procreari aliud potest. Latum autem illud solum intestino adhærens parit simile cucumeris semini, quo indicio medici id genus lumbrici inesse intelligunt.

Quæstio igitur non mediocris de lum-

bricorum partu ſuboritur, in qua dicam quod ſentio: quum nullus præſertim fuerit, qui rem hanc aliquo pacto pertractarit. Duæ igitur, ni fallor, rationes pro Ariſtotelis delenda ſententia, ex Hippocratis verbis colliguntur, vnumq́; indicium: quæ nihil prorſus valere mihi ſemper viſæ ſunt. Quo factum eſt, vt dicere auſus fuerim, libros de morbis Hippocrati falſò adſcriptos, ſed vel Polybi eius diſcipuli, vel alterius cuiuſuis fuiſſe. Quæ verò ex tot verbis rationes colliguntur, ſunt hæ: prima, quòd lata tænia ſola tot nō pareret: altera, quòd nō tàm magnus in inteſtino locus exiſtit, vt in eo tot filios gignat & educet. Indicium verò nihil parere eſt, quòd id quod prodit, de ea reſcinditur, non eius partus exiſtit. Hæc verò omnia facillimè diluentur, ſi modum partus eorum, id eſt ſi quo modo partus audiatur, probè acceperimus. Conſtat verò omnibus lumbricos ex materia, quæcunq;
ca

ea fuerit, intra intestina genita, ibidemq; loricæ modo eadem ambiẽte, produci: hæc verò vel in omnibus æqualiter genita lumbricorũ generationi à calore disponitur, vel in altera eorum parte. Si in altera, vel in superioribus, ysq; gracilibus, vel in infimis, ysque crassioribus, potissimumq; in recto nuncupato: si in tenuibus magis intestinis, teretum generationi: si in plenioribus, potissimumq; in recto intestino, ascaridum: si verò omnia æquè intestina fuerit amplexata, latæ producendæ tæniæ idonea maximè fieri solet. His ita habentibus non mirũ fuerit, si vna tot procreet, quando materia multo copiosior est pro cucumeris seminibus similibus animantibus gignendis, quàm quæ in gracilibus pro teretum generatione reperitur. Accedit eò, quòd quũ teretes vno tantùm corporis in loco nascantur (veluti inferiùs demonstrabitur) & in Cap. 8. eodem copiosissimi progignantur) sexa-

ginta enim ſupra centũ deiecti ſunt quandoque) non mirum ſi lata tænia, quæ vniuerſum inteſtinorum orbẽ complectitur, plures pariat: non quòd verè pariat, ſed quòd ex materia in morem lati lumbrici inteſtina introrſum ambiente cucumeris ſemini ſimiles animantes producantur, eo quo dictum eſt, modo. Latæ præterea tæniæ fœtus parui quum ſint (non enim cucumeris ſemen magnitudine excedunt) numero auctiores ſi fuerint: nemo demirabitur: quando & materia pro eorũ generatione abundantior, ſi non magnitudinem, numerũ quidẽ certè ipſorũ adauget. Locus ad hæc eadẽ ratione aptiſsimus videtur, vt ea adeò parua animalia ſerie quadã iuncta contineat. Gracilia etenim inteſtina, ſi teretum numerũ copioſiſsimũ, quòd minus credere par eſt, retinere creduntur, incredibile ſanè dictu fuerit, vniuerſa inteſtina latam tæniã appellatã & in ea fœtus cucumeris ſemini perſimiles

inuicē iunctos gignere, cōtinere, & educare non posse. Nec indiciū, quod afferunt, latam tæniā nihil parere, facit ad rē: quādò Aristoteles partum ipsius quod de ea rescinditur esse nō dicit, sed cucumeris semini similes animantes. Nullus enim id ipsum dicere auderet, quum re vera nec partus dici poßit, nec existat, sed tantummodo portio: qua de suprà actum est. An verò teretes, veluti libro de affectibus autori placuit, vtq; vulgi consensus existit, alios pariāt, agè videamus, neminē latere debet teretū lūbricorū plures tenui filo persimiles aluo quādoq; fuisse depositos: nō nunquam & cū eis aliquos, puta quinq;, vel sex, decē ve, ac plureis pleniores, atq; veluti vtero gerētes: quos eorū tenuiū matres vulgus appellat: difficile tn̄ dictu videt eos tenues illorū pleniorū partus existere, quū præsertim nullus vnquā viderit hos peperisse: deinde quia quinque séx ve pleniores aut decem tot nō gignerēt, quos

excerni à pueris quotidie videmus: nullo igitur pacto teretes, mea quidem sententia, pariunt. Quòd verò quidam nonnunquam pleniores, multiq́ tenui filo persimiles egerantur, non ob id dici posse contendo, vt pleniores tenuiorũ matres existant: verùm quòd multo ante tempore, quàm tenues illi in intestinis producti adauctiq́ fuerint: qui tenuibus commixti medicamento aliquo ijs educendis idoneo assumpto vnà deijciuntur. Sexus præterea distinctio in his percipi non potest, quo minus pleniores illi vtero gestare dicantur: qui enim mares, quæ ve fœminæ dicentur? Autorem igitur de morbis libri hac in re omittentes vnà cum Aristotele dicimus, lumbricorum genus nullum præter latum, idq́ nullo alio quàm eo, quo dictum est, modo parere. Nec ob id licet de Hippocrate Polybó ve dubitare, qui primus talis conditor contemplationis nõ totam perfecerit. Nemo enim sufficiat

ad

ad artem simul quampiam & cōstituendam & absoluendam. Sed satis videri debet, si quæ multorum annorum spacio priores inuenerint, posteri accipientes, atque his addentes aliquid, vel commutantes, illam aliquando compleant, atque perficiant. Hæc igitur erant, quæ hac in re mihi veniebant in mentem: quæ tamdiu seruāda censuerim, donec melius aliquid occurrat. Nec pudet me fateri, non omnia naturæ secreta potuisse cōpræhendere, quando & doctißimi omnes hunc morem vetustiores ac iuniores seruasse compertum est. Quum enim res naturales sub sensum cadant, fluxæq; atque mutabiles omnino sint, opinione potius compræhendi, quàm scientia possunt. Hanc enim in rebus, quæ sensu percipiuntur, habere non possumus: sed decipi, falli, errare, veluti Parmenides inquit, necesse est. Hoc igitur pacto intra animantis corpus lumbrici nascuntur. minus profectò mirum,

quàm

quàm quòd in ijs quæ nullam putredinem posse recipere existimantur, nasci animalia nouerimus, veluti è vetustiore niue vermes hirti pilis & rubidi nascuntur: quoniã & ipsa nix vetustate rubescit. In Cypro insula ærarijs fornacibus vbi chalcytes lapis ingestus pluribus diebus crematur, bestiolas in medio igne nasci pennatas paulò muscis grandibus maiores, quæ per ignẽ saliunt atque obambulant, Aristoteles & Plinius meminerunt.

Lib. de natura animalium. 5. cap. 19. & Lib. naturalis hyst. 2. cap. 34. &. 35.

Quam ob caussam lumbricorum in corpore fiat generatio.

CAPVT VI.

Multa & multigena propemodũ animantium genera sacra rerũ omniũ parens Natura produxisse videtur: perfecta inquam, & imperfecta, terrestria, aquatilia, & quæ immensæ subtilitatis iure insecta appellantur ab incisuris: nusquam alibi spectatiore naturæ rerum arti-

tificio: veluti Culices, Muscæ, Pulices & id genus talia. Quoniam verò in contemplatione naturæ nihil potest videri superuacuum, hæc omnia haud temerè, sed boni alicuius gratia producta fuisse existimandum est. Quum verò ex putri vilissimaq́ materia nihil nisi vile, rudeq́ produci poßit: ne frustra ociaretur, eadem in vniuersi perfectionē natura rerū absoluit. Si quidem satius ipsi fuit insecta procreare, quàm materiā rudem illā sua in putrilagine seruare. Hæc verò alimento quum egeant ad vitā, quæcunque ipsis ea fuerit, tuendam, ex eadē, qua producta fuere, materia vesci, aliq́ existimantur: quo fit, vt non parum commodi genus humanum inde recipiat: quòd ab aere alioqui noxio futuram putrefactionem arripientia insecta consumunt: Vnde & ipsi vniuerso ex accidenti conferre creduntur. Huiusce generis & ventris animalia existunt, quæ eadem ratione huma

mano corpori eandem vtilitatem afferre existimantur: qua corpus à putrium humorum sordibus purum, nitidumq́; seruatur: vel membra saltem, in quibus ipsi gignuntur, à putri etiam vapore liberantur, etsi ex iis tædia, labores, periculosaq́; admodum symptomata eueniat: quorum infrà. Huic tamen sententiæ reclamat Auicennas, diuersam dicens visus esse proportionẽ, quam vniuersum ipsum ex plurium insectorum generatione suscipit, ab ea quam corpus humanũ ex lumbricorum productione sortitur. Intestinis nãq; dicit naturam expultricem facultatẽ tribuisse, quæ superflua quæque ab eis educeret, qua tamen vniuersum carere certũ est. Addit præterea maiorem esse lumbricorum proportionem in ventre genitorum, quo ad intestinorum purgationẽ ea, quæ insectorum est, ad vniuersi purgationem. Si quidem plures pro portione humano in corpore nasci testatur, quàm in-

Cap.12. 16.tertii. tr.5. cap.2.

secto

sectorum sint genera, quæ ad vniuersi purgationem in eodem procreantur. Accedit etiam quòd lumbrici sæuissimos plerunque casus inducunt, quos tamẽ ab insectorum generibus ipsi vniuerso inferri non videmus. Has Auicennæ rationes seruato aliorum firmiori iudicio, vt quæ probabiles tantummodò existunt, ita soluere connitemur, eandem dicentes esse omnino vsus proportionem, eius, inquam, quæ lumbricorum est, ad corporis humani, atque eius, quæ insectorum est, ad vniuersi purgationem. Nec quicquam facit, quòd intestina lumbricorum sedes, expultrice facultate prædita sint: quando mucus ille pituitosus intra intestina genitus, eadem loricæ modo ita operit, vt vis illa excretrix proprio fungi munere nequeat. Quod prudens Natura prospiciens, ne materiam illam ita putrem in ventre relinquat, neue frustra ocietur, quæ nunquam fuit ociosa, lũbricos ex ea producit: qui postmodum

si quid reliquum est materiæ in cibum absumunt: qua demum consumpta, nisi cibus alter præstò sit, quo satiari valeant, sursum potentia feruntur, atque per omnia intestina ventriculumq; vagantur, itaq; corporibus sæuißimos casus afferunt: quorum meminit Auicennas. nec maior esse potest pro portione lumbricorum multitudo quo ad intestinorum vacuationem, quàm sit ea quæ insectorum est, ad vniuersi purgationem. Licet enim materia ad eorum generationem sit plurima, pluresq; ex ea lumbrici producantur: non tamen maior est ea, quæ in vniuerso pro portione reperitur. Quemadmodum enim vniuersum infinities ferè maius est humano corpore: ita quæ in eo putrescit materia, pro insectorum generatione, infinities superat eam, quæ in corpore humano pro lumbricorum generatione consumitur: quod facillimè probatur. Sola nanque lumbricorum species in corpore pro-

16. tertii
er. 5. ca. 2.

du

ducitur, atque ea finito quodam numero: at in vniuerso infinita propemodum insectorum genera reperiuntur, quorum quodque infinita producit indiuidua, quæ ita rectè materiam vniuersi putrem, ac interaneorum animalia eas quæ humano insunt corpori, consumunt, eodem propemodum pacto dicendum: insecta si vniuersi materiam eorum tum generationi, tum nutritioni idoneam absumpserint, eosdem vniuerso casus, quos humanis corporibus lumbricos inferre iam dictum est, inferiusq́; dicetur. Qui quum plures lateant, diligentiùs tamen perscrutantes animantium ac plantarum genus omne, quæ vniuersi partes existunt, ab aliqua huiuscemodi insectorum differentia collabi ac ruere videmus. Vt enim inter multas à braßica exordiar ex eius pueris materia erucæ progignuntur, Aristotele, autore qui ita inquit:

Lib. de natura animalium 5, cap. 19.

Γίνονται δὲ αἱ μὲν καλούμεναι ψυχαὶ ἐκ τῶν καμπῶν, αἱ δὲ γίνονται ἐκ τῶν φύλλων τῶν χλωρῶν τοῦ ῥαφανοῦ, ἣν καλοῦσί τινες κράμβην.

Id eſt.

Naſcuntur papiliones ex erucis, erucæ ex virentibus folijs maximeq́; ex raphano, quã crãbẽ, id eſt, braßicã quidã appellant.

Quibus ex verbis illud obiter notatu dignum excipitur, quòd braßicam raphani nomine nũcupat. Hunc tamẽ locum Theodorus Gazes, vel quòd codex illi mendoſus videbatur, vel quòd breuitatis maximè ſtudioſus erat, raphanũ expunxit: ita interpretatus: Naſcũtur papiliones ex erucis, erucæ ex virentibus folijs, maximeq́; ex braßica. Hæ igitur idoneo ipſis deficiẽte nutrimẽto, ipſo braßicæ corpore veſcuntur ad eius quãdoq; internicionẽ: veluti rectè Theophraſtus memoriæ prodidit. Singulis enim huiuſcemodi animãtibus ex ijſdem rebus generationem alimentumq́; natura præſcribit. Idẽ in tritico euenire videmus:

Libr. de cauſsis plãtarum 3. cap. 27.

Vermes enim eius radice creantur, quum post sementem flatus austrini crebrò incesserint: tūc enim radice humescēte & aëre calido radicem caliditas prutrefaciens animalia procreat: vermis inde enatus continuò radicē erodit. Alterū genus vermis innascitur, quū humor effundi nequit conclusus siccitate aëris circūfusi: tunc enim calor confecta putredine animal contrahit, tūc pabulū ei quoq; subministratur. Sic & vermes ciceri, cicerculæ, pisoq;, innascūtur & erucæ: cicerculis, quum priusquam fuerint resiccatæ, dies interim feruidi accessserint. ciceri verò, quū salsugine abluta dulcedinem ceperit, quia tamen plantæ sensu carēt nec conuulsionem, nec aliud possunt symptωma percipere: quorū non exiguum numerū lumbricis infesti non sine sui grauißimo incommodo quotidie perpetiutur. Sibi præterea ipsi aduersatur Auicennas: primo siquidē capite lumbricos eiusdem cum insectis generis esse, scriptū reliquit,

per hæc verba: Et est cum hoc quòd ipsa saliunt super putrefactiones separatas in mũdo, & cibãtur eis, propter communitatem & assumunt eas ab habitationibus hominum, & ab äere continente eas: & vermes quidẽ ventris sunt huius generis. & quæ sequuntur. Sequenti verò capite oppositum omnino subscribit, dum ait: Et nõ est eorum dispositio in hac, quod per ipsos sit iuuamentũ, in mũdificatione intestinorum iuuamentum quod fit per vermes, & similia eorũ in mundificatione putrefactionis mundi, & reliqua. quẽ nonnulli à contradictione vendicare dum conãtur, eiusdem inconstantiam magis aperiunt: vsq; adeò enim homini sunt addicti, vt non solùm nihil nouerint recti, sed ne discere quidem dignẽtur: adeò indelebile vitium est inscitia cum ambitione coniuncta. Id igitur opis quod Auicennæ asserunt isti, hoc est quod lũbrici, si pauci tum numero, tum quãtitate procreãtur, semper animãtibus

pro

profuerunt: sin plures ac magni, semper obfuerunt: quod dictu ridiculum planè videtur. primùm quod hominis incōstātiam detegunt: vno enim in loco nullum corporibus vsum afferre contendit: alibi verò si pauci procreantur, semper animantibus profuisse scribit: deinde quia nulla videtur esse ratio eorū: quum enim pauci procreantur, ex modica etiam materiæ quantitate eosdem produci necesse est, qua absumpta quùm in generationem, tum in cibum, eademmet symptomata animantibus inferre necessariò dicendum est. quæ ab ipsis quum multis tum magnis in intestinis existentibus ipse fieri contendebat, licet fortasse non vsque adeò magna ac sæua. Quod verò cūcta ferè animantia interacciuū quid & aduersum habeāt: Aristoteles vberrimè docuit, infraq; ostēdetur. Hactenus igitur, hæc generationisq; lumbricorum finis: materiam verò generationis eoru iam prosequamur. 16. tertii tr. 1. ca. 1.

De materia generationis lumbrico rum.

CAP. VII.

Lumbricorum omnium origo ex cruda crassaq́ materia ac pituitosa putredinią obnoxia fieri solet: qualis in pueris alijsq́ voracibus cõgeritur omnes enim lumbrici generari ex multis ciborum dif-
26.tertii. tr.5. *ferentijs consueuere: in qua re Auicennas sibi ipsi dissentire videtur. Siquidẽ primo capite pituitam inquit materiam esse generationis lumbricorum, quando ea scilicet incalescit in intestinis ac putrescit, ibidemq́ consistit. Secundo verò capite eosdem inquit fieri ex humiditate excremẽtitia à iocinoris attractrice facultate imbecilli in excrementis relicta: ex cuius corruptione lumbrici oriuntur. Cui sententiæ adstipulari videtur Aristoteles, qui libro*
Cap.19. *de natura animalium quinto in hũc modũ scribit: Procreantur porrò insecta aut ex*

ani

animalibus eiuſdem generis, vt phalangia. & paulò pòſt: item alia ex cœno, alia ex fimo putreſcente oriuntur, alia in lignis aut ſtyrpium, aut cæſis: alia in animalium pilis: alia in excrementis, aut iam excretis, aut adhuc intra animantem contentis: vt quæ tæniæ, ſiue lumbrici appellantur. An quòd cibus in ventriculo confertim, nulloq́; ordine congeſtus tēporis ſpacio ad inteſtina deſcendit: dum ſcilicet iecur ipſum per venas, quæ in meſentereo ſunt à ventriculo cibi iam ab ipſo non probè confecti puriorem pro ſanguinis generatione portionem attraxit: qui non cibus amplius χυλὸς, id eſt, ſuccus, ſed excremētum dicitur: id quod ventriculus veluti oneroſum quid ad inteſtina tenuiora reijcit. quanquàm ex eo, quod cum vētriculo habuit, commertio ipſum quoq; cōſequutum ſit ſalutare aliquid, principium videlicet coctionis: vt in humiditatem, veluti inquit Auicennas, pituitoſam ex-

crementis commixtã conuertatur. Hoc igitur pacto Aristoteles ex excremẽtis, ex pituita verò Auicẽnas fieri lũbricos memoriæ prodiderũt. Oribasius verò omneis ex
Lib. 3. aphoris. apho. 30 omnibus nasci inquit humoribus. ascarides etenim ex nigro, ex bilioso teretes: latos ex pituitoso fieri succo contendit: ratus id fortasse quod ascarides quũ in recto crassoq; intestino oriãtur, ex melancholico, qui illic maximè redundat, succo progignuntur: venæ siquidem hæmorrhoides nũcupatæ illic terminantur, crassum maximè ac fœculentum sanguinem continent. Teretes verò ex flaua oriri bile ideò dixisse possumus suspicari, quia in gracilibus potissimum intestinis sedem hi habẽt ac ortum: ad quæ præcipueq; ad ieiunum vocatum multa bilis copia à poro felleo nuncupato transfunditur. Latos verò quos ipse longos rectè nuncupat, à pituita fieri cõtendit. Ve
Li. 4. c. 57. rum Paulus, alijq; & ratio ipsi aduersantur. ex calida enim acriq; materia, vel

frigi

frigida ac sicca, qualis est flauæ atræq; bilium materia, vt pote alimenti naturam egressa lumbricis procreãdis inepta videtur. Accedit eò, quòd biliosa recrementa amara exactè quũ sint, minimè putrescũt, minimeq; lũbricos producũt: maximè nãq; in humidis nasci corporibus vermes, ac putrilaginem videmus. Quæ enim exactè sunt amara, qualis est pallida bilis, omnibus propè animãtibus, nedum hominibus sunt esui inepta. Quippe animal omne plus minusq; humidũ quum sit, amara autem sicca, non aliter quàm cinis & puluis: neque igitur cinerem, neq; puluerem, neque calcem animal vllum esitat: neque eorum quæ planè amara sunt quicquam: adeò est omnibus tum hominibus tum plantis inimicum quòd exactè amarum est. Hinc ergo factum est, vt nonnulli eos commentarios Oribasio falsò adscriptos fuisse contenderint: qui verò cumque is fuerit, hac in re ipsum respuentes, lumbricorum

materiam esse dicemus pituitam crassam, dulcemq́; à satietate et crapula, atque insaciabili infantium auiditate in intestinis, eo, quo dictum est, modo productam. Cibos quoque qui facilè intus vitiantur, crassæ ac frigidæ materiæ, & qui seræ cõctionis existunt, cruditatesq́;, atque triticea, farinaceaq́; pulmenta longa præterea ocia, & somnos longiores lumbricorum gignẽdorum materiam esse nemo non scit. Lactis quoque vsum, vel caseipisciumq́;, aut leguminum eosdem progignere constat. Balnea itẽ, ac veneris frequens vsus à cibo præsertim eos producãt. Augent vitium omnia humida, & quæ facilè intus viciantur, qualia sunt holeracea omnia fugacesq́; fructus. An verò dulcia, veluti omnium consensus existit, lumbricos producant, perscrutãdum: illud verò in confesso fuerit, si priùs sciuerimus, an ijdem in homine semper procreentur, & adsint. Auicẽnas enim semper in homine

mine

mine reperiri testatur: quod vix credi 16.tertii
potest. Vt enim ex tot corporũ dissectioni- tr.5.ca.1.
bus, quas hucusque vidi, quæ plures sanè
fuerũt, animaduerti, nunquam nisi semel
lumbricos intestinis inesse conspexi. Latus
etiam, veluti suprà fuit cõmonstratum, in
quinquagenario adhuc viuẽte visus fuit:
ita permirum videtur, omneis omnium
ætatum homines hac lue infestari: ob id
igitur Auicẽnam ita interpretari solitus Cap.3.
eram, dum ait: Quòd senes etiam lumbri- 16.tertii tr.
cis, licet rariùs, infestantur, quòd scilicet 5.cap.2.
non in cunctis eius ætatis hominibus lum-
brici producuntur: verùm in ijs solùm, qui
incontinentes voracesq́; sunt. Neque in his
omnia lumbricorum genera, sed vnum
tantummodò reperiatur. Eodem etiam
pacto de alijs dicẽdum videtur ætatibus:
nõ enim semper in omni vel infantia, vel
pueritia, adolescentiáve suboriuntur: ve-
rùm quædam eorum species in infantia, in
puerili quadã ætate, nõnulli in adolescen-
tia,

tia, in vtraq; alij ætate omnes demum in omnibus ætatibus, non tamen ſemper producuntur. Quomodo igitur cumque fuerit, ſiue ſemper in omni ætate, omnibusq; viuentibus adſint, ſiue non adſint, dici poſſe videtur, dulcia, quà dulcia ſunt lumbricos non procreare: id ratio ſuadet, quum dulcia eo conſtent temperamento, vt facilè in quouis corpore in bilem vertantur. Quum enim à calore temperato dulcis fiat ſapor, eoq; vel inſito, vel adſcititio: proprio quidem, veluti mel, adſcititio verò, veluti ſunt omnia, quæ ab igne præparantur, ac proinde dum calida ſunt, ijs ſuauiora, quibus nutritione opus eſt, apparent: ſi dulce quicquid ſit, vẽter commutare & concoquere debet, ſui calore id ipſum alterare neceſſe eſt: quod tunc vlteriori decoctione ſaporem adipiſcitur amarum: hic verò bilis ruſſæ ſimilis quum ſit, facillimè in eandem commutatur. quum igitur ex bile nullum nec intus nec extra corpus procrea

creari animal poßit: relinquitur ex dulcibus rebus lumbricos procrari non posse. An verò dulcia eosdem in corpore iam productos commouere, sursumq; ad ventriculum ducere valeant. id nũquàm alicui dubium fortasse fuit. Ideoq; non iniuria mulieres natis puerulis dulcia prohibent: veritas, ne scilicet lumbrici, quibus puerilis plurimum ætas abundat, ab huiuscemodi dulcibus excitentur, sæuaq; ipsis de more symptomata inducãt. Dulcia igitur lumbricos non procreare manifestum est: eos tantummodò, si affuerint, excitare liquidò patet.

In quonam animantium corporis loco lumbrici procreantur.

CAP. VIII.

Locum verò generationis lumbricorũ explicare fuerit operæpreciũ à rotũdis exorsi, quòd speciem habent omnibus perspicuam: quia sanè alijs frequentiores

sunt

sunt. Hi verò in gracilibus magis intestinis consistunt, & superiorem subeunt ventrem: ideoq; frequẽtes per os reyciuntur: quibusdam è naribus redduntur: ve-
Lib.4.c.57. luti Paulus scribit. Sũt qui eosdem in ventriculo procreari contẽdunt ex Galeni sententia: ac perperam me herclè. Siquidẽ ter
Aph.26. tio aphorismorum hæc scribit Galenus: Ci bus autẽ plerunq; corrũpitur in vẽtre, & præcipuè inferiore puerulis: et reliqua, sed non aduertũt, quicunq; illud asserunt, quòd Galenus seipsum exponit, dũ ait: & præcipuè inferiore, scilicet ventre. ex qua postmodum corruptione lumbrici oriuntur: non enim vult Galenus lumbricos in ventriculo produci, quia in eadẽ cibus corrumpatur: verùm inquit quum duplici in loco cibus corrũpitur, qui in inferiore potissimùm ventre putrescit, idonea est, pro lumbricorũ generatione materia: nullibi namq; dixit Galenus lumbricos in vẽtriculo fieri. Huic sentẽtiæ Aristoteles suffragatur.

Qui

Qui quarto libro τῶν μετεωρολογικῶν. *Id est eorum quæ in sublimi fiunt, ad hunc modum scriptum reliquit:* Textu. 28.

Καὶ ζῶον οὐκ ἐγγίνεται ἐν τῇ πέψει, ὥσπερ τινές φασιν· ἀλλ᾽ ἐν τῇ ἀποκρίσει σηπομένῃ ἐν τῇ κάτω κοιλίᾳ, ἐπανέρχεται ἄνω· πέττεται μὲν γὰρ ἐν τῇ ἄνω κοιλίᾳ, σήπεται δὲ ἐν τῇ κάτω τὸ ἀποκριθέν. *Id est,*

Et animal non fit in ipsa concoctione, veluti quidam aiunt: sed in secretione putrefacta in inferiori ventre: dein sursum ascendit. concoquitur quidem igitur in superiori ventre, putrescit verò in inferiori, quod secernitur. Præterea hoc ipso in loco referens lumbricorum species, nullam Galenus in ventriculo nasci scribit: non enim ascarides, quæ in recto intestino nascuntur: non teretes, quos in tenuibus intestinis produci vna omnes conuenere. Latos verò quo modo quis dixerit in ventriculo nasci? quandò omnes in

primisq; Hippocrates per tota extendi intestina, miraeq; longitudinis esse testatur?
Li. de morbis. 4.
Accedit etiam quòd locorum affectorum
Cap. 5.
libro primo Galenus vnà cum Aristotele memoriæ prodidit, omnes in intestinis produci: cui, si aliter in hac re sensisset Galenus, in aliquo librorũ suorum repugnasset, atque hominem nominasset: veluti in alijs multis, in quibus ipsum aliquando oppugnat, Aristotelem nominare solet. Atque vt Aristotelem mittamus, cui ea fides est adhibenda, quam vel Hippocrati adhibendam esse sæpe clamat Galenus
Lib. methodi. med. 2. & alibi.
(ipsum enim Hippocratis interpretem sæpißimè nuncupat) quum sententia isthæc ante Aristotelis tempora prædicaretur, quod Aristoteles ipse per ea verba declarat. [Et animal nõ fit in ipsa concoctione, veluti quidam dicunt] cõu antiqua ac scitu digna à Galeno tractari debuisset: Verùm quãdo erronea est, & ab Aristotele diu confutata sententia, ipsam nõ solùm

lum omisit, sed ne ipsius quidem commeminit. Indignum præterea videtur, ex vno tãtummodo grauissimi autoris verbo, eoq; perperã intellecto, eundẽ sibi aduersari dicere: quandoquidẽ Galenus tot locis oppositum sentit. Auicennas ad hæc lumbricos inquit ex humiditate fieri stercori commixta malè attractrice iocinoris facultate attracta: hoc idẽ cõfirmat Aristoteles: quòd scilicet oriuntur ex excrementis intra animantem contentis. Si ex humiditate, igitur stercori commixta lumbrici nascuntur: quum stercus in tenuibus potissimùm creetur intestinis, non in ventriculo, verùm in ventre inferiore sedem generationis habebunt. Quòd verò Aristoteles per excrementa intra animantem contenta, eadem in intestinis, non in ventriculo contenta intelligat, facilè ex ijs colligitur, quæ statim ab ipso subnectuntur [quædam ex excremẽtis extra animantem contentis fiunt.]

Loco citato. ca. 2.

Lib. de natura animalium. 5. cap. 19.

Siquidem quotidie videmus in excremẽti bouilli equini ve humiditate, quædam nasci animantia cortice quodã nigro contecta, quo sub alæ insunt, quibus cũ volitant: quæ ex eo quod reliquum est humiditatis excrementitiæ vescuntur: veluti quotidie æstate in vijs cuique licet intueri, quos Aristoteles Scarabæos pilularios vocat. Nec mihi probantur, quæ Petrus ἄπονος id est, labore carens, vel potius ἐπίπονος id est, laboriosus: in quem illud Heracliti iure dici potest, πολυμαθεία νόον οὐ φέρει id est, multa disciplina mẽtem nõ fert: vt Galenum Aristoteli conciliaret, scripta reliquit. Galenũ videlicet in vẽtriculo eos produci posse, dixisse eius tãtũ, qui plurimum lapsus esset, actuq; iam ægrotaret: illudq; ad ea referri scribit, quæ ex accidenti raroq; contingunt. Quod tamen ita falsum est, vt mirari subeat hominem quomodo hæc scripserit, quum ne verbum quidem Galenus dixerit, per

Lib. de natura animalium. 5. cap. 19.

quod

quod vir iste concilium hoc diuinare potuerit. Respuit enim Galenus defensionẽ eorum, quæ ab ipso non modò malè dicta non sunt, sed ne dicta quidem. Sed quis præterea vnquam vidit lumbricorum in vẽtriculo generationẽ? quum omnes, quicunque rẽ hanc scriptis mãdarunt, sursum ad ventriculũ ab inferiori ventre potentia ferri contendant. Potuit enim sentiri lumbricus in ventriculo, potuit & videri per os reiectus: quod tamen ibi ortum traxerit, quis vnquàm testabitur? neque hoc negat Aristoteles, Galenúsve, aut alius spectatæ vir autoritatis. Quòd verò conciliũ τοῦ ἀπόνου id est, Aponi nihil planè valeat, ita clarum est, quàm quod clarissimum. Non enim video quo modo in homine plurimùm lapso (vt hominis verba referam) horum generatio in ventriculo, quin potius in intestinis fieri valeat: in quorũ tenuibus teretes, in recto ascarides in omnibus latos fieri lũbricos omnes

vnà conuenere. Forma etenim aliqua, quæcunque ea fuerit, non nisi ex materia optimè disposita ab agente naturali valet educi. Sed per deos immortales, quænam videri potest in ventriculo plurimũ lapsi corporis dispositio? quum nunquam adeò putrescere poßit, ac si putrescat, nunquàm ibi tantùm persistere valeat, vt ex ea lumbrici producantur: pluribus enim motibus ventriculus mouetur, veluti inferiùs ostendetur. Absurdum præterea dictu est, in ventriculo causarij corporis lumbricos fieri: quum ab ijs etiã, qui secundũ naturam se habent, vermes quotidie vomitu reijci videantur. Complureis enim sæpe vidimus pueros, puellásve, aut etiam iuuenes, quod minus credere par est, ac senes lumbricos ore euomuisse, quos tamen in ventriculo productos fuisse, neque ipse Aponus fatebitur, nec dici vllo pacto poterit: veluti statim demonstrabitur. Accedit eò quòd si lumbrici ortum à ventri-

culo

culo ducerent, quum etiam in valentibus ventriculis valetudinarijsq́; pituita producatur, in vtrisque etiam lumbricos fieri necesse esset: quum in sanis etiam corporibus lumbricos vomitu sursum erumpere videamus. Rationes verò pro hac adstruenda sententia quantùm valeant, iam videamus. Inquit Conciliator differentia prima supra centesimã: Bilem, quæ magis est præter naturã quàm lumbricorum generatio, in ventriculo fieri constat: multò igitur magis lumbrici in eo nascentur. In hac sua ratione duplex erratum cognoscitur: primum, quòd bilem dicit absolutè in ventriculo fieri, quod ineptè dictũ esse demonstratur, quandò bilis simpliciter pronunciata flaua, non nigra, non porracea æruginosáve intelligitur: vel ergo flauæ vel vitellinæ vocatæ, vel porraceæ, aut æruginosæ bilium generationem audit. Si flauæ, errat: quum iecore ac venis, non in ventriculo ipsa producatur: meatu bi-

lem ipsam ex iecore ad intestinum illud, quod græce γαστρὸς ἔκφυσιν id est, duodenũ vocant, deferente, a quo ad ventriculũ nõ nunquam fluere potest: veluti in biliosis vomitibus licet intueri. Si vitellinæ, nec ob id etiam rectè intelligit: quũ eadẽ ratio huius ac illius sit. non enim aliud quicquã bilis vitellina est, quàm ipsamet flaua præter naturã se habens, quæ ad vltimũ excocta, flaua ignea & crassa vitellis ouorum persimilis redditur. Siquidem ista perinde ac flaua in venis progignitur. Si porraceæ æruginosæ ve generationẽ intelligit, ei in hoc tantũ assentimus, quòd scilicet vtriusque generatio præter naturã in ventriculo fiat, propter quorundã cruditatem esculentorum, aut olerum, qualis beta, cæpa, brassica sunt: atque interdum talibus nequaquàm ingestis, ratione ægrotationis in venis porracea præsertim producitur, ac decumbit in ventrẽ aut inferiorẽ aut superiorẽ, calorẽ in corpore præ-
ter

ter naturã indicãs, atque excremẽti proprietatem, talis temperamẽto, qualis prædictorum olerum ſuccus eſt. Verũ nec illud ad rem quod ſecundũ erratũ eſt, non enim rectè dicitur porraceam bilẽ magis præter naturã in ventriculo, quàm lumbricos fieri: quum idẽ ſit eiuſdẽ generationis modus, ac pituitæ, & chyli nuncupati. Differunt tantũ in materia generationis, quòd porraceæ materia inutilis quum ſit corpori nutriendo, præter naturæ intentionem fieri exiſtimatur: quũ tota circa humorum generationẽ naturæ ſit intẽtio ad corpus tum alendũ, tum augendũ. Lumbricorum verò generatio in vẽtriculo toto quidem genere præter naturam eſt: non enim vel ad nutritionẽ vel auctionẽ corporis quicquam facit, quinimò eius potius abolitionẽ, rem maximè naturæ contrariam, quæ animantis tutelæ totis incumbit viribus, minatur. Quod verò ſcribit de abſceſſuum ventriculi ortu, quòd

magis sit præter naturam, quàm lumbricorum in eodem generatio: ita dissimile exemplum videtur, vt mirari subeat hominem, qui omnia vel tantũ apparentia in vnum congesserit. Non enim quia abscessus in vẽtriculo fiant præter naturam, in eodem lumbricos produci posse asserendum est: quoniam eorũ quæ sunt animantia, generatio est à natura: abscessuum omnino præter naturam. Lumbricorum præterea talẽ materia putredinẽ sortiatur oportet, qualis eorum productioni idonea censetur, non qualis ea est, ex qua febres, abscessusq́; fieri assolẽt. quò nãque ineptior existit, eò abscessuum generationi fit aptior: quando abscessus ipsi sunt omnino præter naturam. Hæc verò materia nullo pacto ob caussas statim dicendas eorum in ventriculo productioni potest disponi. Nihil etiam valet, quòd secundo loco idem scribit, eodem scilicet pacto quo venter inferior, ita & superiorem ad lumbri-

corum generationem posse disponi: quandoquidem cibi concoctio eorũ generationem prohibet, quam tum ex ingẽti ventriculi insito calore, tum viscerum sibi adiacentium fieri constat. Eodẽ propemodũ pacto, ac si magno lebeti plures ignis foci pariter æstimentur: à dextris quidem iecur, à sinistris lien, supernè cor, & septũ transuersum & eleuatum, & assiduè motum. His etiã amplius omentum, quod prædicta tegit, ventriculi calorem auget: vsqueadeò enim calor est ingens, vt dura quæque ac coctu difficilia transmutet, & concoquat. Motus insuper ventriculi frequens scilicet cibi ac potus nunc ingredientis, nunc egredientis per exitum fundi ventris obstat, quominus eosdem in ventriculo fieri putemus. Rationes ad hæc, quibus ad refellendam Aristotelis sententiam, quæ & Galeni est, vtitur Conciliator, vt quæ veritati repugnent, iisdẽ telis confodiuntur. Quod enim
pri

primo ex Theodori Prisciani verbis adducit nostrã non subuertit sententiam: ait enim: Ex corruptis humoribus in stomaco & incompetentibus cibis sæpe præsumptis, aut ægritudine lumbrici nascuntur: qui aliquãdo eundẽ stomachum, aliquãdo inferiora poßident. & reliqua. Etenim si lumbricos in vẽtriculo fieri dicit, iam explosa sentẽtia est: & ob id hominẽ non recipimus, vt qui veteribus ac veritati repugnet. Si verò eosdem non in ventriculo fieri dicat, verũ ex materia, quæ iam in ventriculo putrescere cœperat: ac in ventre postmodum cõcreta ac intestinis fuerat: homini assentimus: fieri siquidem potest vt ijdem in ventre geniti aliquando ventriculũ, inferiora quãdoque poßideãt: non quòd in ventriculo fuerint orti, verũ sursum potentia delati: veluti Paulus &
Li.4.c.57. alij memoriæ prodiderunt. Quòd verò ex pituita putrescẽte ijdem fiant, quæ plurimum in ventriculo gignitur, nullus est

qui

qui neget: non tamen ex ea eodem in loco manente pituita producentur, vt quæ non habeat calorē proportione respondentem: iam enim diximus ventriculi calorē ingentem esse. Locum præterea generationi accommodū non esse dictū iā est. Nec illud ex quarto de naturalibus principijs quicquam facit, quòd idē sit locus conseruationis, qui fuerit & generationis: si quidem non in omnibus vera propositio est: quādò multa apud nos adseruari videmus, quæ nasci hîc nullus vnquam vidit. Intestina præterea, in quibus re vera procreantur, sunt locus generationis & conseruationis eorundē. Plures enim in intestinis seruari, quàm in ventriculo cuique liquidò patet: imò nisi ad ventriculū sursum prolapsi vomitu statim, vel arte quapiā reijciātur, sæuissimos casus inferunt: quod ipse Conciliator testatur, qui eosdem inquit, ventriculum aliquādo perforasse, hoc experimento probare persuasus, eosdem in

ven

ventriculo fuisse productos, quod suã destruit sententiã. Accedit eò, quòd ille perperàm exemplo vtitur. Nõ enim aliquãdo ventriculum lumbricos perforasse scribit Auicennas, sed ventrem scilicet inferiorem. Sed clariùs Paulus, qui quidam, inquit, produnt se lumbricos vidisse, qui ex inguinibus ægri eruperint. Quòd verò cochleæ ranæq; ventriculum aliquando ingressæ diutius viuant, casu id factum esse nemo non nouit: quandò ibi ortæ non sunt, neque diutius ibidem consistere possunt, præterquàm quòd animanti sæuißimos casus inferant. Item si bilis ad intestina profluit: quo argumento Conciliator concludit lumbricos in ipsis produci non posse, quòd bilis amarißima quum sit, non est ad eos producendos idonea: eodem pacto dici posse confido, quando eadem bilis ventriculum à fellis vesicula subit: atque in eodem potißimùm porracea, atque æruginosa progignitur,

26. tertii tr. 5. cap. 2.
Li. 4. c. 57.

nul

nullo pacto lumbricos in ventriculo nasci posse. Quod Paulus etiam confirmat, qui si quando, inquit, flaua bilis vnà cum lumbricis infra, aut etiam vomita eruperit, ipsos quidem certè intestina obsidere, humorem autem biliosum ventriculi os, aut aliam quampiam particulam obsidere scito. Quòd si & in alijs visceribus vermes enascuntur, non tamen necessè, imò nec verisimile est ob caussas suprà commemoratas, vt lumbrici in ventriculo producantur. Quòd verò Antonius Beniuenius refert, Aponi sententiam non fouet. Is enim medicum quendam inquit, Iulianum nomine, dum grauissimè ægrotaret, & aduenienti medico dolorem quo circa ventriculum miserè cruciabatur, exponeret: tangente illo vt fit, ac manibus locum pertractate, in vomitum erupisse: quo frustum carnis ad paruæ pilæ magnitudinem, in quo vermis, non secus ac brucus in siliqua reclu-

Lib. 4. Cap. 57.

Lib. de mirãdis morborũ caussis. cap. 58.

cludebatur eiecisse: multa enim obstant, quominus ventriculum lumbricorum generationis sedem esse dicamus. Primùm quòd non vermẽ, sed frustum veluti carnis euomuit: in quo vermis recludebatur: deinde quia vermis ille ad nullā iam dictarum lumbricorum specierū reduci poterat. non enim latos, non teretes, nō ascarides, sed bruci faciem imitabatur. Potuit enim in globo illo pituitæ carnis frustum imitato, qui ventriculi calore extrinsecus fuerat exiccatus, tantus humor concludi, vt vermem illum non aliter quàm reliqui vermes ex putrefactis carnibus solēt enasci, ludens Natura fabrefecerit: vbiq; nimirum animal natura producit, modò calor humiditati proportione respondeat. Sunt qui ita contentiosi atque impudentes existunt, vt nulla freti ratione peruicaciter lūbricos in ventriculo fieri tueantur: eosq; ab ijs, qui intestina inuadunt, colore, forma, & quantitate differre scribant:

Michaëlis Sauonarolæ sententia in commen. de lūbricis curādis.

bant: quorũ profectò impudentium pudet me refellere. Colore inquiunt, superioris ventris lumbrici ab ijs qui intestina occupant, differre visuntur, quòd albidiores, candicantesq́; magis appareant: hac freti ratione, quòd pituitæ sedes ab illustribus viris ventriculo adscribitur: hæc verò albicans quum sit, lumbricorumq́; censeatur: qui in eo fiunt lumbrici, cãdidi vt sint necesse est: ac si qui in intestinis procreãtur non ex pituita, sed alio quouis potius humore producerentur. Forma verò cucurbitinis adsimileis esse, cucurbitinosq́; verius vocari cõtendunt, à loco, in quo procreantur, formam desumẽtes: id est à ventriculo, quem cucurbitæ similem esse fatentur qua in re sibi manifestò repugnant, quum alibi cucurbitinos in intestinis fieri contẽderint: id quod superius improbauimus. Quantitate dicunt hosce cucurbitinis maiores, longis minores, ac paruis esse maiores. Sed quis vnquam eorum, qui in ven- Cap. 3. in fine.

triculo fiunt, hac in quantitate differentiam aduertit? quum re ipsa non nisi in intestinis produci demonstratum iam fuerit. Verùm hactenus hæc quandò plus æquo fortaßè, quàm neceßitas postularet, sermo productus est. Quas verò latas tænias nuncupamus, in intestinis Pau-
Li.4.c.57. lus procreari contendit, in quibus verò
Li.3.c.40. non item. Aëtius in tenuibus fieri scribit, quod declarant stomachi morsus continui, & ad cibos incorrigibilis appetitus: quæ symptómata non ob aliud stomacho ab ipsis inferri existimandum est: nisi quòd intestina tenuia, in quibus procreari dicuntur, ventriculi vicina existunt. Siquidem ita habet intestinorum ordo, vt priore post gulam loco ventriculi osculum, ventriculum ipsum & ianitorem, ponatur quædam duodecim digitorum appendix, quam Herophilus δωδεκαδάκτυλος nominauit. Secundo ab hoc loco ieiunum, quia semper inane sit: posteà te-

nue intestinum: cæcum quarto loco, quod sequitur colon, cui demum adnectitur rectum. Horum verò priora tria tenuia: reliqua posteriora, crassa & pleniora nuncupantur. Accedit etiam, quod Cap.165.
Aëtius libro tertio lumbricos inquit, teretes & latos ea pellere, quæ gracile intestinum purgare alibi scripsit: per Ibidem ca.
quæ verba colligitur inter alias lum- 154.16 tër
bricorum differentias latos etiam in gra- tii.tr.1.c.1.
cilibus intestinis progigni: quæ postmo- & tr.5.c.2.
dùm per tota extenduntur intestina, veluti iam dictum fuit. Auicennas etiam in tenuibus eosdem intestinis produci, propriè tamen in colo ac cæco sedem generationis obtinere scripsit: qui deinde per tota extenduntur intestina, atque vnum mentiuntur animal. Quicquid verò sit, constat omnibus lumbricorum generibus intestina sedem generationis ac domicilium esse, non ventriculum: veluti falsò Aponus ille tot verbis asse-

rere contendit. Ascarides verò in parte maximè crassioris intestini inferiore gignuntur, id est in extremo longanone & ani fibulæ initio: græci sphincterem à constringendo dicunt: stringit enim clauditq; recti extremum. vt ne inuitis nobis stercus aut flatum aut quippiam aliud egredi permittat. Sunt qui pueros lumbricis vexatos ob id incessanter tussire contendunt, quod in spiritus tramite, id est, aspera arteria, ea animantia progenita contineantur: ex quorum motu tussis excitatur: argumẽto quòd lapilli in eisdẽ animæ canalibus ex viscosa materia producantur: qui asperrima tussis vexatione eiecti sunt quandoque. Magis id mirum, quàm quòd lapilli in pulmone procreentur, id tamen fieri nulla ratione conuincitur, ob thoracis motum ac pulmonis continuum & ignea vicini cordis caliditate: experimento huic etiam sententiæ contrario existente. si nanque tussis lumbricorum vitio in pul

Alsaharauius cap. de tussi & Auenzoar 1. Theisin. tr. 2. cap. 3

pulmone existentium excitatur, quum omnes qui huiuscemodi lue infestantur, tussim planè patiantur: omnes etiam eosdem in aspera arteria pulmoneq́ continerent: quò tamen absurdius nihil dici, excogitarí ve potest. Alij præterea in angustis nariũ meatibus vermes procreari cõtendunt: experimento, quòd frequentes per nares reiectantur. Quod tamen perridiculum dictu maximè existit: quum locus ineptus eorum generationi, ob continuam aëris inspirationem, eiusdemq́ expirationem. Siquidem ab inferiore ventre ad ventriculum, à ventriculo ad os, ab ore ad nares vsque delati vermes per eosdem reijciantur: sunt qui in renibus ea animalia interdum enasci testantur. In auribus item, dentibúsque, atque ascaridibus persimilia: in iocinoris ouilli capillíque venis sæpe mihi visa sunt animantia quædam cucumeris seminibus haud omnino dissimilia. In In-

Auicennas 1. tertii tr. 2. cap. 3.

Gẽtilis ful gina in ter tii primã tr. 2. cap. 3.

Paulus.li. 4.cap.59. dia regionibusq; supra Aegyptum animantes quædam viuæ lumbricorum formam præferentes Dracontia vulgo nuncupatæ, in musculosis corporis partibus puta brachijs, cruribus, suris consistunt. In puerulis etiam in lateribus sub cute coeunt aperteq; mouentur: deinde vbi perennarint diutius in extrema aliqua dracontij ora locus suppuratur, & aperta cute foras progreditur dracontij caput. Quanquàm soranus concedit quidem id, sed animalia tamen esse pernegat. Hæc verò rarißimè visuntur, nec vnquam à Galeno visa cognitá ve: vnde fit, vt neque de ortu, neque de essentia ipsorum quicquàm exactè conijci valeat. Nascuntur quoque in sanguine ipso hominis animalia exesura corpus: veluti scribit Plinius, cui resistitur viuæ taminiæ succo, aut veratri cum oleo perūctis corporibus. Item sub cute vt in phthiriasi quo Scylla dictator, Alchman poëta, pherecidesq; Syrus

Lib. nat. hist. 26. cap. 13.

com

consumpti interiere: in capite verò sub cute pediculus innascitur, infantiæ peculiare tædium. Ad nostra quoque tempora quoddam supplicij genus indomita fœditate peruenit: in manibus exilis quidam pedicillus lende minor sub cute serpit non admodum frequens. Verùm haud interest hæc in præsentia disputare: ad reliqua igitur transeamus.

Quæ lumbricis ætates obnoxíæ, & quæ quibus magis minúsve infestentur.

CAP. IX.

Qvibus autem ætatibus huiuscemodi proueniant lumbrici, in ea potissimùm Hippocrate oriũtur autore, quæ media est inter illam, in qua pueri dẽtire incipiunt, atque eam, in qua ij degunt, qui pubertati proximè accedunt. In hac verò non omnes omnium differentias nasci testatur Hippocrates, sed teretes tantùm atq; ascarides: quem sequutus Auicennas rarò 3. Aph. 26.

3.primi. doc.2.cap.3 latos in pueruli ventre fieri ſcribit, quanquàm Calius ille Hippocratis interpres ſextum ac viceſimum libri tertij aphoriſmum interpretatus, latos etiam falsò addiderit. Cuius erratum ex Galeni maximè verbis depræhenditur: qui horum ait, nullam Hippocratem feciſſe mentionem: quãdò neq; eius erat propoſitum de omnibus agere paſsionibus, quæ mortalibus obueniunt, ſed de illis tantùm quæ in ſingulis ætatibus fiunt. Cur verò hac potiſsimùm ætate producantur, id cauſſæ exiſtit, quòd in ea pueris conſtitutis ob lactis ciborumq; inexplebilem quandam appetentiam, magna inconfecti crudiq; ſucci copia ſuperat. Accedit etiam, quòd eorum ventris munus duobus vnà ſufficere non poteſt, augendo ſimul atque alendo (ea enim propria incrementi ætas exiſtit) licet quandoque intra matris vterum fœtu adhuc exiſtente, ijdem fieri valeant Hippocrate authore: qui quarto de

to de affectibus libro hæc scripta reliquit: Ex li. 4. de affectibus Hippo. ad-scripto.

Γίνονται δὲ καὶ στρογγύλαι ἕλμινθες αὐτοῦ τρόπῳ τῷ αὐτῷ. σημήϊον δὲ ὅτι τοῦθ' οὕτως ἔχει, ἐπὴν τὰ παιδία γένηται, ψωμίζουσιν αὐτὰ αἱ γυναῖκες τὰ αὐτὰ φάρμακα, ὥστε ἂν κόπρος ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ ἐντέρου, καὶ μὴ ξυγκαυθῇ καὶ ἅμα τὸ ἔντερον εὐρυνθῇ. ἐπὴν ψωμίσωσι. Πολλὰ δὴ τῶν παιδίων καὶ στρογγύλας καὶ πλατείας ἕλμινθας ἀπεπάτησαν ἅμα τῇ κόπρῳ τῇ πρώτῃ.

Et teretes etiam illic fiunt: indicio quod pueris nuper editis nutrices medicamenta cum cibis exhibēt, quæ stercus educant, ne illic siccescat, & intestinum dilatet. quæ quum sumpserunt pueri, multi cum primo stercore teretes latósque lumbricos aluo demittunt. Latæ verò tæniæ qua producantur ætate, non ita explicatam habemus Galeni sententiam: Hippocrates enim latam gigni testatur in puello intra matris vterum adhuc existente, modo ætas dici debeat, dum fœtus

adhuc in vtero existit: per hæc verba:

Ex. eod. loco.

Νῦν δὲ ἐρέω περὶ ἑλμίνθων, τῶν πλατειῶν. γίνεσθαι γάρ φημι ἐν τῷ παιδίῳ ἐν τῇσι μήτρῃσι ἐόντι. οὐ γὰρ ὅστιν ἐπὴν ἅπαξ ἐκ τῶν μητρέων ἐξέλθῃ χρόνος τῇ κόπρῳ ἐν τῇ κοιλίῃ τοσοῦτος, ὥστε σαπείσης καὶ χρονισάσης, ζῶον παγῆναι ἐν αὐτῇ ὅτι τοσοῦτον μεγέθει γίνεται. ἀποπατέει γὰρ αἰεὶ τὴν ἕωλον κόπρον ἀνὰ πάσας ἡμέρας, ἢν μέλλῃ ὑγιαίνειν ὁ ἄνθρωπος. γίνοιτο δ᾽ ἂν τοιοῦτο ζῶον, οὐδ᾽ ἢν πολλῶν ἡμερέων μὴ ἀποπατήσειεν ἄνθρωπος. πολλὰ γὰρ γίνεται ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐόντι τῷ παιδίῳ, τρόπῳ τοιῷδε· ἐπὴν γένηται πῦος καυσώδες ἀπὸ τοῦ γάλακτος καὶ τοῦ αἵματος συσηπομένου καὶ πλεονάζοντος, ἅτε γλυκέος ἐόντος ζῶον ἀπογεννᾶται αὐτόθι.

Nunc verò dico de lumbricis latis: siquidem fieri fateor in puero intra matris vterum existente: quum enim semel ex matribus exiuit, tantum temporis ster-

cus in ventre non permanet, vt putrefactum, diuq́; ibi moratum animal viuum, & adeò magnum progignat. Ventrrem enim purgat semper antiquum stercus quotidie, si debeat homo sanus esse: fieret autem huiuscemodi animal neque si pluribus diebus ventrem purgaret homo: multa nanque fiunt in matribus puero existente, hoc pacto. quum fit pus feruidum ex lacte, sanguinéque putrefacto, ac redundante vtpote dulci existente, animal illic nascitur. Non est præterea quo & sequentibus non producantur ætatibus: quibus autem id animal fiat, posteriùs paulo idem autor edocuit hoc pacto.

Τῷ δὲ παιδίῳ αὐξανομένῳ, αὔξεται ἐν τῷ ἐντέρῳ καὶ ἡ ἕλμινς ἀπὸ τῶν ἐς τὴν κοιλίην ἰσιόντων, καὶ γίνεται ἴση τῷ ἐντέρῳ, τοῖσι μὲν ἅμα τῇ ἥβῃ, τοῖσι δὲ ὕστερον, τοῖσι δὲ πρόσθεν ὀλίγῳ.

Puero verò aucto augetur in intestino & lumbricus ex eis, quæ in ventre existunt, & fit æqualis intestino, his quidem unà cum pubertate, his verò post, his demum parum anteà. Quo loco & puberes, & qui hanc præcedunt ætatem, quiq; sequuntur lata affici tænia clarißimè demonstrauit. Nec ob in iis solum ætatibus, sed & aliis omnibus eandem fieri rationi consentaneum est, veluti & alios aliarum specierum lumbricos: experientia siquidem compertum est, omneis in omnibus ætatibus produci. Vt enim de lata tænia loquar, mulier quædam olim longam sanè egeßit, atque integram, ætatis suæ annum circiter tertium agens supra vicesimum, quam adolescentiæ ætatem esse constat, vt interim aliam mittam, cuius superiùs meminimus, quam senex quidam nobis ostendit anno ætatis suæ octauo supra quinquagesimum: illud tamen Hippocrati

non

non aduersatur. Quanquam enim in ætate pubertatem præcedentes teretes ascaridesq́ nasci scribat, in alijs tamen eosdem ætatibus produci haud sanè vel potest negare, vel debet. Ideo verò eiusce proprios ætatis affectus illos enumerat, tum quòd hæc plurimùm ætas horum lumbricorum lue obnoxia existit, tum quòd si in ea lumbricorum genus aliquod nasci cõtingat, duo illa potißimũ enascũtur. Vidimus enim sæpenumero teretes in multis, qui quintam ætatis suæ septimanam agebant: vt interim puberes mittam adolescentes ac iuniores, quos ascarides interdum, plærunque teretes, latæ nonnunquam tæniæ discrutiant. Omnia igitur lumbricorum genera omneis inuadere ætates ita clarum est, vt addubitare, nisi inexercitatum in re medica, neminem contingat: hoc tamen ordine vt ascarides, ætate potißimùm Hippocrati descripta exoriantur: id est, quæ pubertati proximè

ximè accedit: licet & in alijs, rarius tamen procreentur. Teretes verò tum eadem ætate, tum infantia eam precedente, tum pubertate atque adolescentia primaq́; senectute: hi nanque frequentius oriuntur, rarius ascarides, rarissimè latæ tæniæ. Esse verò quædam quorundam familiariora genera, quũ Hippocrates ipse, tum experientia quotidie id mõstrat. Quis enim nisi planè ἀφιλόσοφος id est, demens, ætatẽ Hippocrati descriptã huiuscemodi procreandis lumbricis ineptiorem quàm iuniorum, atque ea quæ constituta nuncupatur, dicet vnquã? vt potè quæ bilis non parum illa flauæ, hæc atræ earum generationi aduersissimæ coacervarint. Illud
Aph.29. magis considerandum, quod Galenus libro aphorismorum tertio scripsit calidi-tatem in valde tenellis nondum materiam obtinere, atq; ob id in ipsis lumbricos produci nõ posse, veluti in adultioribus, in quibus et materia idonea est, ad omniũ

talium generationem, & præterea caliditas adest. Hoc etenim Hippoc. et sibimet aduersatur primo eiusdem nominis libro vbi vnà cum Hippocrate ait: Qui crescunt plurimum habent innati caloris, plurimo igitur egent alimento. Si igitur constat pueros calidi plurimum innati quam Aph.14. iuuenes habere, mirandum planè est, quomodo dicat horum caliditatem materiam nondum obtinere. Hippocrati præterà alibi repugnat, qui quarto de affectibus libro latos ac teretes in puello intra matris vterum adhuc existente interdum fieri memoriæ prodidit. An quòd pituita ætate quum senili tum puerili abundat? quod magis declarans Galenus in eo, quem de ratione victus salubri scripsit commentario, pueritiam ait pituita refertam esse, quum sanguis in ea magis redundare deberet: pituita tamen ob id sanguinem superat, quoniam puerilis innatus calor multa refertus est humidita-

te,

te, quæ ipsum obtũdit, mitioremq́ reddit. Accedit etiam quòd huiusce voracitas ætatis multos crassos crudosq́ producit humores: qui calorem innatum obruunt ferè, ac retundunt. Non igitur iniuria Galenum dixisse credendum est, caliditatem insitam in valde tenellis nondum materiam obtinere, vt ex ea lumbrici producantur. Hippocrati prætereà ita respondebimus, id fieri solere, non quòd fœtus propria caliditas materiam obtineat, siquidem maior humiditas tunc adest caliditate: verùm quòd matris calore ita valida fit, vt illam possit materiam superare: atque adeò in teretum latiq́ formam animantes procreare. Hoc igitur pacto non per sese ac propriè, verùm ex accidenti oriuntur. Illud tamen raro fieri constat: vt quum fortè temperatura fœtus iustò calidior esset, aucta tunc matris caliditate eos, quorum sermo fit, lumbricos producere posset.

Quæ

Quæ magis lumbricis obnoxia temperamenta, sexusq́ sint.

CAPVT X.

VAriæs hominum temperaturas esse ita clarum est, vt addubitare perridiculum videatur. An verò lumbricorũ eas omneis lues inuadat, satiùs fuerit explicare. Quod commodè satis fiet, si priùs veluti axioma quoddam ratum habuerimus, lumbricos non ex omnibus succis produci: veluti rectè suprà fuit commonstratum. Temperaturas verò taleis esse constat, quales ij sunt, qui eas efficiunt, succi: quum verò ex pituitoso crudo, crassoq́; illos humore produci iam dictum sit: relinquitur, vt, quæ ab hoc succo exuberante fit, temperatura, ijs potißimũ obnoxia censeatur. Siquidem ex sanguine, qui calidam atque humentem temperaturã constituit, vel potiùs temperatã, non tantùm quòd altrici facultati familiaris ma- Cap. 7.

ximè existit, lumbrici nasci non possunt: verũ quia interceptus in venis, non nisi per symptoma quodpiam illas egreditur: qui tamẽ confestim eijcitur, vel in suppurationem in aliqua corporis parte Hippocrate autore colligitur: qui ad hũc modum
Caph. 20. scribit: Si in ventrẽ sanguis præter naturam effunditur, necesse est suppurari. Biliosa præterea temperamẽta illud incommodum facilè vitant: calida quum sint ac sicca. Quòd verò ex calido & sicco nihil producatur, Hippocra. Aristotelesq́; memoriæ prodiderunt: melancholico demum succo referta corpora quòd & ipsa lũbricis producendis accõmoda non sint, vel ea constare potest: quod bilis quã vocant, atra sicca frigidaq́; quum sit, generationi ineptissima existit. Illud tamen inquisitione
Capi. vlt. dignum videtur quod Galenus libro naturalium facultatũ secũdo, pituitam scribit, quæ quartum nostri corporis succum cõstituit, & quæ verè pituita existimatur,

tur, non nisi in venis cõtineri: quod quum ita sit, quomodo ex ea putrescente lumbrici orientur? quum potius quotidiana, quã vocant, febris inde fieri censeatur. Si namq; pituitosæ temperaturæ hominis lumbricis infesti sunt: quando pituitosi dicuntur, quia pituitam crudosq́; succos in venis gerunt, non in alia quauis corporis cauitate, atque huiuscemodi lumbrici in venis produci non poßint, vel debeant, fit, vt neque ex pituitoso succo valeant procreari, ex quònam igitur fieret? An quòd pituitæ nomen latiùs preßiusq́; sumitur? id est pro vera, quæ in venis procreatur, cuius Galenus meminit loco iam commemorato: & pro fictitia, quæ pituitosum potius excrementum dici debet? huius fictitiæ meminit Hippocrates primo de aqua, locis, & aëre libro, per hæc verba: [Pituitosis itaque par est difficultates intestinorum aduenire, & mulieribus pituitam à cerebro

defluere propter naturæ humiditatem. & reliqua.] Vbi pituitosos eos appellat, qui in ventre intestinisq; crudum coactum habēt humorem: qui quum frigidus sit atque humidus pituitæ more, pituitosum vocat. Siquidem difficultas intestinorum ac ventris tormina ex pituitoso excremento intestinis congenito plurimùm fieri assolent. Vocat etiam pituitā eum, qui à cerebro defluit, humorem: qui mucus potius ac destillatio dici debet, græcè κορύζα, id est, grauedo, distillatio ad nares: eodem etiā pacto pituitæ nomen latius sumpsit Hippocra. lib. Aphorismorū
Aph. 31. septimo. [Quibus in alui profluuijs excrementa spumosa exeunt, his ex capite pituita defluit.] Non igitur ex vera vocata pituita lumbrici nascentur: verū ex pituitoso excremento in intestinis potißimùm genito: quo plurimo abundant, qui frigidæ humidæq; temperaturæ sunt homines, id est pituitosi: sumpto pituitæ preßius nomine.

ne. Etenim si vera pituita refertæ sint horum venæ, quod tamen minus videri deberet, quum in eis secunda fiat concoctio, in qua succus iste transmutari optimè deberet: multo magis in eorum ventriculis atque intestinis idẽmet pituitosus, crassus, crudusq́ succus continebitur: cuius cibum tantum permutare munus existit, non in sanguinẽ pro corporis nutrimento cõuertere. Cõstat verò nullum pituitæ genus in corporis alimentum conuerti, nisi quod in venis decumbit: quo tãdem fit, vt dicamus eadẽ temperamenta lumbricorũ generationi aptißima fore. Vnde fit etiã, vt mulieribus plurimũ lumbrici innascãtur: tum quòd maribus frigidiores existunt, tum etiam quia domi plurimũ versantur, multoq́ ocio delitescunt, in quibus plurima pituita abundat. Accedit etiam, quòd eduliorum varietate & sanè prauorum plurimũ gaudent: ex quibus pituitosus succus succrescit. Neque tamen insi-

cias ibis, si alterius temperaturæ homines lumbricis infestari conspexeris (id enim frequentissimè apparet) quādo temperaturæ sæpe variæ fiunt victus ratione vitæq; instituto. Vt si quis biliosus suapte natura crassis ac lentis eduliis vsus fuerit, multoq; ocio delituerit, atque vitæ institutum, quod exercitium in præsentia interpretor, commutarit, is profectò pituitæ copiam, tum vetre ac intestinis, tum venis coget: quæ postmodùm putrescēs lumbricos ex accidente procreabit.

Quibus anni temporibus lumbrici potissimùm procreentur: & qua diei parte plurimum ægrotantes infestentur.

CAPVT XI.

QVatuor anni temporibus quatuor nostri corporis succos pro portione respondere Hippocra. abundè demonstrauit, veluti & diei quatuor partibus eosdē

respon

respondere Soranus ille Ephesius rectè memoriæ prodidit: accedit eò quòd ijsdem quatuor animalium ætates distinguũtur. Quam autem ob caussam hisce tẽporibus humores incrementum suscipiant, paucis, quoad eius fieri poterit, absoluam. Atque vt à pituita initium desumam, maior hyeme fit eius copia ob frequentiores pluuias, noctesq́; longiores, quod perinde dictu est, ac si dicas humidum frigidumq́; hoc tempus esse, humidum pluuiarũ multitudine, frigidum noctium prolixitate. Siquidem caloris, quo præditus est ambiens nos aër, æstate autor est sol: qui tum ascendit propè ad verticem nostrum, & diem efficit longiorem. Idem præterea frigiditatem hyeme inducit: quòd obliquus & humilis paruo tẽpore super terram feratur. Si igitur hyems humida est & frigida, meritò in ea humida ac frigida pituita præualet, huic assentit & aliorum ratio temporum: æstate flaua bi-

le dominante, si quidem calida & sicca facultate, veluti æstas, existit. Vere sanguine humido & calido sicco, vel potiùs temperato: autumno verò atra bile, nempe quæ perinde atque hoc tempus sicca est: quæ iure eiusmodi euadit, propterea quòd humores dеusti erant æstate. Iam quod ex deustis illis reliquum est, restincto quidem calore, frigidum siccumq; redditur: frigidum ob calorem extinctum, siccum quòd eius omnis dum assaretur, fuit humor consumptus. Quum igitur hyeme pituita polleat, vereq; sanguis exuberet: veluti æstate flaua, autumno atra bilis dominetur: quánam anni parte lumbrici plurimùm progignantur, agè exquiramus. Constat autem eos ex superabundãti ritu ita fieri: hæc verò hyeme quum plurimùm gignitur, atque augetur, hyeme igitur plurimũ producentur. quod nimirũ ita absurdum est, vt quid vis aliud, quãdo experientia nos docet autumno potiùs,

quàm

quàm reliquis anni tēporibus fieri: secūdo ab hoc loco vere, minimè omniū hyeme. Huiusce verò rei caussam edisces. Autumnus aliorum anni temporum occupatione acutissimos, lethalesq́; morbos parit: autumno enim illud in primis adest, quòd eadem die modò calor, frigus modò inualescit. Siquidem manè frigus viget, circa meridiem magnus æstus, qui rursus ad crepusculum vespertinum transit in algorem. Deinde æstiuum subsequitur tempus, in quo multis quidē humores assati sunt, quibusdam verò & vires sunt debilitatæ: nō solū autem hac ratione autumnus malus est, verùm etiā quia primùm quidē humores mouebantur ad cutim atque diffluebant: autumno verò ab aëris frigiditate intus trudūtur, atque ad interiora repelluntur. Hæc quidem omnibus hominibus communia sunt: his verò qui malo vtuntur victu, quiq́; voraces existunt, veluti pueri maximè esse so-

lent, ex superabundanti fructus accedũt, quibus abundè repleti malorum succorum plenitudinem generãt: quibus demũ putredine correptis huiuscemodi lues innascitur. Qui verò hæc vitia fructus adaugeant, ij sunt, quos Græci ὡραῖους fugaces Plinius appellat. Quum igitur hæc omnia quotquot ante exactã maturitatẽ esitantur, flatulenta sint, hoc vno potissimũ vitio prædita sunt, quòd vitiosum maximè succum progignunt: quo plurimo in ventre coacto, caloreq; tunc tẽporis innato extincto ferè, ne dicam imbecilli facto, multæ putredines innascũtur: ex quibus postmodùm lumbrici exurgũt. Hoc igitur pacto autumno lumbrici procreantur, non ex succo, quẽ potissimũ autumnale tẽpus parit, melancholico: neque hyeme, quo præcipuè tẽpore pituita viget. Huic tamẽ sententiæ reclamat Hippocrates sexto de morbis vulgaribus libro: qui ascarides ait in anni potissimùm occasu produci. Con-

Lib. natu. hist. 15. cap. 13.

stat

ſtat verò anni occaſum hyemem eſſe, non autumnum: hyeme igitur lumbrici producentur. An quòd anni occaſus id temporis Hippocrati exiſtit, quod autumnum nos nuncupamus? Solet enim Hippocrates anni quandoque ſimilem ei diuiſionem facere: qua naturalem diem partiri ſolemus. Matutinæ etenim diei portioni vernum tempus, meridiei æſtas, occaſui autumnus, hyems nocti ſimilatur. Quum igitur occaſui diei ſimilis cenſeatur, non hyemem, verùm autumnum per anni occaſum Hippocratem intelligere facilè cognoſcitur: quod clariùs ſecundo de morbis vulgaribus libro colligitur, per hæc verba:

Οἱ καῦσοι ἐν τῇσι θερινῇσι μᾶλλον γίνονται, καὶ ἐν τῇσιν ἄλλῃσιν ὥρῃσιν. Ἐπιξηραίνονται δὲ μᾶλλον θέρεος φθινοπώρου μάλιστα θηριώδεες καὶ ἡ καρδιαλγία. καὶ τοῖσι καὶ αὐτὴ ἧσσον κακουργέοι ἄν, αὐτοῦ τοῦ νοσήματος. τουτέου ἐόντος αἱ ἀσκάριδες δείλης, ὁμοίως τούτῳ, καὶ ἐκεῖνα parti. primæ in initio.

τηνικαῦτα ὀχλέουσι τῆς ἡμέρης τὰ πλεῖστα. οὐ μόνον διὰ τὸ μᾶλλον πονέειν, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ διὰ σφᾶς ἑωυτάς. ἐν φθινοπώρῳ ὀξύταται νόσοι, καὶ θανατωδέσταται. τὸ ἐπίπαν ὅμοιον, τῷ δείλης παροξύνεσθαι. ὥς τοῦ ἐνιαυτοῦ περίοδον ἔχουσι τῶν νούσων.

Febres ardentes in æstate magis fiunt, & in alijs temporibus, sed magis æstate supersiccant autumno maximè ferinum, & cordis morsus, quanuis & ipse minus maleficus sit: ipsa ægritudine tali existéte. Ascarides in occasu hoc pariter modo fiunt, & illa tunc vexant pluribus diebus: non solũ quòd magis laborem faciunt, sed & quòd huiuscemodi cõsistentiæ existunt. In autumno acutißimi morbi & maximè lethales: qui omnino similes habent exacerbationes eis, quæ in occasu fiunt: ac si annus periodum habeat morborum. Rectè igitur per anni occasum autumnus est intelligendus: quanuis Caluus perperam planè postmeridianũ tem-

pus

pus illud appellauerit. Siquidem fucata falsaq́ue sua versione adeò omnia obscurauit, vt vix sententiam eruas. Illud etiam Hippocrati alibi probatur, dũ sexto eiusdem nominis libro ad hũc modum scribit:

Τὸ θηριῶδες φθινοπώρου, καὶ αἱ καρδιαλγίαι, καὶ τὸ φρικῶδες, καὶ τὸ μελαγχολικόν. Part.1. aph.13.

In Autumno ferinum, cordis dolores, horridæ febres, & ab atra bile morbi contingunt. Vbi τὸ θηριῶδες ait, hoc est ferinũ: quo sanè nomine interaneorum animalia lumbricos videlicet significauit: quo potißimùm tempore fieri existimantur. Sunt enim feræ, interdum ferocißimæ, veluti eorum in corpora sæuicies ostendit. Verùm alio in loco in anni occasu eosdem fieri lumbricos scripsit: autumno igitur fient, autumnusq́ue anni occasus nuncupabitur. Id quod exemplo quarto eiusdem nominis libro ab Hippocrate scripto probari facilè potest, dum ait: Par.1. sexti de morbis vulgaribus libri, aphoris.14.

Τοῦ

Τοῦ φθινοπώρου ἤμεσε χολὴν μέλαιναν ἡ εὐμηνέως, καὶ οἱ φρικώδεες πυρετοὶ, καὶ καρδιαλγίαι χολώδεες, καὶ τὸ ἑλμίνθιον.

Ex 4. de mor. vulg.

Autumno atram bilē euomuit Eumenis siue vxor, siue filia: & horridæ febres, & cordis dolores biliosi, & lūbrici. Quibus verbis quicquid suprà paulò cōmeminit, clariùs edocuit, veritatēq; habere demonstrauit. Sunt qui lumbricos vere produci contendunt, quod mirum fortasse videri debet: quandò ver saluberrimum cætera inter anni tēpora, vtpotè temperatum & sit & dicatur: in quo istiusmodi affectus produci non deberent, qui ex ingeniti putredine fiunt. Si quis tamen diligentiùs pensitet, in hāc, opinor, ibit sententiam: vt ver saluberrimum quum sit, in eo etiam lumbricos nasci posse certò sciat. quod quomodo fiat, perquiramus. Ver saluberrimum anni temporum esse, nemo non nouit: verùm quum hyemem sequatur, in qua calor innatus

ma

maximè quum omnibus, tum pueris præcipuè viget: & ob id multa alimentorum copia eo temporis corpora indigeant, rationi consentaneum videtur, multa etiam fieri excrementa, quæ ob ambientis nos aëris frigiditatem latitantia, accidente veris temperie, quod hyemis comparatione calidum dici debet & existit, omnes quicunque nostris insunt corporibus, confertim mouentur humores ac defluunt, qui veris caliditate alterati, putredini fiunt obnoxij. Quo fit, vt ad eiusmodi coërcendos succos impotentior factus, ipsi putrescant: è quorum demum corruptione lumbricorum lues innascitur. Ea etiã ratione ver lumbricis procreandis idoneum existit: quã tabidis Hippocrates noxium esse commemorat, dum sexto ἐπιδημιῶν libro ita inquit:

Τοῖσι φθίνουσι τὸ φθινόπωρον κακὸν, κακὸν Particu. 7. aphor. 15.

κὸν δὲ καὶ τὸ ἔαρ ὅταν τὰ τῆς συκῆς φύλλα κορώνης ποσὶν ἴκελα ἦ.

Ex. 6. de morbis vulgar. par. 6. apho. 15.

Autumnus tabidis malus, malũ & ver, quando ficifolia cornicis pedibus similia fuerint. Non enim vniuersam veris constitutionem tabidis malam esse ait Hippocrates, sed eius tantũ initium, quod fermè cum autũno conuenit, inæqualeq́; existit: iam scilicet frigidum, iam calidũ. Proinde nos etiam non simpliciter ver lumbricis producendis idoneum dicimus, sed quadam cum adiectione, quando nimirum fici folia cornicis pedibus similia fuerint: id quod veris initio fieri solet, ob eius videlicet inæqualitatem. Qua verò diei parte lumbrici pueros magis vexãt, facilè constabit, si prius quid per diem audiatur, explicabitur. Diem appellant viginti quatuor horarum spaciũ, vtique vt cum diei nomine nox quoque vna cõpræhendatur: hîc verò dies in quatuor secari parteis debet, quarum quæque hora-

rum

rum sex spacium continea: & in quarum prima, quæ à tertia ante lucem incipit hora, id est, ab hora noctis nona, & ad diei tertiam vsq; protenditur, quam matutinũ vocant tẽpus, sanguis humano corpori præualet. Hæc autem veri cõparatur. Quæ verò sequitur hanc diei pars, & ad horã diei nonam vsq; perdurat, quæ meridies est, quæq; æstatẽ imitatur, bilis flauæ potentiã ostẽdit. Hanc sequitur, ea quæ diẽ claudit, ac nocti initiũ præstat, quam diei occasum Hippo. nominauit, ad horã noctis tertiã vsq; perdurans: in qua nigra viget bilis, quæ autumno persimilis est. Quod verò à tertia noctis hora ad eiusdem nonam vsq; tempus interponitur, pituitæ adscribitur, in quo potissimum inualescit, id verò hyemem imitatur. Qua verò harum totius diei partium lumbrici solita magis inferent symptomata? An quòd in totius diei occasu talia magis symptomata pueros lancinant? Siquidem hoc tempore fe-

brium acceßiones, quæ lumbricis affe-
85.tertii tr.5.ca.2. ctos inuadunt, vigere plurimùm aſſolent. Quod Auicennas etiam aſſerit, ipſo dicens veſpere commoueri, & plurimum hora ſomni: tunc enim tempus ſomno idoneum existit, niſi quid obſiſtat. Idipſum testatur Hippocrates, qui loco iam commemorato lumbricos inquit in diei occaſu magis infectos eſſe: vbi occaſum diei id temporis vocat, quod veſpertinum nuncupamus. Quam autem ob cauſſam ea diei parte lumbrici plurimùm ſint infesti, vel eo patet, quòd quatuor cuiuſque vel ſymptωmatis vel febrilis acceßionis tempora numerantur: principium, incrementum, ſtatus & inclinatio. Quum ergo in diei occaſu lumbrici pueros ma-
2.apho.30. ximè diſcruciant: colligi poteſt, eo tempore ſtatum ſymptωmatum, ac febrium ſymptomata inſequentium adeſſe: in quo omnia ſunt fortiora, veluti testatur Hippocrates, dum ait: Circa initia & fi-

nes

nes, omnia imbecilliora, quum verò consistunt, fortiora.

An cæteræ præter hominem, animantes lumbricis obnoxiæ sint, & quę quibus: & an omni in regione hominibus brutisq́ue innascantur: & plura de animalibus locorum varietate intereuntibus, vel deterioribus euadentibus.

CAP. XII.

Cæteras etiamnum animanteis hanc labem occupare nemini non notum est: alios etenim alia animalia. Ascarides nanque in iumentis plurimũ apparent malè cibum concoquentibus, quorum malam coctionem fœtor indicat excrementorum: atque hi ad maciem iumenta perducunt. Equũ verò ouesq́ue iisdem ferè morbis, quibus homines corripi Aristoteles autor est. Canes præterea eosdem sæpe lumbricos patiuntur, indicio, quòd quũ iisdem infestantur, herbaceũ triticum come-

Lib. de natura animalium. 8. cap. 24.

dunt: quibus etiam ſub lingua innaſci ſolet viuiq; acu lingua perforata educti curantur. Gallinaceis inſuper, iisq; præſertim qui in caueis domi ſaginantur, naſci ſæpe compertum eſt. Similes in ceruino capite viuos inueniri tradũt. Aquatilium verò plurima hoc malum perpetiũtur, vt enim à Lacuſtribus exordiar, Balero, & Tiloni lumbricus Canis exortu naſcitur: qui debilitat, cogitq; ad ſumma ſtagni efferri, quæ æſtu intereũt. Tunni porrò & Gladij non minus agitantur aſylo, canis etiam exortu: habent enim vtrique per id tempus ſub pinna ceu vermiculum, quem aſylum vocant, ſcorpionis effigie, magnitudine aranei. Infeſtat hoc tanto dolore, vt non minus interdum Gladius, quàm Delphinus exiliat: vnde fit, vt vel in nauigia ſæpenumero incidat. Locorum præterea diuerſitate differentia oritur. Siquidem lumbrici non omnium regionum hominibus innaſcuntur. Sunt enim Theophraſto

Plinioq; autoribus gentium differẽtiæ non mediocres, veluti scribunt de tænijs lumbricis ve inesse Aegypti, Arabiæ, Siriæ, ac Ciliciæ populis : è diuerso Thraciæ, Phrygiæ omnino non nasci. Minus id planè mirum: quàm quod in confinio Atticæ Beotiæq; Thebanis innascuntur, quum absint Atheniensibus. Ad eundem modum refert Aristoteles non omnia omnibus in locis nasci animalia. Vt enim locis quibusdam gigni omnino aliqua nequeunt, sic alijs generantur quidem, sed pauciora & vita breuiore, nec prospera. Locis etiam vicinis discrimen huiuscemodi inest, veluti agri mylesij locis sibi propinquis cicadæ alteris gignuntur, alteris non. Amnis in cephalenia insula dirimit, cuius circa alterum latus est cicadarũ copia vltra, alterũ nullæ. In prodoselena via interiacet, cuius circa alterum latus gignitur Cattus, vltra alterum gigni non potest. Terræ Beotiæ in Orchomenio lacu alpæ habentur

Li.de hist. plant. 9.c. 22.& lib. nat.hist. 27.cap.13.

Lib. de natura animalium.8. cap.28.

multæ, at in Lebadio vicino nullæ sunt, neque si aliũde portatæ eò fuerint, volunt infodere. In Itacha insula lepores si aliunde illati dimittantur, viuere nequeunt: sed eòdem reuersi, vnde maris introierint insulã, moriuntur. In Sicilia formicæ, quæ æquites appellantur non sunt. In Cyrenensi agro ranæ vocales præterito tempore deerant. Huiusce verò rei caussa ad terræ naturam, regiones, ventosq́ eas potißimum perflanteis, cæli statum, victus rationem, temperamenta, vitæq́ institutum, & id genus reliqua omnino est referenda. quibus optimè disquisitis ac liberatis quiuis vel facilè poterit huiusce miraculi caussam vestigare. Nostra verò non interest, hæc in præsentia perscrutari: sat sit scrutandi ansam præbuisse.

Mira quædam de lumbricis olim visa quotidieq́ euenientia.

CAP. XIII.

Mi

MIros quidem certè quotidie lumbricorum affectus conspicimus, vomitiones crebras, & cordis morsus, appetentiæ corruptionem, singultus ingenteis, intestinorum tormina, ileum, colicos affectus effatu dignos, & animi sæpe deliquia. Maximos ad hæc capitis dolores, sopores, distentiones, comitiales, attonitos morbos, anginas, vrenteis febreis, & tandem interitum: miros omnium modorum cruciatus perpetimur, nunquam stare loco scimus, verùm semper huc illuc temerario quodam impetu ac exordinato motu ducimur, vt etiam stare volentes, titubantes procidamus. Hæc omnia Antonius Beniuenius Florentinus puero cuidam lumbricis laborati contigisse, memoriæ mandauit. Nos verò puellam curauimus, in qua cuncta spectabantur symptomata, quæ pleuritide laborantibus solent obuenire: dolor in primis aderat pũctorius in thoracis dextra parte, tussicula quæ- Cap.92.

dam sicca vel leui quaq; occasione commota, pulsus arteriarū durus serræq; haud omnino dissimilis ac recurrens: spiritus offendens, continens febris. Huius quum interdum videremus totum corpus frigidum, nonnunquam calidum cum malarum alterius rubedine fieri, sumpto ad lumbricos necandos ac educendos medicamento, statim plures eduxit, atque incolumis euasit. Mirum præterea ac vix credi dignum, eorum numerum per sedem deiectum vidimus, qui septuaginta ac septem supra centum numerum compleuerunt, vt omittam quæ de horum mul
Cap.85. titudine ab eodem Beniuenio scripta sunt: qui refert puerum quendam duo de quinquaginta supra centum, aluo deposuisse. Miros quin etiā educēdi modos vidimus, quum per nares quandoque reijciantur.
Cap.100. Huius eductionis modum quum Beniuenius tum nos etiam vidimus contigisse pudicissimæ pariter ac pulcherrimæ cuidam

dam

dam mulieri Fanensi, ut interim omittam qui per os sæpissimè reiectantur, & qui aliquãdo sponte connexi in sphæræ similitudinem plurimi amplexu mutuo sunt vinculati, minus profectò mirum, quàm quod ex inguinibus ægrotantium eruperint. Miræ demũ lumbricorum formæ sese nobis offerunt. Alij enim lati, rotundi alij, alij ascarides: rubri nonnulli vel biliosi: nigri aliqui, & omnes aut ex parte albi, vel fului. Visa est superioribus annis Recinæ Picentum ciuitati lata tænia integra, miræ planè longitudinis, rostro veluti quodã acuto: acus piscis more prædita: quæ mouebatur ac sese contrahebat lumbricorum terrestrium more. Hæc superuixit in æreo vase aqua repleto, per diem ferè non sine aßidentium incredibili ac totius Recinensium ciuitatis admiratione: hanc egeßit puellus ætatis suæ annum agens secundum ac menses quatuor. Quod verò fidem nullam admittit & ta-

Anno à Christi domini ortu 1538.

Cap.2. men si Beniuenio spectatæ fidei autori credere par est, & quod ipse scribit vidisse, hoc est: Fabrum videlicet lignarium quendam vnà cum crassiori pituita lumbricum tandem vomitu expulisse: longitudine digitorum quatuor satis mehercle plenum rubro, capite leui, rotundo, quod pisi magnitudinem non excederet: cætero corpore lanugine quadam confecto: cauda furcata in morem nouæ lunæ, pedibus nixum quatuor, duobus in dexteriorem, totidem in sinisteriorem partem coaptatis hac eadem forma alter visus olim fuit apud nostrates. In vrbe Roma præterito anno, quidam ætate iam ingrauescenti constitutus, quum multis diebus maximis torminibus discruciaretur, lumbricũ tandẽ aluo deposuit nigrũ, pilisq́; refertum, longitudine pedum quinq;, magnitudine qualis est harundo. Nos verò lũbricum vidimus, qui palmi lõgitudinem nõ excederet, rotũdis in omnibus persimilis

lis, præter quàm quòd dorſum habebat lanuginoſum, ita vt pilos rubros imitaretur: hic iuuenem quendam ad mortem vſque perduxerat: quem tamẽ pharmaco ad febrem tertianam notham, qua iuuenis corripiebatur, idoneo exhibito, vnà cum pharmaco ille euomuit: atque ita incolumis euaſit. Vt interim omittam, Cap. 85. quæ idem autor ſcribit, medicum quendam fruſtum carnis olim eieciſſe ad paruæ pilæ magnitudinem, in quo vermis bruco quàm ſimillimus recludebatur. Simile quid nos etiam vidimus: Nobilis quædam mulier Fanenſis quum ſtomacho grauiſsimè laboraret, plurimumq́; pituitæ, eius inquam, quæ vitrea à Praxagora nuncupatur, euomuiſſet: veluti animo linqueretur, paulatim quaſi grauiori ſomno excitata in moleſtiſsimum vomitum incidit: quo quum diu agitaretur, durioris tandem pituitæ globum eiecit: quã aſsidẽtes quædã mulieres, quũ venefi

cio affectam dicerent, superueniens ipse in tueor omnia frustúq; veluti carnis aperio, in quo vermiculum bruco quàm simillimũ inuenio: quo tandẽ eiecto mulier conualuit. Verùm ne ex lumbrico elephãtum faciã, finem huic disceptationi imponã: atq; eorum: qui sæpius pueros lancinãt, notas recensebo, si prius qui deteriores quíve minus noxij habentur, demonstrabitur.

Qui quibus deteriores lumbrici, quiúe tutiores ac minùs noxii.

CAP. XIIII.

OMneis omnium differentiarum lumbricos malos esse, vt qui corporibus officiant, quiuis nouit: qui verò deteriores habeantur, inter omneis qui rem hanc scriptis mandarũt, nullus est qui id doceat, vno Auicenna excepto: qui de ijsdem 26.tertii tr.5.cap.2. hoc modo scribit: Et ex eis minus noxij habentur parui: quoniam longè absunt à principijs, & quoniam sunt aptiores expulsioni cum fæce forti spissa. Verùm ipsi si

ma

magni fiunt, & accedit ipsis vt remaneãt spacio aliquantulo, & magni fiant in eo: tũc sunt omnibus deteriores: quoniam ipsi sunt ex deteriori materia. Deinde longi: nam ipsi non sunt in malitia latorum, quo niam materia eorum vehementioris est putrefactionis, & quæ sequuntur. Cui. Cel sus astipulatur: qui latas inquit tænias omnium deteriores esse. Vnus verò superest scrupus dissoluendus: quum enim ascarides remotissimum ab ore ac ventriculo locum sortiantur, rectum inquam intestinum atque ob id facilè vel leui quopiam præsidio pellendi, cur Gal. vehementissimis curet medicamentis: veluti & latos. ita nanq; scribit: Lati vehementiora poscunt præsidia, quale felix est, veluti & qui ἄσκαρις græcè dicitur. Auicennæ præterea inconstantia deprehenditur: vno enim in loco ascarides innoxios planè esse, alibi verò vnà cum Galen. vehementissimis eosdem præsidijs pellendos con

Li. 4. c. 17.

Lib. 14. methodi med. in fine.

consuluit. An quòd Auicennas seipsum declarat, atq; à contradictione vendicat? dum ait: Verùm ipsi si magni fiunt, & accidit eis vt remaneant spacio aliquantulo, & magnificant in eo, tūc sunt omnibus deteriores: quoniam ipsi sunt ex deteriori materia. Ex humiditate enim illa fæculenta, crassa, ac veneno proxima, vt quæ nulli apta sit rei in recto intestino consistente ascarides geniti, temporis spacio adaucti, inter cætera, quæ inferunt symptωmata, animæ interdū deliquium pariunt, nisi validißimis præsidijs pellantur. Præterea quum ascarides longè absint ab ore ac ventriculo, per quæ loca medicamenta ad lumbricos vel necandos vel educendos transferuntur, non nisi perquàm imbecilli ad eorum sedem perueniunt. Vt igitur commodè interimantur, validißimis vtendum est medicamentis. Verùm hactenus hæc: Lumbricorum notas recenseamus.

Teretum lumbricorum notæ.

CAP. XV.

LVmbricorum igitur notas, ab ijs qui teretes vocãtur, exorsi, dicamus: tum quia frequentius hi pueros vexant, tum quod sæuiora inferũt symptomata de quib. Paulus hoc pacto scribit: Sequitur autem Li.4.c.57.
eos, qui teretes lumbricos continent, veneris & intestinorum morsus, tussis exigua cum siccitate irritans, & molesta, nonnullos singultus comitatur: alij dormientes saliunt, & absque ratione expergiscuntur: aliqui clamitando surgunt, ac rursus sopiuntur arteriarum pulsus inæquales, febres absque ordine, quæ cum extremorum perfrictione tertiam, interim quartam die vel nocte accessionem sine ratione habent. Pueri superuacuè mandunt, & linguam exerunt, dentibus strident, conniuent oculis, taciturnitatem diligunt, excitantibus irascuntur: malæ per exigua inter

terualla modo rubent, modò liuent. Si verò ad ventriculum procurrunt, nauseam, morsus, & inappetentiam faciunt: & si cibum capere ægrotantes cogũtur, vix deglutiunt: & si quid acceperint, reuomunt: multas quoque venter ciborum corruptiones excernit, & instar tympani inflatur: reliquum corpus non ex ratione macrescit neque esurie, neque euacuatione modica suborta. Hæc autem eueniunt dum animalia per intestina serpunt roduntq́; febris autem calor vapores sursum cerebro prauos transmittit, ex putrida in ventriculo collecta humiditate exhalantes. Hæc Paulus. Aëtius verò in
Lib.9.c.39. hunc modum, ex Herodoto: Cæterùm inquit, hoc malo affectos incredibilis morsus stomachi ac ventris comitatur, tussiculæq́; tenuissimæ ac frequenter irritantes: quum tamen nihil reijciatur: in somno tremunt, & præter naturam exurgũt. Quidam verò & linguam foras ex-
erunt,

erunt, oculosq́; claudunt, ac taciturni ſunt, excitantesq́; moleſtè ferunt, ob imbecillitatem vigilare nequeuntes. Quidã autẽ oculos ſanguine ſuffuſos habent, & pulſum inæqualem, obſcurum, deficientem ac recurrentem: quibuſdam etiam appetitus deiectio accidit. Pueris inſuper dum dormiunt, manducatio linguæ, cui accedit cõformatio oris in modum lactentium, aut cibum accipientium: verũ hæc pauco tempore, & per interualla fiunt. Aliqui verò infantes præter rationem & cũ clamore exurgunt, citoq́; rurſus collabuntur. Aliqui etiam dentibus ſtridẽt: quod contingere veriſimile eſt animãtibus cibum attrahentibus, mordentibusq́; ventrem ac inteſtina. Iam verò & ad ſtomachum quoſdã proceſsiſſe conſtat, nauſearumq́; ac morſuum cauſſas fuiſſe: ſæpe etiam per ſeſe ſurſum reiectantur, aliquando verò cũ pituitoſo quopiam humore. Quidã etiam infantes neglecti, motu deſtituuntur ac

refrigerantur: atque instar eorum, qui animo linquuntur, tenuem quendam ac frigidum humorem exudant, & vt plurimùm liuescunt. Contingit autē aliquando faciem fieri rubicundam, maximè circa malas, verùm color hic rursus in palloorem solito maiorem transit. Alij autē instar delirātium peregrina verba loquuntur in somnis. Alij decubitum transmutant continuè dormientes, angoreq́ue vexantur, atque ex loco ad locum sese vicissim proiectant: verū paucos omnino ex his plorare constat, plerique enim in mentis inopia ac taciturnitate degunt. Porrò qui à lumbricis rotundis infestantur, etiam cibum auersantur, & si quid acceperint reuomunt, aut nauseabundi vix deglutire possunt: febres enim eos cum vehementi extremarum partium refrigeratione irruunt. Quibusdam autem venter ad tympani modum inflatur. Hæc Aëtius. Quas verò ex Hippocratis sentētia notas

re

recenset, hæ sunt: Lumbrici circa aluum his signis deprehenduntur: si somnolenti sint non permittente morbo, & extremæ partes frigidæ, & cordis morsus, vrinæ conturbatæ, & lingua humectatur. Item qui animantibus in ventriculo abundãt, sputo replentur: & si tenuis quispiam prodierit lumbriculus, amplius non spuunt. Quicunque igitur in ore ventriculi lumbricos habent, ferè in totum ipsos vomitu reiectant: quibus verò in intestinis existunt, ipsos infernè excernunt: omnes autem nauseabundi sunt, vomuntq́ quæcunque acceperunt. His qui punguntur similes sunt, totoq́ corpore contrahuntur, ac repentè aceruatimq́ mouẽtur: & tormina accidunt interaneorumq́ dolores. Euaporationes quoque ad caput delatæ vertigines inducunt. Quin & victus ratio, quæ præcessit, ostendet tibi lumbricorum generationem. & reliqua. Hæ igitur sunt teretum lumbricorum notæ: quæ

tamen non in omnibus sunt omnes quærendæ (veluti inquit Paulus) sed quædam ac potiores. Poterant & multa ex neotericis huic conferri, nisi quæ dicunt, ab his omnia & magis ab Auicenna desumpsissent.

Lib.4. cap.58.

Latarum tæniarum notæ.

CAPVT XVI.

Li.4.c.58. *LAtarum tæniarum notas has Paulus scribit. Abundant interdum in non febricitantibus, interdum febricitantibus in longis morbis superueniunt, morsus stomacho inferentes, appetitumq́ ad cibos intemperatũ. Escam etenim ita deuorant, vt alia opus sit: quæ nisi præstò adsit, morsus inferunt vehementeis. Tenuitas corporis cum imbecillitate, quadamq́ inæqualitate contingit. Infallacissimum verò indicium est, quòd cum alui excrementis corpuscula quædam cucurbitæ seminibus similia excernuntur. Hæc Paulus, à quo non dissentit Aëtius: nisi*

Lib.9. cap.40.

quòd

quòd quos ventriculo inferunt morsus dicit esse continuos, atque appetitum ad escã inexplebilem: & quòd cibi assumpti celeriter in excrementa cõmutantur. Consequitur dicens, affectos corporis gracillitas, & imbecillitas cũ tarditate, aßiduusq; famis sensus: quod enim viuificatum est in intestinis, vbi recẽs exhibitum cibum consumpsit, posteà ipsa solida corpora arrodit. Minimè verò fallax signum erit, si cum recrementis quædã cucurbitæ semini similia excernuntur. Quas verò Hippocrates notas recenset, hæ sunt: scribit enim ad hunc modũ: Species autem alia huius est, quæ veluti ramenta alba intestinorũ exit, quæ has notas habet. Nam veluti cucumeris semen deijcit, quumq; ieiunus est, iecur petit, vexatq;, spuitq; multum: quandoque nõ: quãdoque quũ vehemẽter iecur vexat, vocem intercipit, multumq; spuit, postea sistitur: & intestinorũ maximus interdum dolor innascitur: quan- Lib. 4. de affectibus.

doque scapulæ dolitant, illicq́; sistitur: quandoque hæc latæ tæniæ signa dantur. Quis hāc bestiolam habet, semper fermè validus est: quum verò debilitatur, vix sustinet, reficitúrve. Tænia enim earum rerum, quæ ventriculum intrant, partem aliquam sumit: qui si curatur, sanescit: sin minus, tænia quidem spontè non exit, nec perimit, sed consenescit, & quæ sequūtur.

Ascaridum notæ.

CAP. XVII.

Ascarides verò ima aluo, circa quam consistere diximus, vehementē pruritum inferūt ferè semper, veluti Paulus & Aëtius scripsere, ad animæ quandoq;, vti ferunt, defectionem. Id enim nominis notatio indicat: assiduè enim commoti animal continuò extimulant, & exercent. Qui ab his cruciantur, præcordiorum grauitatem ac dorsi persentiscūt. Horum notæ ex recrementorum potissimùm graueolentia sumuntur.

Com

Communes omnium lumbricorum notæ & ex neotericis.

CAP. XVIII.

Qui lumbricis tentantur, ijs initio oculi translucent statim, genæ liuescunt, noctu frigido sudore profluunt, ora saliuant in somno: die sitis magis accenditur, lingua labiaque arefiunt, oris fætor plurimùm adest, facies pallet, nauseæ, crebrique vomitus adsunt, cibos aduersantur, dentibus strident, nocte præsertim, linguam exerunt, nam & commanducare videntur, expergiscentibus irascuntur, aliena verba loquuntur, lethargi interdū fiunt, præter quàm quòd paleas colligunt, capitisque dolorem patiuntur: in somno clamant, increscente morbo cor supra modum palpitat, vox intersecatur, arteriarum pulsus imbecilles fiunt. Quandoque supremo cruciatu distentionibus comitialiter ore spumante torquentur, venter veluti tympanicis intenditur:

tum intercisiones, tormina, vel colici dolores cum fluore alui lyenterico quum plurimùm sentiuntur, aluus interdũ supprimitur, excrementaq́ dura egerit. Hactenus lumbricorum notæ: eorundem præsagia prosequamur.

Præsagia ex lumbricis sumenda.

CAPVT XIX.

PRognostica verò quantum ad aliorũ morborum curationẽ, ægrotantiumq́ conditionem cognoscendã conferãt: quum omnes, tum vel maximè Hippocrates in prognosticis abundè demonstrauit: qui in primi libri initio de prudenti medico ita memoriæ prodidit [Præsentiens enim ac prædicens coram ægro præsentia, præterita ac futura, quæq́ ægrotantes omittunt, enarrans, creditur agnoscere ægri conditionem: atque hinc fit, vt homines audeãt magis sese concredere medico.] Quoniam verò difficile admodum est huiuscemodi præsentire, nisi quis artificiosa vtatur cõ-

Tex.2. & .3.

iectura (voco artificiosam coniecturã, quæ propè ad veritatem accesserit) hanc verò quis difficilè consequi valeat, nisi vires omnium quæ in arte sunt, didicerit, memoriæ mandauerit, atque diligẽtia omni adhibita, sese in operibus artis exercuerit. Res verò cognoscentur hoc pacto: si quis supponens aliquã esse vitalem virtutem, summopere curet, vt agnoscat eius ita in robore, veluti in imbecillitate dispositionem: vbi verò in his exercitatus fuerit, studeat deinceps omneis morborum tam in magnitudine, quàm etiam in more differentias, & post hæc futuri status præcognitionem perdiscere. Vbi verò hæc omnia didicerit, tunc sese exerceat in cõprehendenda per exquisitam coniecturã tam morbi magnitudine, quàm ægrotantis robore, & quanto hæc tempore possint perdurare: multum verò ad hoc illum adiuuabit in operibus exercitatio. Priùs verò quàm ea omnia, quæ diximus, di-

ximus, diligenter didicerit, nihil ægrotos intuendo proficiet. Hac igitur methodo medicinam profitentes, nullam vnquam calumniã subibunt, neque curando, neque præsagiendo: id quod celeberrimis quibusdam medicis interdum accidisse ferunt. Hinc itaque colligi potest, cur alijs alij fortunatiores medici adiudicantur: & quàm mendax, quicunque is fuerit, qui medicum oportere fortunatum esse dixerit: quod quàm absurdum dictu fuerit, Erasistratus olim, & Galenus demonstrauere: medicũ dicentes tum mente exercitatum in omnibus, tum diligentem, tum etiam natura prudentem esse debere: vt omnibus inter se collatis vnam prædictionis summam, quæ & sibi & laboranti sit ex vsu, valeat comparare. Tanta enim prædictionis vis existit, vt semper vel magna ex parte præsagia eueniant, vbi is ipse qui curat, medicus optimus est, & æger nihil delinquit.

quit. Quoniam verò, vt constat, ex prognosticis medicus immortalitatem ferè consequitur tum, maximè ex ijs, quæ ad hunc spectant affectum, gloriam sibi comparabit: ægrotantibus, qui plurimùm pueri sunt, nescientibus vel verbum quidem morbi eos affligentis exponere. Quum igitur huic affectui summopere necessaria præsagia sint: quæcunque de ijs veteres scripsere, huic conferre non cunctabor. Paulus ergo Galeni maximus æmulator, de his ad hunc scribit modum: Circa febrium initia geniti, subsistentiam ex subiecta habent corruptione: circa consistendi vigorem ex morbi malignitate: circa declinationem omnino ad melius proficiunt. ait enim Hippocr. Bonũ & lumbricos teretes exire ad crisim eunte morbo. Aëtius verò & Herodoti medici sentẽtia ad hunc modũ: Lumbrici in febribus & absq; febribus fiunt: multitudine, magnitudine, colore,

Lib.4. cap.58.

Lib.prædictionũ.2. aphor.18.

&

& tempore inuicem differentes. Circa enim morbi principia geniti subsistẽtiam ex subiecta recipiunt corruptione: circa consistendi vigorem ex morbi malignitate: circa declinationem ex transmutatione ad melius: qui & celeriter excernuntur, & natura eos ad exteriora nõ secus atque cætera excrementa propellente. Deteriores verò sunt maiores minoribus, multi paucis, rubri albis, & viuẽtes mortuis. His neoterici addunt, incipientibus acutis morbis si lũbrici teretes viui deijciuntur, pestilentes morbos indicant: inclinantibus autem mortui malum quoque augurium faciunt: inter vtrunque tẽpus, quoquo modo appareant malo est. Ob id fortasse quòd febris insequens lumbricos, semper malum sit: quia lumbricorũ materiam absumat: accidit etiam quòd lumbrici ex febre inflammantur & incalescunt, contorquenturq́ ac mouentur: vt eo magis lumbricis affectos molestent &

efficiant. Addunt præterea experimento constare lumbricos esse in ventre, si manè ieiunis pueris supra ventriculi osculo frigida spargitur: nam in vnũ cõgregabuntur locum. Lumbrici sanguine conspersi deiecti malum: intestinorũ enim noxam vel magnã indicant. eorundẽ vomitu deiectio malum: si quidem ventriculũ vitiatis humoribus refertum indicat. Frequens puellorũ anhelitus ac frigidus tumescente adhuc corpore lethale: sequenti enim die mortem prænunciat. Si ægrotantium oculi aliquantisper cõpressi assidentium digitis nõ clauduntur, mors proxima est. Sunt qui Alsaharauij fortasse autoritate persuasi, dicunt ascaridibus infestos breuioris vitæ fore. Scrupus verò non mediocris superest dissoluendus, quo enodato finem ijs quæ ad prognostica ex lumbricis sumenda spectant, imponam. Aëtius viuẽteis mortuis deteriores lumbricos suprà paulò dixit. Rases verò atque ipsum Lib. 9. cap. 39.

ipsum sequutus Auicẽnas oppositum sentiunt, mortuis viuos simpliciter præferentes. In qua quæstione, vt alios mittam, illud mihi dicendũ videtur, firmius semper esse iudicium, quod ex mortuis sumitur: vt quos necesse sit expelli, nec suapte sponte exire. Hippocrat. nihilominus se-
Lib. 6. de *quor, qui quodam in loco.*
morbis vul
gar. par. 7. Τῶν γαστέρων (*inquit*) αἱ εὐφορίαι ταρα-
aphoris. 6. χὴν φέρουσιν, οἷον Ποσειδωνίῃ, καὶ τὰ θηρία, οἷα ἐνεποίει.

Ventrium abundantiæ perturbationẽ ferunt, veluti Posidoniæ: & lũbrici qualia generant. Quibus verbis nos monet, vt diligenter consideremus, qualia lumbrici generant symptωmata: quandoquidem si citra aliqua symptωmata egrediuntur, bonum portendunt. Sed & clarius albi per hæc verba:

Lib. prædi Ἐπιτήδειον δὲ καὶ ἕλμινθας στρογγύλας ἐξιέ-
ctionũ. 2. ναι μετὰ τοῦ διαχωρήματος πρὸς τὴν κρίσιν
apho. 18. ἰούσης τῆς νούσου.

Lum

Lumbricos verò teretes descẽdisse idoneum est cum excrementis morbo in iudicationem eunte. Ita vt per hoc intelligamus, si alio deijciantur tempore, symptωmatis potius fieri ratione, quàm naturæ vi, & propterea vel corruptionem, vel malignitatem indicare: veluti Paulus & Aëtius distinxere. Ex. 2. prædictionum lib. aphoris. 10. 8.

Lumbricos curandi methodus κατὰ τὴν διαιτητικήν.

CAP. XX.

QVoniam autem lumbricorum curatiuam methodũ rectè moliri non possumus, nisi in quo vagantur, vẽter rectè habeat: neq; hîc, nisi vniuersum corpus: hoc verò victus ratio optimè disponat, ea inprimis est optimè instituenda, vt sine qua frustra in tuenda reparãdaq; valetudine tentantur auxilia. Hæc enim tam præclara, & ferè potior medicinæ pars est, vt admirabilis ille Cous, Celsus, Plinius, Galenus, & veteres me-

dici

dici omnes nunquam illam ſatis laudare potuerunt. Ea Aſclepiadi olim tanto fuit in precio: vt φαρμακευτικὴν id eſt, curatiuam per medicamenta methodum, penè omnem ſuſtulerit: ad hanc vt ſeſe totum conuerteret. Conſiſtit autem hoc non ſolũ in quantitate, qualitateq́ue cibi ac potus, ſed & omnibus his, quæ velimus nolimus, nobis occurrunt: veluti ſomno atque vigilia, motu & quiete, tum corporis totius, tum ſingularum partium abũdãtia & inanitione, animiq́ue affectibus: præcipuè verò in ambiente nos aëre, qui non ſolũ nobis extrinſecus ſemper adhæret: ſed in intima corporis noſtri penetralia, per inſpirationem continuò adigitur. Quæ igitur ad ea, quæ aſſumuntur, attinet, veluti ſatis per ſe nota non exequerer: nemo enim eſt, qui neſciat maligna prauiq́ue ſucci & varia edulia, maloq́ue ordine ſumpta, cruditates & crapulas maximum corporibus noſtris & animis

de

detrimētum afferre: nisi quòd multa quæ alijs affectibus noxia sunt, ciborum genera his vtilia cōspicimus. Ea igitur, veluti τὸ πάρεργον, id est, præter institutū attingemus: si prius quæ Paulus scribit, subiungemus. Lib. 4. c. 59 Escæ patientiū lumbricos sint boni succi, quæ facilè diducantur, atque ad mēbra transeant, nec caussam foueant, nec vires cōminuant. Quam ob rem vinū concedimus aquosum, cibūq́ crebrò exhibebimus: tum propter id, tum etiā ne lūbrici morsus inferāt. Si adsit ventris profluuiū, indicio est, multos gigni cibo nō distributo, miscendaq́ eo casu sunt sorbitionibus vel pyra vel cotonea. Iuuat mirādum in modum deuterius panis addito aneso fœniculo, vel sale subactus, vel qui συγκόμιστος, id est, medius inter furfuraceū & similagineū nūcupatur: ita dictus, quòd in eū συγκομίζεται, id est, cōgeritur simul furfur vtriculi & simila. nominant autem eundem panem αὐτόπυρον, quoniā ὅλος αὐτὸς

ὅπυρος id est, totum ipsum triticum nulla sui dempta parte in panificiũ cedit. Oportet autem & triticum ipsum ex quo farina sumitur, ex illis esse, quæ generosa dicuntur quædam enim ex his multum furfuris continent, quæ ignobilia nominant: quædã verò siliginẽ, quæ veluti diximus, generosa vocant. Vinum autẽ quod aquosum quidem est, cæterũ leuiter adstringit, idoneum cẽsetur. Auiculæ item montanæ esui dantur, & sylueſtris pullus columbaceus, senecio viridis, ac hyrci barbula, ius ciceris atri, et braſsicæ, capparis colymbadesq́; cõmanducatæ: & cũ synapi, modò febris non adsit, cætera sumant obsonia, acetosa item atq; oleosa laudantur. Panicum quoq; quod mel frugũ Diocles appellauit: durantiſsimum ſiquidem inter fruges existimatur: halyca insuper in myxorũ decocto, & ptisana cũ multo oleo omphacino. Lupini prætereà, nasturcium, beta, menta, æpium rhaphanus: muria quoq; cõmandu-
cata

cata iuuat. Pueris in potu ante omnem cibum myxorum decoctum admixta mēta exhibēdū: lac summopere dānatur veluti pisces & legumina & quicquid frigidæ, crassæq́ materiæ fuerit, ac seræ cōcoctionis. Panis verò nō fermētatus lūbriculos gignit (is enim nemini prorsus est accomodus) & omnia humida, et quæ facilè intus vitiantur. In omni autē lumbricorū genere abstinentia maximè prodest, qua eorum generatio prohibetur. At quum infestant, exiguo cibo, sed frequenti vtendum: qui maximè cōuenit quum lacerasse desinunt. Qui verò ascaridibus infestantur, cibis boni succi vti debent, & qui facillimè concoquantur: ne scilicet illorum vires ad rectum intestinum pertingant. Ex defectu nanque nutrimenti idonea pro eorum generatione materia consumitur. Hactenus qui assumūtur cibi ac potus.

Reliqua verò quinq; genera, quæ non vsquequaq; sunt manifesta summa etiam

cum breuitate pertractabimus, à somno exorsi. Is breuis admodum nō sit, nimis ve longus: nocturnus potius quàm diurnus, duabus quod minimū est, horis à cibo. Longa præterea ocia lædūt: exercitiū prādium præcedat, quies sequatur: nec quilibet motus exercitiū putādus, sed ille tantùm per quē respiratio permutatur: nisi fortè sumpto aduersus lumbricos medicamēto: tunc enim eqtatione opus est, aut cursu, quibus corpus concutiatur. Siquidē facilius emittuntur acri exercitatione, aut labore: hæc verò difficilè à pueris obseruantur. Danda porrò est opera, vt aluus bis eat: quod si non sponte fiat, molli balano, vel clysmate aliquo citanda ex iis confecto, quæ in hisce affectibus ex vsu esse solent. Animæ omnes affectus, quicūque sint, omnino sunt fugiendi, veluti rixæ, iræ, tristitiæ maioresq́; curæ & cogitationes, mœstitiæ, timores, inuidiæ & id genus reliquæ perturbationes, potißimūq́; à cibo. Siquidem

dem alterant, atq; à naturali statu corpus auertunt. Frigora vitent, aquilones, nec nudis obambulent pedibus. Aër verò vt nos semper ambit, ita eligi pro arbitrio nequit: est enim interdum præsidiũ, caussa interdum morbum vel faciens vel fouens, præsidium quidem certè in præsentia erit, si modicè calidus ac siccus fuerit, purusq́; & clarus et tranquillus: morbum præcipuè fouebit, quando frigidus valde, vel humidus, & austro, vel aquilone cõmotus, vel nimio calore vires dissoluens qui tũc arte in hũc modũ parabitur: Si in cubiculis ex iuniperi citri arboris ac persicæ malignis ignis succẽdatur: alijsq; id genus lumbricis aduersantibus. Suffimentis etiam adhibitis ex absynthij coma persicæ arboris folijs, citrij mali corticibus, punicæ arboris radicibus: vnà cum filicæ atque hedera. Illud verò in primis confert, quòd ex myrrha & aloë paratur. Aliud quod & animæ defectæ lumbricorũ vitio suc-

currit. Ambaris denariûm pondo duûm, moschi denarij pondo vnius, gummi arabici denariûm pondo quatuor, rosarum, santalorum, caryophyllorum, cypiri, thuris singulorũ denariûm pondo tãtundem. Galiæ moschatæ, quam vocant, denariûm pondo sex, agallochi in carbonem conuersi denariûm pondo viginti carbonum è palmitibus vitis extinctorum quod satis est rosaceo aceto excipiuntur.

Catholica curandorum lumbricorum.

CAP. XXI.

LVmbrici vehemẽtioribus sæpe præsidijs adeò irritantur, vt ad conuulsiones, animi deliquia, interitumq́ pueros demum perducant: nõ igitur temerè, neq; vtcunq; sunt ea exhibenda. Quoniam verò diuersis qualitatibus medicamẽta ad lũbricos vel necãdos vel educẽdos idonea credũtur: ideo in vniuersum excalfaciẽtia exiccãtia, incidentia, acria, amara, salsa,

acidaq́; atque attenuantia præsidia medentur. Aut enim per acredinẽ occidendo, aut per amarorem subducendo, aut ad expulsionem inuitando, aut per cõsequentem ad ea quæ exhibeatur lubricitatem efficacia cognoscuntur. Extrahuntur autem simul, vt verisimile est, per sorbitiones vias lubricas facientes: aut etiam per innominatã aliquam efficacem qualitatẽ. Sunt ex refrigerantibus quædam, quæ peculiariter lumbricos pellunt: quædam occulta quadam vi: veluti ceruini cornu ramenta. Sed quæ lumbricos necant, in primis sunt exhibenda: quoniam quoad viuunt, occasionem nocendi semper habent. Siquidem difficulter pelluntur, & quum interfecti fuerint, protinus aluo per glandes extrudendi: alioqui tetro virulentoq́; vapore cerebrũ afficiunt, & corpus pariter inflammant, appetitũq́; & concoctionem oblædunt. Quoniã verò lumbrici plurimum pueris obueniunt, qui difficulter

tractari possunt, non reticendam censui
Li.4.c.59. miram (veluti Paulus appellat) methodum, per quam & aloë pueris & sorbitiones per os iniyciuntur, instrumentum quoddam coquinarium, quod ζωμήρυσιν vocant, supinis ipsis detentis ori imponitur: & per clysteridion validum habens αὐλίσκον, inuitis aloë quanto magis fieri potest, intimius ore eorum distento
Lib.6.c.7. impellitur: cuius meminit Pollux, non tamen quale sit, edocet. Cæterum quicquid sit Zomerisis duo præcipuè per ipsam cõsequimur, & quòd procliuis sit descensus, & quòd amaror deglutiendæ rei non persentitur, altero verò instrumento, quod clysteridion idem Paulus appellat, violenta fit impulsio. Concurrentibus autem simul natura et vi, velocißimus fit motus, re graui inferiora petente, & ab eodem
Ibidem. vehementißimè impulsa. Aliud quoque Paulus instrumentum describit, per quod liquores ano subyciuntur multis peruiũ forami

raminibus, quales ab vtero Metrenchytæ nuncupantur. Aëtius verò clarius his verbis: Ad quam rem corneam fistulam vndequaq; perforatam apparare oportet, circa fundum amplam, ac loci magnitudine conuenientem, quã vltra adstrictiorẽ ani partẽ inditã cedria implemus, ita vt cedriæ immißio palam tũ per amplitudinem tum per transuersa vndequaque contingat. Cæterùm quando ignota nobis sunt hæc instrumenta, quũ medicamẽta ad lumbricos vel necandos vel educendos hauriuntur, pueri nares comprimito osq; subinde dulci aliquo colluito vel acri: at epoto medicamento lumbricos necante, ventriculus acacia, hypocysthidé ve cum vino fouendus est. Idem præstat & rhu obsoniorum, & anethum, & capparis in cibo. Quæ necant cum dulci commodè dantur lacte aut melle, oxymelite ve, aut syropo, quem vocant, acetoso. Quidam triduano potu pueros prius satiant, mox me- Li.9.c.41.

dicamenta exhibent. Infundunt & eadem dulcia, vt ea animalia ad inferna detrahant. Si verò vẽter fluat, necesse est vt lumbrici tantùm necẽtur: motus enim ventris eos deijcit. Quum verò appetentia fuerit oblæsa, cum aluo soluta: lumbrici tantùm amaris sunt necandi, quæ stypsi quadam sunt prædita: veluti inter calida absynthium, abrotonum, & centonicum: ex frigidis, malicorium, acacia, plantaginis succus, portulaca: atque eiuscemodi cætera.

Simplicia medicamenta ad lumbricos omneis vel necandos vel educendos, ex Dioscoride, Celso, Plinio, Scribonio, Largo, Oribasio, Galeno, Paulo, & Aëtio.

CAP. XXII.

EX calidis nasturcij semen omneis ventris lumbricos excutit contritum ex aceto, vel vino potum: efficacius addito mentastro: alum tamen turbat. Lupini fa-

rina cum melle delinctu, aut in posca potu: & cum taurino felle extrinsecus vmbilico illita eosdem abigit. Ipsi quoque macerati, & sua cum amaritate esitati idem possunt: decoctum insuper ipsorum idem munus præstat cum ruta & pipere potum. Absynthium marinum per sese, aut cum oryza coctum interaneorum animalia addito melle pernecat: magisq; absynthio idem facit. Abrotonum id ipsum præstat, nimirum quum sit amarum. Item cardamomum eosdem interficit.

Hyssopi præterea decoctum epotum, aut eius herba cum melle delinctu. Ascarides & lumbricos cum sale & melle epota calamintha necat: nec secus cruda coctáve si esitatur, vel si eius succus aut infundatur, aut potetur. Thymi præterea decoctum, veluti & ruta feruefacta ex oleo, & pota eosdem exigit. Vinum item cedrites, & cedria ipsa. Omphacinum oleum largius præsertim potum: nam

& pro infantibus ad hos vsus ita immaturum exprimitur. Oenanthino idem effectus, qui omphacino: cõtra enim ventris animalia laudatißimum est. Melimela præter quàm quod ventrem molliunt, animalia expellunt: quòd qua facultate præstent, dulcia quum sint, mellisq́ sapore, à quo nomen sumpserunt, quæ potius eadem alere deberent: ex eo colligitur, quòd fortasse deiectam hoc cibo aluum ea etiam sequantur: & quæ alioquin hæsissent, impetu excrementorum, quasi in torrente pisces, qui largiore per æstatẽ imbre abundauerit, rapiuntur: ac deorsum feruntur. Ventrem enim ea mala mollire, inquit

Lib.1.cap. proprio.

Dioscorides. Braßicæ item semen eius præsertim quæ in Aegypto nascitur, potum lumbricos omneis pellit, quantò ea scilicet temperatura siccior est, & magis agrestis. Idem facit cicinum oleum epotum. Myrrha etiam sua amaritate tum necat, tum eijcit. Hellenij decoctum,

Scylla

Scylla ex aceto & melle ſumpta: prius tamen aſſata ſit, oportet: alioquin interaneis maximè noxia cenſetur. Dant & ad omneis in aceto mulſo radicis corticem capparis. Heliotropij parui herbã ſuo cum ſemine potam adiecto nitro hyſſopo, naſturcio & aqua latas tereteſq́ tænias excutere, Dioſcorides ſcripſit. Paulus verò pro naſturcio, niſi vitium in eo ſit, cardamomum connumerat. Erucæ ſemen ex vino corpori inaſcentes, beſtiolas omneis arcet. Terreni vermes ſeptem aut quinque è paſſo poti lumbricorum genus omne depellunt. Amygdalæ amaræ, oleumq́ prodeſt. Agaricus cum melle, ſed moleſtè purgat: eſt enim ob lenitatem ac fluxionem, quam facit, ſtomacho noxius. Styrax cum terebinthina reſina deuoratus. Aloë ex frigida aut lacte pota eadem ſi decocto melli admiſta bibatur, ſine moleſtia educit. Tithymali ſemen, eiúſque ſuccus circa guttulas quin-

Lib. 4. c. 1.
Lib. 7. c. 1.

que

que cum caricis aut palmulis mistus. Viticis folia, polypodium, chamepithis, centaurium minus ex aceto tritum & epotum. Item eiusdem radicis pondus denarij vnius cum cyathis tribus vini potum iuuat. Marrubium cum absynthio & lupino pari pondere in aqua mulsa coctum, & cum vino bis aut ter vmbilico appositum omnia ventris animalia pernecat. Costus ob amaritatem quæ illi inest, lumbricos pellit ex aqua. Dioscorides verò latas ventris tænias tãtum pellere ex aqua & melle scriptum reliquit: quem locum interpretatus Marcellus verbũ illud, & melle, veluti supposititium expunxit hac ratione: quòd contrarium, nec respondere lumbricorum curationi videretur. Excitantur enim, inquit, & aluntur dulcibus, non pelluntur lumbrici ventris, nisi fortè mel ideo addi opporteret, vt suauitate eius decepti lumbrici admistum eo stum vtpote amarum, copiosius hauri-

Lib. 1. cap. proprio.

rent

rent: non aliter quàm in curandis pueris fit, quibus amaræ potiones aut virosæ dulci sapore, & iocundo aliquo odoramento circumlitæ porriguntur, in qua re veluti in Scyrpo nodum quærere videtur (vt in comœdia legitur) à quo tamẽ alienum omnino esse testatur: siue enim in Dioscoridis contextu mellis vox legatur siue non legatur (siquidem id pro comperto nondum mihi est, nec Ruellius apposuit) sat est amara medicamenta, qualia sunt costus & id genus reliqua semper ferè Dioscoridem, Plinium. Galenum, & alios lumbricis curandis cum dulcibus, potißimumq́ melle, mulsáve, aut oxymelite, eadẽ qua Marcellus inquit, ratione cõmiscere: quã Paulus his verbis addidit: Li.4.c.57. Quoniam verò nonnulli subinde amaras potiones veluti ingratas respuunt: ex ijs, quæ modo compræhensa sunt, dabuntur non manifestò amara, id est aliquo dulci commista, veluti supra paulò ipse dicebat

omnia

omnia hæc medicamenta cum melle oxymelitéve esse propinanda: siue (vt inquit Lucretius) vt improuida illa ætas ludificetur, vel potius, vt tali à gustu recreata vellescat, pueri enim quum plurimum lumbricis obnoxij sunt. Nihil igitur obstat quin mellis vox addi debeat, Marcello præsertim ipso in antiquis quibusdã exemplaribus legi attestante. Cantharis similiter læuigata & cum bryoniæ radice pota, lumbricos educit Galeno autore.

Li. de composit. Theriaces ad Pisonem.

Ex frigidis succus auriculæ muris cum Zytho singulorum cyathus vnus. Senecio comestus, plantaginis succus in aluo præsertim soluta de cochleari vel de ligula datus potui, ipsaq; herba tusa vmbilico apposita. Coriandri semen cum mali punici succo & oleo animalia interaneorum pellit, vel cum passo potum. Calida item beta cocta, atque cum allio crudo sumpta, nitrosa, qua prædita est, facultate eosdem educit: noxij tamen succi est.

Puni-

Punicum malum contusum ex tribus vini heminis decoctum ad heminam, lumbricos pellit, ac tormina: eius etiam radicis succus victoriati pondere eosdem necat. Idem rhus facit Syriacus, atque attriplicis semen. Addunt Neoterici experimento constare dormituris acetum acerrimum epotum lumbricos educere. Inter ea verò quæ plurimùm valent, est corallina nũcupata, quæ trita ac melli oxymelité ve commixta, mulsá ve pota mirandum in modum lumbricos vel necat, vel seminecatos educit. Hæc verò à corallij similitudine dum vtrũque in aqua est, nomen accipiens, & quæ à sexaginta ferè annis hactenus ad eyciendos vetre lumbricos magni vsus esse cœpit, à Dioscoride, & Galeno (ni fallor) βρύον θαλάττιον id est, muscus marinus dicta: cui si ijdem peculiarem aduersus lumbricos facultatẽ non attribuerunt, qualem in corallina, quam vocant, conspicimus, non propterea

Lib. 4. ca. proprio. Lib. 6. de simpli. med. c. proprio.

putarim aliud esse Dioscoridis & Galeni βρύον ab hac nostra corallina. Siquidem simplicium medicamẽtorum singulas vires veteres non cognouerunt. Vera etenim cuiusque natura non nisi medico effectu prænosci potest: opus ingens occultumq́ diuinitatis, & quo nullum reperiri maius posit. Plurima etiam inueniuntur hodie, quæ apud maiores nostros non fuere inuenta, nec mirum, quando eas agrestes literarumq́ prorsus ignari experiuntur: vtpotè qui inter illas soli viuãt. præterea securitas quærendi obuia medicorum turba: multis etiam inuentis nomina desunt, accedit ratio inuentionis anceps, quippe etiam in repertis alias inuenit casus, alias (vt inquit Plinius) Deus. Turpissima verò caussa raritatis, quod etiam qui sciunt, demonstrare nolunt: tanquam ipsis periturum sit, quod tradiderint alijs. Inuidi quidem certè perinde atque illi, qui aut supprimunt veterum monumenta,

Lib. natu. hist. 25. cap. 2.

aut

aut omnino demoliuntur: quod quidem eò committunt, vt quæ in eis scripta sunt, sibi ea attribuant: aut si præclari quid tradiderint, qui alienas opiniones scripserunt, id vt pereat. Si qui verò sint, qui fieri non posse contendant, vt eos latuerit vim hanc lumbricos educendi musco inesse marino: iis responsum velim, Priscos simplicium medicamentorum vires, quascunque nouerunt, scriptis non mandasse. Siquidem multa Socratis ac Pithagoræ placita sciuntur, quæ tamen ex eorum libris: quos nullos scripsere, non habentur. Plato etiam quum tot reliquerit libros, præter tamen literis prodita, alia etiam hominis placita autumant eius discipuli, quæ non retulit in scripta. Nec illud βρύον vbicunque natum (veluti ferunt) æqualem habent in hoc facultatem: sed certis quibusdam Italiæ locis hoc expiscantur pharmacopolæ, quod sub corallinæ nomine ven- Aristot. 4. de natura. principiis lib. tra. 15.

ditant. Sed hoc satis: illud potiùs perscrutandum, quum corallina salsum obtineat saporem, cur Dioscorides, Plinius, Galenus, & alij refrigerandi vim illi tribuunt: quando notum est omnia salsa calida esse ac terrea, amaris haud dissimilia quæ calida sunt. An quòd marina aqua salsa quum sit, plurimũ tamẽ habet in se potabilis aquæ? quod & ab Aristotele fuit olim satis demõstratum, per quã minus calida existit. An etiam quòd multum terræ in se continet: atque ob id siccior est ac spissior? Quæ verò in mari proueniunt, eiusdem cũ ipso facultatis esse necesse est. Ex eo igitur quòd muscus marinus in mare prouenit, spissandi vim illi tribuunt Dioscorides, & alij: qua verò multum in se continet aquæ potui idoneæ, & qua terreæ facultatis est, ea refrigerat. Omneis demum quos lumbrici malè habent, Ichneumonis pili (murem indicum vocant) autore Paulo suffiti iuuant.

Lib. natu. hist. 31. cap. 6.

li. 4. c. 59.

Quæ

Quæ teretes seorsum lumbricos, latos seorsum, ascarides seorsum occidunt, & eiiciunt simplicia medicamenta.

CAP. XXIII.

Teretes ventris lumbricos sedi succus in vino potus è ventre pellit. Absynthites vinum epotum idē munus præstat. Heliotropij maioris herba suo cum semine pota addito nitro, hyssopo, nasturcio & aqua eosdē eijcit. Filicis fœminæ radix cum vino drachmis tribus epota teretes, latasq́; ventris tænias excutit: veluti Ruellius Marcellusq́; Dioscoridē interpretati vnà contendunt. Galenus verò non teretes, sed ascarides vnà cum latis interficere eandem scripsit: ita nanque libro Therapeuticæ methodi decimo quarto ait: At teretes quidem absynthium interimere potest: latæ vehementiora præsidia poscunt, quale filix est: adhuc autem & quæ ἀσκαρὶς græcè dicitur. In hāc sen- Lib. 3. cap. proprio.

tentiam Theophrastus venit, qui filicem
Lib. de plā tar. hist. 9. cap. 20. *fœminam vtilem ait contra interaneorũ animalia lata melle subactam, & contrà tenuia in vino dulci: ita nanque græcè loquitur:*

Ex Theo. lib. de hist. plātarũ. 9. capite vigesimo.
Ἡ δὲ θελυπτερὶς χρήσιμον πρὸς τὰς ἕλμινθας, τάς τε πλατείας καὶ τὰς λεπτάς. πρὸς μὲν τὰς πλατείας ἀναδεύομεν μέλιτι, πρὸς δὲ τὰς λεπτὰς ἐν οἴνῳ γλυκεῖ.

Filix verò fœmina vtilis existit ad elminthas & latos & tenues: ad latos quidem subigimus melle, ad tenues verò in vino dulci exhibemus: constat verò ascarides tenues & esse & dici lumbri-
Capi. proprio. *cos. Præterea Galenus libro de simplicium medicamentorum facultatibus octauo, similem huic fœminæ vim tribuit, qualem mascula sortita est, illam verò latas tantummodò tænias interficere & non teretes*
Lib. natu. hist. 27. cap. 9. *scribit. Plinius ad hæc vtranque tam scilicet marem quàm fœminã intestinorum animalia pellere, ex ijs tænias cum*

mel

melle, cætera in vino dulci: triduò pota; nec teretes nec ascarides excludens. Galenus verò vno in loco & teretes & ascarides excludit: alibi verò ascarides vnà cum latis interficere scribit. Quid igitur in tanta autorum varietate sententiarum dicendum? An quòd filix fœmina omnia intestinorum animalia eijcit? similē enim facultatem masculæ ei tradit Galenus: potissimùm verò latas tænias: secundo ab hoc loco ascarides, quæ quum ima insideant aluo, validius præsidium, quale filix est, exposcunt: vt eius vis illuc vsque perueniat. Quum verò latas, & ascarides, de quibus minus videtur, eijciat, pellatq́ue, & alteræ tota complectantur intestina, alteræ longissimè absint à ventriculo, faciliùs multò teretes, qui in superioribus decumbunt intestinis, occîdet. Non igitur Galenus secum pugnabit, quandò satis sibi esse debet, vt latas pernecet: quas si interimit, faciliùs ascarides, facillimè

omnium teretes excutere poßit. Plinius vero, ut qui optimè id nosset, cætera, id est, & teretes, & ascarides pellere ait.

Lib. 7. 58. Quod autem ita sit, liquet ex Paulo, qui in curatiua methodo quum latorum, tum teretum lumbricorum, filicis meminit: quã tamen propriè latos excutere omnes unà

16. tertii. tr. 5. c. 4. conuenere. Idipsum Auicenas clarißimè ostendit his verbis: Et medicinæ quæ interficiunt ascarides, validiores sunt eis, quæ interficiunt longos, & quæ ascarides & rotundos occidunt, longos etiam interficiunt. Gith seu melanthium non solũ comestum, sed & cataplasmatum ventri extrinsecus, vel perunctо ex aqua umbi-

Lib. 4. Dioscor. capi. proprio. Lib. de simplic. med. 7. c. proprio. Cap. proprio. Li. 4. c. 57. Li. 9. c. 39. lico eosdem educit. Quo loco aduertendus est Marcellus, qui latos lumbricos pellere non teretes, cõtra quàm Ruellius est interpretatus: quod an rectè à Marcello factũ fuerit, aliorum sit iudiciũ: illud cõstat Galenum Ruellio suffragari, qui lumbricos tantum interimere scriptũ reliquit. quod

ve

verò lumbrici teretes tantùm significent quum plurimum, suprà dictum fuit. Ruellio Paulus vni & Aëtius suffragantur, qui in teretum curatiua methodo sæpè melanthij commeminere: in latarum tæniarum curatione nunquam. Sandonicum per sese, aut cum oryza coctum eosdem addito melle pernecat. Contritum vrticæ semen, braßicæve, aut cumini cum aqua, vel menta cum eadem, vel hyssopus cum aqua mulsa, vel nasturcij semen cum aceto contritum eosdem necat. Ex Celso Oribasius Calaminthام, cardamomum lupinum, pulueremq́ ex ijs factum in potu aut cum melle in electario, aut in posca potui datum sufficientia ad occidendum teretes lumbricos scripsit. Persicæ itē mali folia, ac germina cōtrita, superq́ vmbilicum apposita idem possunt: veluti & menta epoto ex aceto succo. Portulaca percocta sereos succus aut myxorum decoctum, mixáve ipsa cocta atque esitata

Li. 4. c. 17. Lib. ad Eunapium filium.

idonea ſunt. Cornu præterea ceruini cinis ad eoſdem efficax quàm maximè creditur: eius præſertim (vt inquit Solinus) quòd dextra ceruini capitis parte enatum eſt. Hoc verò pacto vritur, contuſum ceruinum cornu crudo fictili luto circunlito, & in furnũ indito vritur, donec albeſcat. Scribonius verò largus hoc pacto ipſum

Cap. 141. exhibet: Cornu, inquit, ceruinũ limatum lima lignaria quantũ quatuor vel quinq; cochlearia ex aquæ mixorum coctorum cyathis tribus pridie maceratum, deinde tritum & datũ aqua exigua adiecta. Bouis talus vſtus cum lacte potus lumbricos

Lib. de cõpoſitione Theriaces ad Piſonẽ. teretes educit, Galeno autore. Latas autẽ ventris tænias coſtus ex aqua pellit: cardamomum, allium eſitatũ, filicis fœminæ folia cum melle in eclegmate ſumpta: maſculæ verò radix eaſdem excutit ſumpta drachmis tribus ex aqua mulſa, melius ſi cum ſcammonij, aut veratri nigri totidẽ obolis detur. Chamæleonis item albæ radix

dix

dix acetabuli menſura epota, in quem vſum bibitur cum vino auſtero & origani decocto. Nuces iuglandes largius eſitatæ, radicis mori cortex decoctus in aqua & potus, præter quã quòd aluũ reſoluit, latas etiam tænias excutit: radicum præterea punicæ decoctum eaſdem pellit & enecat. Idem poteſt & malicorij decoctum epotum. Anchuſæ radix acetabuli menſura cum hyſſopo, & cardamomo epota eaſdem pellit. Ruellius Dioſcoridis interpres Paulum ſequutus videtur: qui cum hyſſopo & cardamomo, Marcellus cum hyſſopo & naſturcio potam latas pellere tænias dicunt: id quod ſuperius de heliotropio dictum fuit. Galenum hoc loco ſequutus videtur Marcellus, qui oxybaphi menſura ad eaſdem idoneam eſſe cum hyſſopo & naſturcio potam ſcribit. Aſcarides verò cedria pernecat, & calamintha iniecto per clyſterem eius ſacco, aut

Lib. 6. de ſimpli. med. c. pro prio.

epo

epoto. Absynthij decoctum oleo admisto per clysterem iniectum: minoris itẽ centaurij decoctum cum nitro, ac melle idem munus præstat: aut cucurbitæ syluestris, cnici ve si priùs acri muria rectum intestinum vacuatum fuerit. Filicis fœminæ radix cum vino tribus drachmis triduò pota ascarides excutit. Axungia quoque vetus ano immissa, quãmaximè prodest.

Teretum lumbricorum curatiua methodus, ex Paulo præcipuè & Aëtio.

CAP. XXIIII.

FEbres plurimũ comitari teretes lumbricos, quum Paulus & Aëtius testantur, tum quotidiana nos docet experientia. Quum igitur febris affuerit, interdum febris & lumbricorum curam habere conuenit, interdum parum de febre solliciti, lumbricos è ventre eximere connitemur: plærique enim negligentes ab ipsis comesti conuulsi interiere, nec desunt

qui

qui per inguina exeuntes vidisse testantur. Cæterū occisos hos omnes prius educemus, occidemus autem amaris vsi potissimùm medicamentis. Quum ergo febris ac lumbricorum cōmunis sit curatio, simpliciora conuenient præsidia: veluti vbi ambigua est affectio, mitioribus est vtendum. Siquidem acrioribus auxilijs febris exacuitur, si falsam cœperimus suspitionē, stabili verò dignotione existente, tēporibus morbi attendendum. Circa enim primos dies, multoq; magis, si iuxta vigorē totius morbi apparuerint, acrioribus insistendum remedijs. Eos verò, qui declinãte morbo apparēt, mitius curabimus: atq; eò magis, si viscerum inflammationes ac tensiones affuerint. Veluti rectè Hippocra. in acutis, inquit, morbis rarò, & in principijs medicinis purgantibus vti, & hoc cum præmeditatione faciendum. Hi nanque plurimùm turgent & agitantur, veluti sæpissimè visum est: ideoque cir

Lib. aph. 1. aph. 24.

circa eorum initia morborũ vtiliter contingit acrioribus vti, illud verò multa cum cautione ac præmeditatione faciendum. Vt priùs ſcilicet diligenter examinemus, an æger illa poßit ferre præſidia, & an rectè paratus ad eadẽ ſit ſuſcipienda: atque rectúmne iudicium ex eorũ exhibitione expectare valeamus. Neque enim periculum minimum in acuto morbo, qualis eſt lumbricorum affectus, vti acrioribus medicamentis: quum id genus omnia ſint potentia calida. His igitur, qui phlegmonas ac tenſiones patiuntur, cataplaſmata exhibeantur ex lini ſemine, craßiore lupini farina pari menſura commiſta: vel etiam humida fomẽta ex oleo chamæmelino, vino abſynthij coma, & aloë præcordijs accommodentur. Vbi verò modicæ febres moleſtant, pueris ante omnem cibum myxorũ decoctũ potui dabitur: vel ipſa myxa eſui cum mẽta offerentur. Hæc enim lumbricis affectos ma-

Ad phlegmonas & tenſiones.

ximè iuuãt, vel (vt inquit Serapion) quòd illi dulcedini hærent, vel quòd præ lentore ab eis auelli non possunt, fit vt cum illis exeant. Viscosa enim adeò sunt myxa, vt ex ipsis in Syria (veluti aiunt) probatissimum id viscum paretur, quod Damacenum vocãt. Ex hoc igitur quòd suo lentore lumbricos deijciunt, si ventriculũ infestant, supernè exhibenda myxa sunt: si verò in ventre atque intestinis fuerint, per inferna inijciemus. Eis verò, qui ad integram ætatẽ peruenerunt, efficaciora quoque præsidia optima sunt: qualia absynthij aut abrotoni cremor, vel mali punicæ acidæ radicis vis ad tertias redactũ. Dantur & terni aloës lotæ scrupuli, quod remedium laudatißimum existit, in validioribus illota quoq; aloẽ vtimur: vtrisque verò, etiam si febricitant, & si trimestres tantũ infantes sint, vermes terreni cum epsemate (sapam dicunt) confidenter exhibeantur. Si verò sapam non

Viscũ Damascenum quomodo paratur.

ad

admittunt, cum hydromelite, aut vt lubet, præbeto: nihil veritus, neque vtilitate contempta, quinque vel septem dato. Quòd si nuda sit suspicio, sed certa lumbricorum deprahensio, & curatio propria eis conuenit, tūc cataplasmata ex lupinorum farina in mulsa decocta imponenda, quibus aliquando etiam bryoniæ radix adijcienda. Vmbilicus interim taurina bile repleatur aut melanthio cū lacte muliebri contrito, aut absynthio, aut abrotono, aut bryonia, pinguibus caricis admistis. Spina verò vniuersa ex medulla ceruina perungatur. Superior interim venter cærato integatur ex absynthio oleoq́ cyprino apparato. Aluo etiam adstrictæ glans immittenda, præsertim pueris, quæ si nihil profecerit, clyster adhibendus morbi vigore remittente, ex absynthij, aut abrotoni, aut centaurij decocto cū melle ac nitro. Subducere verò conabimur eos per sorbitiones, vias lubricas facientes,

Si cū aluo adstricta lumbrici sint infesti.

qua

quales ſunt oleum omphacinũ, cuius paulatim duo cochlearia abſorbeantur: quà enim amarum eſt, lumbricos necat: quà lubricum detrahens ipſos cum ſtercore reddit. Præpotationes verò ex oleo ſemper augebimus: multæ nanq; commoditatis exiſtunt. Prodeunt autem lumbrici quidam adhuc viui, verùm vertigine affecti, ac, ſi ita dicere lubeat, ſeminecati, plurimi verò mortui vnà cum ſtercore euacuantur. Naſcuntur verò & in alui profluuio lumbrici: eos, fluorem inſpiſſando, & concoctionem tum per cibos, tum per cataplaſmata in melius permutando, curare oportet. Quantum enim fluor inualeſcit, tantum & lumbricorum augetur generatio, viciſsimq; fluore ceſſante lumbrici interquieſcunt: quare diligenter conabimur, vt aluus adſtringatur, firmitasq; ei adijciatur. Conijcienda itaque in cataplaſmata alias ad fluxiones ſiſtendas idonea ea, quæ ad lumbricos valere dicta

Si cum alui fluore lũbrici infecti ſint.

sunt, & quæ fluores non committunt, veluti est absynthium, abrotonum sandonicum: item malicorium, acacia, hypocysthis balaustia, & eiuscemodi reliqua cum cruda hordeacea farina. Cerata quoque imponenda ex his parentur. Vtendum etiam sorbitionibus, inter quas reliquis omnibus plantaginis succus præfertur, ipsaque arida plantago: ex æquo enim vtrique fluori inquam, & lumbricis efficax est. Mali præterea punici vinum suo cum cortice expressum mirandum iuuat in modum.

Ad nauseas ex lumbricis obortas.

Ad nauseas verò ex lumbricis oborta, stomachique morsus salis mica in ore detenta deglutitaque liquefacta, mirificè prodest: acredo enim, vt apparet, eos statim infrà subsistere cogit.

Ad singultus à lumbricis factos.

Si verò ab iisdem causis singultus infestat, catapotia succurrunt, quæ habent succum hastulæ regiæ, absynthii santonici, sisymbrii, scordii singulorum denariûm pondo quatuor coquuntur ad mellis craßitudinem: dein aloës pol-

linis denariûm pondo quinquaginta additur: omniaq́ in catapocia excipiuntur: quorum denarij pondus deuoratur, hæc enim singultum sedant, lumbricosq́ interficiunt. At si ex febre, vel lumbricorum tetris vaporibus, fumidísve medicaminibus, qualia plurimùm sunt, quæ aduersum ipsos exhibentur, caput petunt, ita vt cum dolore maximopere afficiatur, tunc sinciput cum fronte ac temporibus rosaceo efficacißimè illinitur, vel acaciæ succo: vel hipocysthidis admisto. Alij fermentum cum croci momento & aceto imponunt illitis his ipsis partibus: nam somno intempestiuo & cæteris peruersis affectibus medetur. Ad capitis dolores ab eadem causa factos.

Composita ad lumbricos necandos & educendos medicamenta.

CAP. XXV.

INter eos verò quos vocant syropos, qui ex absynthio, vel calamintha, vel marrubio fiunt, comedantur: vel alius

hoc modo faciendus. Succi mentæ, helenij radicis, absynthij, rutæque: purgati enim tollitur abiecto sedimento singulorum heminæ pondo semissis. Succi sereos & graminis cuiusque cyathi pondo septem: in ijs ceruinum cornu torrefactum, rhus, portulacæ semen ac balaustia infunduntur, & percolato decocto sacchare vel attico melle purissimo excipiuntur. Alius: Abrotoni calaminthæ denariûm pondo octo, mentastri, radicis helenij recentis denariûm pondo sex, ex aqua ad tertias discoquito. datur id decocti cum syropo absynthite, vel oxymelite scyllino. Absynthites item vinum ad hos vsus maximè commendatur, variè autem conficitur: nonnulli enim in musti metretam, celticæ nardi drachmas quatuordecim, & absynthij drachmas quadraginta illigatas linteo demittunt: & post quadraginta dies transfundunt. Alij verò in viginti sextarios musti librã absynthij conijciunt, & pi:

Actuarius li. de componen. medic. c. de liquoribus medicatis. & Dios. li. 5. cap. proprio.

& *piceæ resinæ sextantē: postq́ dies decem vinum colo diffusum recondunt. Syropus ad lumbricos cum febre ac symptomatibus. Radicum graminis denariûm pondo sexdecim, seminis portulacæ, acidæ lapathi vtriusque denariûm pondo octo, myxaria decem, coquuntur ad tertias: his adduntur succi mali punici ac medici, vini ve omphacini singulorum cyathi pondo vnius ac semißis, succi cicorij hortensis tantundem: saccharis pretiosioris quoad sit satis, vt syropum componito: huius semissem infantibus, pueris integram vnciam innoxiè exhibebis. Zulapium, quod lumbricis affectis succurrit. Dictamni cretensis, gētianæ, Zaduræ, costi arabici denarij pondo vnius: seminum braßicæ, anethi, sandonici, portulacæ singulorum tantundem, aquarum mentæ, absynthij graminis singularum pondo heminam: feruefacito ad tertias, & percolato: his addito saccharis puris-

*Diosco. siccæ pini resinæ habet.

ſimi denariûm pondo viginti. At in febre, Radicis graminis ſiliginis, hordei, ſingulorum denariûm pondo quindecim, ex aqua decoctum datur larga potione.

Aliud efficaciſsimum pariter, ac ſuaue. Aquæ ſtillatitiæ oxalidis roſaceæ graminis, intybi hortenſis, bugloſsi ſucci punici mali, ſingulorum pōdo heminam ſeminum portulacæ, attriplicis, rhois, citri mali, ſingulorum denariûm pondo trium: ſeminum coriandri, mirthi baccarum ſylueſtris apij, ſingulorum denariûm pondo duûm ſeminum acidæ lapathi, braſsicæ, cumini, ſingulorum pondo tantundem: roſarum rubrarum heptaphylli, quam tormentillam vocant, oxyachanthæ, berberim dicunt, ſingulorum denariûm pondo duorum: balauſtij denariûm pondo tantundem cornu ceruini cineris denariûm pondo quinque: dictamni albi cretenſis, denariûm pondo octo: corticum è radice mori delibratorũ, radicum, filicis, ſingulorum

lorum denariûm pondo duum. Myxa decem numero: coralliorum rubrorum denarij pōdo vnius, sacchari purissimi quantum fuerit satis, vt Zulapion conficito.

Quod verò omnium quæ diximus, præsens remedium existit, id est quod vulgò ab officinis Diaturpethe nuncupatur, cum rheo potissimùm barbarico à drachmis tribus inde deuoratum. Quod quum diutino experimento comprobatum fuerit, rationem etiam habet amplissimam, vt cunctis alijs medicamentis præponatur. Dulcedine nanque antidoti illecti pueri, libenter deuorant: rheo verò barbarico lumbrici occidunt, ac membra roborantur. Turpethe verò illorum sedes expellitur, reliqua verò non solùm gratiam præstant: sed & innoxiū reddunt: ita fit, vt iucundissimum, innoxiū validissimumq́ vnà existat: conficiunt verò hoc pacto.

Ex antidotario quod vocant Bartholomæi Montagnanæ.

Santalorum, alborum, ac rubrorum violarum zinziberis singulorum denariûm

pondo duûm, anesi, cinamomi, croci, masti ches chiæ, singulorũ denarij pondo vnius: myrthithæ, quam officinæ Turpenten vocant, denariûm pondo octo: rhei barbarici denariũ pondo decem: scãmonij de more parati denariûm pondo quatuor, sacchariꝭ purißimi denariûm pondo centumnonaginta, quo cum omnia excipiuntur, orbiculiq́ fiunt, τροχίσκους græci ab efformationiꝭ figura vocant, quorum quisque drachmas treis prendat, vbi vsus neceßitas fuerit, alter deuorabitur ad commemoratum affectum. Alia antidotus: Rhei barbarici, croci scammonij, sandonici, dictamni cretensis, singulorũ denariûm põdo duorum: saccharis delecti denariûm pondo octoginta, aqua graminis excipiuntur, pastilliq́ finguntur: huius denarij pondus innoxiè exhibetur infantibus aqua graminis dissolutum. Puluis quo vtor, efficax est & puluisculus ita paratus: Rhei barbarici, agarici,

ſcordij ſingulorum denariûm pondo duorum: muſci marini denariûm pondo quatuor: ſandonici ſeminis, ac portulacæ, ſingulorum denariûm pondo duûm: aloës illotæ denariûm põdo ſex. hîc ſcrupuli pondere vel obolorum duûm vino exceptus pueris innoxiè exhibetur. Interdum & hæc omnia tuſa cribrataq́, & cum abſynthij mentæve ſucco in catapocia finguntur deglutiendaq́ præbẽtur. quorum tria deſumi poſſunt. Alius ad idem alterius autoris: Cornu ceruini vſti, centaurij minoris, mentæ, pulegij, ſiſymbri, abſynthij, ſandonici, ſcordij, lupinorum, ſingulorum denariûm pondo quatuor. omnia in tenuiſſimum pollinem redigito: & cum lacte, aceto, aut oxymelite, aut vtcunq; vtitor.

Alius neotericorum expertus.

Rhei barbarici, coriandri, ſeminum ocymi, arnogloßi, ſydiæ, careos, rhois, ſingulorum denariûm pondo duûm. Semi-

nis attractylidis, quam cardum benedictum vocant, cornu cervini ramentorum atque eboris, singulorum denariûm pondo octo: corticum è radice mori delibratorum, seminum braßicæ, citrij mali, corticum salicis, singulorum denariûm pondo sex: seminum portulacæ dictamni cretensis denariûm pondo quatuor: vnionum, coralliorum rubrorum, singulorum, denariûm pondo duorum. arida læuigantur. huius integra drachma vel duæ cum vino hyeme, vel non febricitãtibus, cum oxycrato æstate vel febricitãtibus in noxiè dabitur.

Antidotus Lumbricos interficiens, febrem comminuens & quæ cardiacis subuenit: Seminum sandonici, musci marini, seminis apij syluestris, cornu ceruini deusti ad albedinem vsque, singulorum pondo æquas portiones: omnia triduo in aceto infundito, in quo hæc priùs ferueãt. seminũ portulacæ, oxalydos, rhois, coriandri

dri, braßicæ ac myrrhæ parum: dein ſiccantur, yſq; adduntur. ſeminum malorum aureorũ partes duæ, citrij mali pars vna: ſacchare vino punici mali diſſoluto omnia excipiuntur, paſtilliq; finguntur: quibus nonnihil cinamomi & moſchi nuncupati addi poteſt.

Cataplaſmata cerata & perfuſiones ad eoſdem ex antiquis neothericisq; authoribus.

CAP. XXVI.

QVoniam verò ſæpiſsimè extrinſecus adhibita medicamenta lumbricorum curationi plurimùm contuliſſe viſum fuit: conſentaneum rationi videtur, vt eorum compoſitionem ſubſcribamus. His enim non ſolùm corpora tuemur: verùm & lumbricos neci tradimus, enecatosq; depellimus. Illud igitur ſatis faciet, quod habet: Lupinorum farina, centaurij minoris, foliorum mali perſicæ, ac praßij, cum aceti poſca contrita ac ven-

tri imposita. Aliud: Experimento neotericorum constat centaurium minus oleo è nucleis persici mali feruefactum, vmbilicoq; illitum lumbricos pelli & educi. Aliud: Hordeaceum panem torrefacito, & aceto infundito, mox exprimito: & in foliorum persicæ mali succo rursus infundito: calidum cum linteolo ventri imponito. Alij farinam lupinorum abrotonum ac taurinum fel admiscent. Aliter: Lupinorum farinæ, centaurij minoris singulorum denariûm pondo quatuor: aloës, taurinæ bilis, cuiusque obolos quatuor, cum absynthij succo excepta imponũtur infantibus. Aliud. Absynthij, melanthij cornu ceruini, cineris singulorum pares portiones melli commiscẽtur ac illinuntur. Aliud ventriculo benefaciens, lumbricos interficiens: & ad alui fluorẽ idoneũ: Absynthij mentæ, rosarum, sandonici lupinorum farinæ, singulorum denariûm pondo octo: panis

tor

torrefacti acetoq; acerrimo infusi denariûm pondo quatuor: fellis taurini denariûm pondo vigintiquatuor: aloës denariûm pondo quatuor: cornu ceruini vsti ramentorum denariûm pōdo sexdecim: nardi mōtani, machyros, galiæ quam vocant moschatæ, caryophyllorū, calami odorati, nucis myristicæ, galangæ, careos, singulorū denariûm pondo duodecim: hypocysthidis acaciæ, rhois, cuiusq; denariûm pōdo quatuor: oleo myrtheo, menthæ succo ac cera quoad fuerit satis excipiūtur. Si febris nō adsit, vmbilicus ac fœmen cū melle vtiliter illinitur, in calido affectu cum lacte, mox aloës pollē superspargitur: miro siquidem modo lumbricos interficit: vtiliter etiā inunguntur nares theriaca ex aceto.

Ceratum ad lumbricos
ex Paulo.

Aloës, absynthy, lupinorum farinæ, seryphi, melanthy, singulorum scrupuli sex: ceræ vncia & semißis, chamæme:

melini olei quod satis est, felle taurino ari-
Li. 9. c. 39. da læuigatur. Aliud ex Aëtio: Lupinorum farinæ absynthij farinæ hordeaceæ tenuißimæ cuiusque denariûm pondo septem: taurini fellis denariûm pondo octo: scobis cornu ceruini denariûm pondo quatuor: ceræ denariûm pondo vigintisex: olei deuterij denariûm pondo duodecim.

Aliud expertum: Aloës semißis croci oboli duo: succi citrij mali drachmæ totidem vino albo & odoro excepta, cordi applicantur. Aliud expertum: Taurinæ bilis denariûm pondo triginta: thuris delecti denariûm pondo centum vigintiocto: aquæ ardentis vt vocant, heminas duas: omnia chymicorum more stillato: & vitreo vase subere ac cera operto, adseruato quod emanat, quumq; res exigit, vtitor.

Aliud efficacissimum lumbricos interficiens & eiiciens.

Absynthij, gentianæ, minoris centaurij,

rij, corticum è radice mori delibratorum, lauri baccarum demptis nucleis, corticum radicis punicæ arboris, radicis fraxini delibratæ singulorum denariûm pondo sexdecim sampsuci denariûm pōdo quatuordecim: abrotoni, aloës, myrrhæ, agarici singulorum denariûm pondo duodecim, dictamni cretensis, scordij, sabinæ singulorum denariûm pondo octo, polij montani, radicum graminis singulorum denariûm pondo decem. Stæchadis, chamedrydis, chamæpitios, seminis citri mali singulorum denariûm pondo sex: cornu ceruini cineris, sandonici denariûm pondo quatuor: colocynthidis seminis denariûm pōdo duûm: fellis taurini denariûm pondo vigintiquatuor: aceti acerrimi heminam, ac ciathos treis: olei omphacini amari congiũ, ac heminas sex: in tenuissimum pollinem arida læuigantur, diebusq́; decem vnà commiscentur: die vndecima duplici in vase ferueant, quo acetum vsque

ab

absumatur: his refrigeratis additur olei laurini hemina, amygdalarum amararum, nucleorum persici mali singulorum tusorum denariûm pōdo viginti quatuor: hæc omnia in modum prædictum vitreo in vase abscōdita stillantur. Aliud etiam præstantissimum & expertum. Persici mali nucleorum, allij, vermiū terrestrium aceto lotorum, singulorum denariûm pondo.xxiiij.gentianæ, dictamni cretensis, radicū graminis ac pæoniæ, corticis è radice mori delibrati singulorum denariûm pondo.lij. croci, calami odorati, caryophyllorum, aloës, chalbanes, colocynthidis, zinziberis, nucis myristicæ, casiæ, piperis longi, olibani, carpobalsami, corallij rubri singulorum denariûm pondo octo: theriaces optimæ denariûm pondo duodecim, mentæ, absynthij, abrotoni, minoris centaurij foliorum, persicæ mali, porri capitati, pulegij, calaminthæ, plātaginis, rutæ, marrubij nigri, foliorum lauri, saluiæ,

maio

maioranæ, betonicæ, ſcordij, corticũ mali medici, & è punicæ arboris radice delibratorum ſingulorũ denariũ pondo ſexdecim: ſeminum ſyluestris apij, portulacæ, rhaphani, braßicæ, ſandonici, plantaginis, porri capitati, muſci marini, apij ſatiui, petroſelinum vocãt, ſingulorũ denariũ pondo duodecim: aceti acerrimi, cotoneorũ ſucci, ſingulorũ pondo heminã: olei mastichini, nardini, bituminis liquidi, petroleum vocant, olei laurini ſingulorũ denariûm pondo ſexdecim: olei antiquißimi aut omphacini heminas octo: arida læuigantur, vnaq; commiſcẽtur, atque vitreo in vaſe ſub equino per menſem fimo ſepiuntur: demũ duplici in vaſe feruent ad tertias, refrigerataq; percolãtur, validaq; prius expreßione peracta, vitreo in vaſe quod emanat ad vſus adſeruatur. Hoc verò pacto vtitor: tempora primũ, deinde nares: postmodũ colli vertebræ, quarto loco iugulum, postea pulſus arteriarũ, qui

in brachiali existunt, stomachus deinde perungatur. Voco autẽ in præsentia stomachum ventriculi osculum sumpto impropriè stomachi vocabulo: quum propriè gulam significet. Quo loco neotericorum medicorum erratum nõ est omittendũ, qui in affectibus oris ventriculi dorso è regione eius præsidia apponunt, quod quum Galeno tum rationi pugnare videtur tertio ac decimo de morbis curandis libro: quẽ tamen locum malè (ni fallor) Britannus interpres est interpretatus, vir alioqui doctissimus, & in interpretandis autoribus exercitatissimus, siue quòd codex illi græcus mendosus fuerat, siue aliam ob caussam. Rationi prætereà consentaneum videtur, vt in oris ventriculi affectibus anterius præsidia apponantur sub ea statim rotunda cartilagine, quam χόνδρον ξιφοειδῆ id est, mucronatam, vel ensiformem appellant: Ex hoc enim loco ventris osculum cataplasmatum, ceratorumq; vires facil

Thomas Linacrus.

facillimè suscepit: vtpote nullis munitum ossibus: quibus plurimis iisq; validissimis, stomachus propriè dictus, id est gula, veluti septo quodam contegitur, anterius enim pectoris ossa, dorsum posterius habet: verùm hæc præter institutum dicta sunto. Inter aliam verò vnius loci perfusionem atque alterius alteram tantisper quiescendum, quoad quis quadraginta passuum iter perageret. His igitur locis perfusis, maiori demum interposito spacio renes atq; vmbilicus foueatur. Adeò verò tria hæc proximè dicta præsidia præsentanea sunt, vt pueri, nisi iã mors propè sit, solo harũ partiũ fotu ab orco reuocẽtur.

Latarum tæniarum curatiua methodus ex Celso potissimùm Scribonio, Largo, Oribasio, Paulo & Aëtio.

CAP. XXVII.

QVæ lata tænia nuncupatur, his qui febre carent, abundat, & in lon-

gis ac diutinis morbis enascitur: huius curatiua methodus eadem, quæ & teretum existit. Siquidem potus amari & acres ex vsu maximè sunt: & allij esitatio vel calaminthæ, vel dictamni, vel pulegij: per triduum enim allium plurimũ edendum, & veteratus caseus mollis, secundũ hoc macedonicæ filicis aridæ contusæ & cribratæ denariûm pondo octo: cùm melle quantum quis voluerit, cõsumat. Post horas quatuor, danda aloës est, & scammonij singulorũ victoriati mensura ex aquæ mulsæ cyathis quatuor: cùm cœperit desurgere aqua calida supponatur. Dabitur autem & potui aqua in qua lupinum, aut cortex mori decoctus sit: aut cui additum sit contritum, vel hyssopum, vel piperis acetabulum scãmonijq; paulùm. Vel etiã post allij esitationem, quam diximus, vomat: posteroq; die mali punici radiculas colligat, quantum manu comprehendet, easq; contusas in aquæ tribus sextarijs
de

decoquat, donec tertia pars superſit, huic adijciat nitri paulùm, & ieiunus bibat. Interpoſitis deinde tribus horis duas potiones ſumat, aut aquæ, vel muriæ duræ ſic adiectæ: tum deſidat ſubiectâ aqua calida in pelui, veluti dictum eſt. Dabuntur autem in potu & vermes terreni: ſiquidē illi quàm maximè proſunt. Propriè autē ad ipſas facit myoſotos ſuccus binûm cyathorum menſura cum Zythi vnico cyatho potus: celerrimè nanque latas tænias educit. Præbibere verò hoc medicamentum oportet, quod ſequitur: neque ijs, qui lumbricis vexantur, inutile cenſetur ſi febre potiſsimū caruerint. Ex Paulo. Habet autem nitri rubri, piperis, cardamomi ſingulorum pares portiones: hæc omnia commiſceto, & cochlearij menſura cum vino exhibeto aut aqua calēte: confeſtim nanque eas educit. Aliud Pauli Eclegma: Piperis, baccarum lauri purarum, cumini æthiopici, maſtiches chiæ æquales par-

tes mellis quod ſatis eſt.datur cochleare vnum manè & dormituris. Si verò id efficacius facere velis,nitri quoque parẽ portionem adijcies. Aliud eiuſdem: Ptereos acetabulum, nitri denariûm pondo duûm:datur cum cochleare aquæ euacuatione prius peracta. Satius fuerit,ſi etiam ſcammonij momentum aſſumat. Aliud eiuſdem & Aëtij: Corticum radicis punicæ mali acidæ in ſuprema parte delibratorum, piperis ſingulorum denariûm pondo quatuor:cardamomi denariũ pondo ſex:marrubij denariûm pondo duûm: mellis puriſsimi quantum fuerit ſatis: da ex eo cochleare poſt allij comeſtionem, vel porri. Verùm vt ex toto affectus diſcutiatur,theriacem quoque exhibeto:ad hunc enim vſum Galenus ſummopere commẽdat. Aliud ex Oribaſio:quod ipſe ex magiſtrorum experimento, & modo longo probato iam vſu in ijs ſemper vtitur: Habet Scammonij ſcrupulũ vnum,euphorbij

Lib.de cõpoſitione Theriacæ ad Piſonẽ.

tan

tantundē ac semissem, combustarū pennarum pulueris scrupulū vnū, nitri pensi siliquam vnā: in mulsa paßó ve dabis bibendam. Salubrius autē continget, si ante allia, vel cætera acria comedat. Itē alterius autoris Emplastrum ad omnes potißimumq; tænias: Lupinos lauri baccas puras, fel taurinum supermittes, & pones ad vmbilicum, & fascia alligabis die vna ac nocte, aut certè duabus vel tribus. Ad latas alterius autoris: Abrotoni, cornu ceruini rasuræ, coccognidij & sesami singulorū denarij pondo vnius, cardamomi triobolum: dabis cū oxymelite bibere. Aliud ad easdem: Gummi arabici denarij pondo vnius, ptereos denariū pondo triū, cardamomi denarij pondo vnius, nitri denariûm pondo trium: dabis in hydromelite aut cizico. Item ad easdem Antidotus diaptereon: Ptereos denariûm pondo octo: scammonij, melanthij, cardamomi, salis nitri, singulorū denariū

pondo duûm: dabis in oxymelite aut ciZico: addes autem polypodij denariûm pondo quatuor.

Ascaridum curatiua methodus ex iisdem autoribus.

CAP. Vltimum.

Cap. 9. PVeros atque eos, qui ad integrã ætatem peruenerunt ascarides vexare dictum est. Pueri verò aßiduè ad egerendum irritantur, atque vt plurimũ ab excretione melius habent. Qui verò ad integram ætatem peruenerunt, caussarum molestiam inferẽtium animaduertentes digitos ano immittunt, ac procidẽtes educunt: quin & litoreis calculis sole perustis aut ignitis lapidibus fouendo mordaceis pruritus leniunt. Verùm quidã præ pusillanimitate nihil horum auxiliorum admittunt, minimè tamẽ malum ipsum negligere oportet: non enim præsidijs facilè cedunt, nec facilè excernuntur, nisi granioribus medicamentis. Pueri igitur ex

mel

melle glandibus cum ſalis momento, vel nitri, aut acri muria ſunt euacuandi: aut abſynthij, decocto oleo admiſto. Validiorẽ quoque ſolutionem eſſe cõuenit, à qua vbi prodierint excrementa, affectus locus, id eſt longanon illinendus ſimplicibus quidem, acacia, hipocyſthidis, rhoisq́; ſucco cum alumine liquido vel nitro. Compoſitis verò veluti Andronis paſtillo, & ſphragidæ Polydæ inſcripta & lanæ ſuccidæ paſtillo, & quæ his ſimilia exiſtunt. Coacta enim ab adſtringẽtibus caro validior fit, aptitudinemq́; ad animantium generationem admittit, atque aſcaridas ipſas excludit. Andronis verò paſtillus hoc habet modo: Cytinorum denariûm pondo decem, gallæ denariûm pondo octo: myrrhæ denariũ pondo quatuor, ariſtolochiæ longæ tantundem, atramenti ſutorij, croci, aluminis ſciſſi, crocomagmatis myſios, thuris, ſingulorum denariûm pondo duorum læuigantur in vino adſtringente

Paulus lib. 7. cap. 12. Gal. l. 5. de cõpoſitione med. κατὰ γένη. Gal. lib. 5. de compoſitione medi. per genera. Ex Gale. 5. dè

cōpositio-ne medi. κατὰ γένη.

vel aceto. Polydiæ verò sphragis ita habet: Aluminis fissi denariûm pondo triũ, thuris denariûm pondo quatuor, myrrhæ tantundẽ, vel denariûm pondo octo: calcanthi denariûm pondo duûm: cytinorum denariûm pondo duodecim: bilis taurinæ denariûm pōdo sex: aloës denariûm pondo octo: vino austero excipiuntur. Qui verò ex lana succida confit, ita habet: Lanæ succidæ denariûm pondo quadraginta, scobis, plumbi, squammæ bituminis, singulorum denariûm pondo decem, aluminis fissi: rotundi malicorij, gallæ, mysios, chalcitheos, thuris, singulorum denariûm pondo quinque: myrrhæ denariûm pondo duûm, amurcæ heminas octo. Prouectiores verò ætate itidem vacuandi acrioribus & calidioribus medicamentis dia picram compositis, oleoq́ cum vino copiosissimè adiecto & alijs infusis, qualia sunt muria, centaurij decoctum cum nitro ac melle: aut colocynthis, aut chamæleontis

anchusæ ve, aut lupinorum: deinde cedria eis infundenda: posteà quiescendum, sæpè eandem curationis methodum repetentes. Carnem præterea salitã pinguedine derasa sublongam & rotundam formabimus: eamque adstrictiori ani parti intrudemus, ligamentoque adhibito, quandiu poßint sustinere inditam sinemus, deinde soluemus: prædictaque iterum infundemus, atque hoc sæpe præsidium repetemus.

COMMENTARII DE Lumbricis curandis aluum occupantibus, Finis.

LVGDVNI,

Excudebant Philibertus Rolletius, & Bartholomæus Frænus.

INDEX CAPITVM, QVAE HOC COMMENTARIO CONTINENTVR,

Cuius prior numerus caput, alter paginam indicat.

In

FINIS.

INDEX RERVM MEMORABILIVM,

quæ toto hoc opere continentur.

A

Anni

Com

prod

&

Lina

Lum

Mor

Pedi

San

Sin

qua

tho

FINIS.